Samrådsredogörelse – Sol- och vindkraft i Översiktsplan Sundsvall 2040

Datum: 2024-10-29

Organisation: Sundsvalls kommun

Diarienummer: KS-2024-00803

Innehåll

1. Om samråd 4

2. Samråd för sol- och vindkraft i Översiktsplan Sundsvall 2040 ..5

3. Ändringar i Sol- och vindkraft i översiktsplan Sundsvall 2040 efter samråd 6

4. Svar på synpunkter som innefattar både sol- och vindkraft 9

4.1 Varför ska landsbygden påverkas? 9

4.2 Mer energiutbyggnad i Västernorrland som redan har ett överskott av energi. 10

4.3 Demokrati 10

4.4 Alternativa energikällor 12

4.5 Fastighetspriser och kompensationer 15

4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden 15

4.7 Kommunens attraktionskraft för inflyttning och turism 16

4.8 Kommande generationer 18

4.9 Ekonomisk lönsamhet av väderberoende energiproduktion ... 19

4.10 Utländskt ägande av vindkraftparker och solkraftparker 19

4.11 Nedmontering av uttjänta vind- och solkraftparker och återställning av marken 20

4.12 Klimatnytta 20

4.13 Klimatpåverkan/klimatanpassning 21

4.14 Geoteknik 22

4.15 Naturvärden 23

4.16 Brandrisk 25

4.17 Skogsbruk 25

4.18 Infrastruktur 26

4.19 Kulturmiljö 26

4.20 Samhällsnytta 27

4.21 Friluftsliv & rekreationsområden 27

4.22 Avstånd till bebyggelse 29

5. Svar på synpunkter som innefattar vindkraft 31

5.1 Processen för vindkraft 31
5.2 Vindkraftverk som är 290 meter höga 32
5.3 Metod för att hitta lämpliga områden 33
5.4 Natura 2000-område – Navarån 34
5.5 Föroreningar från vindkraft 34
5.6 Rennäring 35
5.7 Buller 35
5.8 Ljusstörningar 37
5.9 Infraljud 38
5.10 Skuggor 38
5.11 Landskapsbild för vindkraft 38
5.12 Trygghet 42
5.13 Barnvänlighet 44
5.14 Tysta områden 44
5.15 Hemfrid 45
5.16 Iskastning 46
5.17 Kumulativa effekter 46
5.18 Hälsa 46
5.19 Antal fastigheter som påverkas 47
5.20 Riktlinjer for vindparksetablering 47
6. Svar på synpunkter som innefattar solkraft 48
6.1 Processen för solkraft 48
6.2 Landskapsbild för solkraft 50
6.3 Solceller på andra ytor än naturmark 50
6.4 Alldeles för stora ytor för solkraftparker 51
6.5 Peka ut solkraftsområden utan att fråga markägaren 52
6.6 Riktlinjer för solkraftparksetablering 52
6.7 Massmyrberget utgår 53
7. Inkomna synpunkter 54
A. Myndigheter, kommuner och regioner 54
B. Kommunala nämnder och råd 85

C. Kommunala Bolag.....90
D. Näringsliv.....91
E. Politiska organisationer.....94
F. Föreningar.....94
G. Privatpersoner.....107
H. Sundsvallsförslaget.....222

1. Om samråd

Vad är ett samråd?

Samrådet är en stor del av översiktsplaneprocessen och startar när den första tidiga dialogen inleds och avslutas när samrådsredogörelsen är skriven. Samrådet bör starta tidigt i processen och så långt som möjligt ske löpande under processens gång. Inom ramen för samrådet sker även avgränsningssamråd för miljökonsekvensbeskrivningen och samråd om den. Syftet med samrådet är att få fram ett så bra beslutsunderlag som möjligt och att ge möjlighet till insyn och påverkan.

Så här säger plan- och bygglagen:

> *3 kap 8 § När kommunen upprättar ett förslag till översiktsplan ska kommunen samråda med länsstyrelsen, regionen och de kommuner som berörs. Kommunen ska också ge kommunens medlemmar, de andra myndigheter, sammanslutningar och enskilda i övrigt som har ett väsentligt intresse av förslaget tillfälle att delta i samrådet. Syftet med samrådet är att få fram ett så bra beslutsunderlag som möjligt och att ge möjlighet till insyn och påverkan. Under samrådet ska kommunen redovisa förslagets innebörd, skälen för förslaget, förslagets konsekvenser och det planeringsunderlag som har betydelse för bedömningen av förslaget. Lag (2020:76).*

Samrådet innebär alltså att man för dialog med olika människor och använder den kunskap man får till att göra översiktsplanen så bra som möjligt.

Vad är en samrådshandling?

Samrådshandlingen består av en sammanställning av material som tillsammans är underlag för samrådet. I detta samråd gjordes en digital samrådshandling som publicerades på webbsidan sundsvall.se. Det fanns också en pdf-version.

Vad är en samrådsredogörelse?

Samrådsredogörelsen är en sammanfattning av hur samrådet genomförts, vilka synpunkter som kommit in och hur dessa hanterats. Den upprättas efter att samrådet slutförts och redovisas i samband med granskningen av översiktsplanen. Där framgår hur planen

ändrats efter samrådet. Det är inte alla synpunkter som medför ändringar av översiktsplanen.

2. Samråd för sol- och vindkraft i Översiktsplan Sundsvall 2040

Det inkom 234 synpunkter totalt i samrådet.

- 19 synpunkter inkom från myndigheter, kommuner och regioner.
- 8 synpunkter inkom från kommunala nämnder och råd
- 2 synpunkter inkom från kommunala bolag
- 2 synpunkter inkom från näringslivet
- 1 synpunkt inkom från politiska organisationer
- 11 synpunkter inkom från föreningar
- 198 synpunkter inkom från privatpersoner
- 2 synpunkter inkom genom Sundsvallsförslaget

Nedan visas en sammanställning över hur vi försökt nå ut till så många som möjligt:

- Annonser i Sundsvalls tidning och Sundsvalls nyheter
- E-post till myndigheter, föreningar, politiska partier, kommunala nämnder och bolag samt intressenter och medborgare som hört av sig innan samrådet.
- Information på digitala skärmar samt affischer på bibliotek.
- 2 samrådsmöten i form av öppet hus, ett möte i Stödehuset och ett möte på Kulturmagasinet.
- Telefon- och epostkontakt med medborgare.
- Dialoger med myndigheter.
- Information i plan- och utvecklingsutskottet vid ett tillfälle.
- Dialog med åtta solkraftsbolag.

- Dialog med vindkraftsbolag vid ett tillfälle.
- Dialog med Lokala rådet vid ett tillfälle.
- Dialog med Liberalerna, Kristdemokraterna och Socialdemokraterna vid ett tillfälle med respektive parti.

3. Ändringar i Sol- och vindkraft i översiktsplan Sundsvall 2040 efter samråd

Följande ändringar har gjorts efter samrådet:

Områden som tas bort

VIF-ä5, Solkraftpark Massmyrberget. Hela området utgår med hänsyn till naturvärden, friluftsliv och närboende.

Områden där den geografiska ytan har justerats

TAV-ä2, Vindkraftpark Högsvedjan. Området har minskats ner med hänsyn till höga naturvärden i området kring Navarn. Området har även justerats på grund av risk för ras och skred.

TAV-ä3, Vindkraftpark Tjärdalsberget. Området har minskats ner med hänsyn till kumulativa effekter för boende i Västansjö och det utpekade naturvårdsobjektet i denna del. Området har även justerats på grund av risk för ras och skred samt överlappning av Svenska Kraftnäts transmissionsnätskorridor Kustpaketet. Kustpaketet är en del av Svenska Kraftnäts större satsning NordSyd, som syftar till att förnya och förstärka transmissionsnätet i mellersta Sverige. Inom Kustpaketet genomförs omfattande reinvesteringar eftersom de befintliga kraftledningarna närmar sig slutet av sin tekniska livslängd.

VIF-ä4, Solkraftpark Höglidåsen. Delar av området utgår på grund av naturvärden, branta höjder med ras och skredrisk samt överlappning av sjöar.

Ändringar i text i granskningshandlingen

- Information kring alternativa lokaliseringar av solceller har lagts till under kapitel 2.3.

- Information kring bortval av områden för solkraftparker har lagts till under kapitel 2.2.
- Ordet slamskred har bytts ut mot slamströmmar 4.4.1 & 4.2.7.
- Förtydligande under kapitel 4.2.7 att det är möjligt att etablera solkraftparker på andra ytor än VIF-ä4 Solkraftpark Höglidåsen och att kommunen är positiv till det.
- Information har lagts till gällande geotekniska frågor under kapitel 4.4.1 & 4.2.7.
- Förtydligande kring 12:6 samråd för solcellsparker har lagts till under kapitel 3.
- Kompletterande information under kapitel 4.2.7 om att solkraftsbolag ofta ansöker om frivilliga tillstånd trots att de ej omfattas av miljöprövningsförordningen enligt 9 kap. miljöbalken.
- Konsekvenser av iskastning har lagts till under kapitel 4.4.1.
- Det har lagts till information om naturvärden inom solkraftparken Höglidåsen under kapitel 4.2.7.
- Information och motivering kring naturmiljö och områdesskydd inom Högsvedjan och Tjärdalsberget har lagts till under kapitel 4.4.1.
- Information om Teracom länkstråk har lagts till under kapitel 4.4.1.
- Språket har setts över, bearbetats och justerats. Direkta fel har korrigerats.

Riktlinjer

- Justering av de generella riktlinjerna för hela kommunen gällande punkt 19 rörande vindkraft. I den gällande översiktsplanen står det skrivet att vindkraft enbart kan prövas i särskilt utpekade områden. Vid framtagandet av den gällande översiktsplanen var tanken att riktlinjen enbart skulle gälla för landbaserad vindkraft. Ett förtydligande har nu lagts till att vindkraft endast kan prövas i särskilt utpekade

områden på land men att havsbaserad vindkraft kan prövas i hela havsområdet. Detta har lagts till under kapitel 4.1.

- Riktlinjer kring geotekniska frågor har lagts till i kapitel 4.4.1. & 4.2.7.
- Riktlinjer rörande fragmentering kopplat till vindkraft har förtydligats under kapitel 4.4.1.
- Riktlinje om fragmentering av solkraftparker har tagits bort under kapitel 4.2.7.
- Riktlinjer rörande att elledningar bör förläggas som jordkabel har tagits bort i kapitel 4.4.1. & 4.2.7.
- Riktlinjer kring elberedskap, elsäkerhet och säkerhetsavstånd har lagts till i kapitel 4.4.1. & 4.2.7.
- Riktlinjer har förtydligats kring kulturmiljöer i kapitel 4.4.1. & 4.2.7.
- Riktlinje kring klimatnytta har lagts till i kapitel 4.4.1. & 4.2.7.

Ändringar i miljökonsekvensbeskrivningen och hållbarhetsbedömningen

- Karta med höga naturvärden har kompletterats.
- Det har kompletterats med en utförligare beskrivning kring rennäring.
- Förtydligande vad som menas med närområde för kulturmiljöer.
- Det har lagts till en karta över kulturmiljöer över områdena.
- Information kring kulturmiljöer har lagts till.
- Det har kompletterats med information kring naturmiljö och områdesskydd.
- Bedömning av naturmiljö har justerats till måttlig negativ konsekvens.

- Information har lagts till kring skyddade arter i de utpekade områdena.
- Kartor har lagts till gällande påverkan på landskapsbild.
- Text har kompletterats kring landskapsbild.
- Komplettering av skogsbruk.
- Bedömning av iskastning.
- Bedömning av barnvänlighet
- Bedömning av trygghet.
- Komplettering kring Hälsa och kumulativa effekter.
- Bilaga över Rödlistade och fridlysta arter.
- Bilaga med bostäder och buffertzoner.

4. Svar på synpunkter som innefattar både sol- och vindkraft

Nedan följer svaren på de vanligaste synpunkterna som innefattar både sol- och vindkraft. Det är många som har yttrat sig om samma eller liknande frågor i samrådet rörande sol- och vindkraft. För att kunna ge utförligare svar har Sundsvalls kommun valt att gruppera inkomna synpunkter utifrån teman. I kapitel 7 har alla inkomna synpunkter sammanfattats där det också framkommer vilka teman synpunkterna berör.

4.1 Varför ska landsbygden påverkas?

Det finns en stor efterfrågan på mark för etablering av nya vind- och solkraftparker. För vindkraften har områden med tät bebyggelse, områden med dåliga vindförhållanden och områden som är i konflikt med exempelvis flygstråk sållats bort, och därför återstår framför allt områden i kommunens västliga delar. Landsbygden har de bästa förutsättningarna för vindkraft. Solkraft kräver stora ytor för att vara effektivt, och sådana ytor finns oftast på landsbygden där marken är

mindre tätbebyggd och tillgänglig för storskaliga energiprojekt. Landsbygden har ofta färre konkurrerande markanvändningar jämfört med stadsmiljöer, vilket gör det möjligt att använda marken för solkraft utan att tränga undan annan viktig infrastruktur eller bostadsområden. Dessutom kan landsbygdsområden ha bättre förutsättningar för solkraft, eftersom de ofta har färre problem med skuggning från byggnader, vilket gör att solpanelerna kan fånga mer solenergi och därmed generera mer elektricitet.

4.2 Mer energiutbyggnad i Västernorrland som redan har ett överskott av energi.

Med de kommande elintensiva industrietableringarna som förväntas tillkomma i länet är det viktigt att vara i framkant och redan nu planera för mer förnyelsebar energi i Sundsvalls kommun och i länet. Industrietableringarna förväntas generera en ökad befolkningstillväxt i Sundsvalls kommun, vilket ökar behovet av el. Trots att Västernorrlands län som också ingår i elområde 2 år 2024 har ett överskott av el visar prognoserna från Energimyndigheten att Sveriges totala elbehov år 2045 kommer att öka och befinna sig i spannet mellan 210-370 TWh/år jämfört med dagens användning på 140 TWh.

Genom att bygga ut energiproduktionen i god tid kan det säkerställas att framtidens ökade energibehov uppfylls. Att avvakta och vänta med utbyggnad av energiproduktion tills ökad efterfrågan redan har uppstått kan leda till ett energiunderskott i framtiden då processerna för att bygga ut energiproduktion kan vara flera år bort. Vind- och solkraft är det som går snabbast att bygga ut och Sundsvalls kommun vill bidra till utbyggnaden av energiproduktionen genom att peka ut områden för vind- och solkraft i översiktsplanen. Att tidigt säkerställa framtidens behov av energi ger kommunens invånare och de företag som verkar inom kommunen en trygghet.

4.3 Demokrati

Översiktsplanen ska spegla den politiska majoritetens uppfattning. Allmänt ställningstagande från den politiska majoriteten är att grön el prioriteras för att möta klimatomställningen. Att peka ut områden för vind- och solkraft i områden där det redan finns energiproduktion kan upplevas som odemokratiskt av flera anledningar. När

utbyggnaden av dessa energikällor sker mot lokalbefolkningens vilja eller utan tillräcklig hänsyn till deras intressen, kan det uppfattas som en kränkning av deras rättigheter och autonomi, vilket kan skapa konflikter och missnöje inom samhället.

Samtidigt är det viktigt att notera att de höga och oförutsägbara elpriserna påverkar hela samhället negativt, både på kort och lång sikt. Om inte elproduktionen ökar, vare sig genom vind- eller solkraft, kan varsel och uppsägningar öka, särskilt inom elintensiva branscher, vilket leder till ökad arbetslöshet och minskade skatteintäkter.

Kommunens förslag att peka ut områden för både vind- och solkraft är en politisk avvägning mellan för- och nackdelar som kan vara känslig för lokalsamhället. Kommunen måste tänka på samhällsnyttan i stort. Den nationella och lokala politiken spelar en stor roll, liksom samhällets gemensamma förmåga att se helheter. Till exempel, industrins elförsörjning skapar inte bara värde för dess etableringsorter och för statens ekonomi, utan leder också indirekt till tillväxt, välfärd och sysselsättning i flera led och i hela landet.

Genom att inkludera områden för solkraft som en del av den lokala energimixen strävar kommunen efter att diversifiera energiproduktionen och minska beroendet av enskilda energikällor. Detta kan bidra till en stabilare energiförsörjning, lägre elpriser och en minskad miljöpåverkan, vilket gynnar både lokalsamhället och landet som helhet. Solkraftens fördelar, såsom dess tysta drift gör den till ett attraktivt komplement till vindkraften.

Kommunen genomför samråd och granskning i enlighet med tredje kapitlet i Plan- och bygglagen (2010:900), där synpunkter har kunnat lämnas in via vår e-tjänst under samrådet – och ytterligare synpunkter på granskningshandlingen kan lämnas in på samma sätt. Kommunen har vid två tillfällen haft öppet hus för dialog med invånare, företag och föreningar. Kommunen har läst alla synpunkter som har kommit in under samrådet våren 2024, och har till viss del kunnat tillmötesgå synpunkter från olika parter, men tyvärr kan inte alla få sina synpunkter beaktade.

Sundsvallsförslaget är en digital tjänst där invånare kan skicka in förslag på hur Sundsvall kan bli ännu bättre. Om förslaget får minst 150 röster inom 90 dagar skickas det till ansvariga politiker, som tar

upp förslaget för beslut. Det inkom två förslag som handlade om vindkraft och eftersom det är en pågående fråga skulle förslagen inte ha publicerats. Båda förslagen fick över 150 röster men plockades ned och förslagen inkluderades istället som synpunkter i samrådsprocessen.

4.4 Alternativa energikällor

Alla energislag påverkar miljön på olika sätt därför är det bästa vi kan göra för planeten och klimatet att minska på vår energiförbrukning. Eftersom samhället är uppbyggt så att vi ändå behöver använda energi för olika ändamål är det näst bästa alternativet att gå över till mer hållbara energislag. Av de hållbara energislagen är det sol- och vindkraft som går snabbast att bygga ut.

Förbränning av olja, kol, torv och fossilgas (naturgas), så kallade fossila bränslen, är den största källan till utsläpp av koldioxid, svaveldioxid och kväveoxider i Sverige. Utsläppen påverkar klimatet, ger upphov till försurning av skog och mark och orsakar hälsoproblem. Det är också ändliga resurser.

Kärnkraftens största miljöpåverkan är strålningsrisker och miljöeffekter vid uranbrytning och när använt kärnbränsle och annat kärnavfall ska slutförvaras i berggrunden. Kärnkraftverk släpper också ut små mängder radioaktiva ämnen till luften samt påverkar havsmiljön när använt kylvatten höjer temperaturen på havsvattnet. Även om regeringen nu har givit klartecken till att bygga ny kärnkraft i Sverige och att slutförvara använt kärnbränsle så är det en mycket lång och dyr process innan elproduktionen från kärnkraft kan ökas. För klimatets skull behöver energiomställningen gå fortare än så.

Energi från biobränslen kan medföra flera negativa konsekvenser, både för den lokala miljön och klimatet. Beroende på vilken biomassa som används är effekterna väldigt olika. Exempel på biomassa med liten negativ påverkan är matavfall eller sågspån, medan skogsråvara är ett exempel på biomassa som kan ha betydande negativ påverkan. Det beror på att förbränning av skogsråvara ger upphov till koldioxidutsläpp och att skogsbruket ger upphov till både växthusgasutsläpp och förlust av biologisk mångfald. Även om koldioxiden på sikt binds i ny skog stiger koldioxidhalterna i atmosfären under många år istället för att minska.

Användning av biomassa för energisyfte kan också hota matproduktionen, eftersom odling av biobränsle ofta sker på åkermark.

Förnyelsebar energi

För flödande energikällor som sol, vind och vatten orsakar tillverkningen av material och utrustning utsläpp på samma sätt som tillverkningen av andra energianläggningar. Vindkraft, vattenkraft och solenergi ger däremot inte upphov till utsläpp av växthusgaser under användningsfasen. Sol, vind och vatten är förnybara energikällor som inte tar slut eftersom de tillförs ny energi från solen hela tiden. Nackdelarna är att kraftverken ofta tar upp mycket plats, vilket påverkar den lokala miljön där elen produceras. Å andra sidan behövs inga ytor för gruvor, slutförvar, bearbetning eller transport av bränslen.

Arbete pågår för att göra förnybara energislag ännu mer effektiva och hållbara, bland annat genom att de placeras på rätt plats, i rätt väderstreck samt att de byggs av hållbara material som går att återvinna. En livscykelanalys framtagen av Vattenfall AB 2020 visar att nya stora vindkraftverk, där varje turbin producerar mer el och som byggs av lättare och starkare material, har mycket lägre klimatpåverkan per producerad kWh el än äldre modeller. En livscykelanalys från RISE 2021 visar att vilken typ av el som används vid framställningen är avgörande för hur stor solcellernas slutliga klimatpåverkan är. Vilken teknik som används i solcellerna spelar också stor roll.

Vattenkraft ger mycket stor påverkan på den fysiska miljön och biologisk mångfald eftersom stora landområden läggs under vatten samtidigt som vattendrag torrläggs på långa sträckor. Vattenkraften är Sveriges viktigaste energikälla och fungerar både som baskraft, el som produceras hela tiden med ett jämnt tillflöde, och som reglerkraft, el som produceras när behov finns. Vattenkraftens reglerande förmåga blir allt viktigare i takt med att sol- och vindkraften byggs ut, eftersom den kan kompensera för fluktuationer i vädret. Vattenfall bedriver förstudier för att på sikt bygga ut några befintliga vattenkraftverk så att de ger mycket mer el.

Solceller ger mest el på sommaren då det är soliga högtryck, det är ofta sådana dagar som det blåser lite och vindkraftverken ger mindre el. Höst, vinter och vår blåser det mer och då ger vindkraftverken

mer el. De kompletterar därför varandra. Norra Sverige har fler soltimmar på sommaren än södra. Extra reflektion från snön och kylan som ger klar luft gör att solceller ger el även i norra Sverige under vintern, på platser där den kommer åt. Samhället har också större energibehov mitt på dagen, vilket gör att ett tillskott av solenergi är bra för exempelvis den elintensiva industrin.

Förutsättningar för klimatneutral elproduktion i Sundsvalls kommun

Sundsvalls kommun lät 2021 ett konsultföretag utreda vilka förutsättningar som finns för klimatneutral elproduktion på kommunägda fastigheter. Utredningen har tittat på möjligheterna till vindkraft, solel, vågkraft och kraftproduktion från biobränslen. Utredningen visar att kommunen har bäst möjligheter att öka elproduktion från solel och vindkraft. Om kommunen vill äga energiproduktionen själv är solel allra bäst. Helt utbyggd skulle solelproduktionen på kommunägda fastigheter motsvara ca 15 % av kommunens totala elanvändning. Arbetet med att anlägga solceller på kommunala fastigheter är påbörjat. Anledningen till att det inte syns eller nämns i översiktsplanen är att det är i så liten skala och går att göra ändå.

Vågkraft är idag inte aktuellt eftersom det inte finns någon kommersiell teknik och att havet utanför Sundsvall är istäckt en lång period varje år. Kraftproduktion från biobränslen kan eventuellt vara aktuellt men kräver att förbränningen i Sundsvalls kraftvärmeverk Korsta sker från enbart förnybart avfall.

Kommunen hoppas att även andra fastighetsägare vill anlägga solceller på tak och andra lämpliga ytor för att bidra till energiförsörjningen. Som flera samrådsyttranden nämner är solceller på redan exploaterad mark, det vill säga byggnader, parkeringsytor med mera, mer hållbar än solceller som tar jungfrulig mark i anspråk. Elnätet i kommunen har kapacitet för att ta emot mer intermittent kraft, alltså el från sol- och vindkraft som varierar stort i effekt beroende på väder.

Kommunen har inga invändningar mot att infrastrukturen kring vindkraftparkerna även nyttjas för att etablera solkraft inom samma område om det är tekniskt och miljömässigt lämpligt att göra så.

4.5 Fastighetspriser och kompensationer

Vindkraft:

April 2023 presenterades incitamentsutredningen *Värdet av vinden* med ett antal förslag gällande kompensationer och ersättningar. Sundsvalls kommun har noterat det aviserade statliga investeringsstödet (Kraftlyftet) för landbaserat vindkraftsverk för kommuner under 2025, 2026 och 2027. Detta har, av regeringen, beskrivits som ett ekonomiskt incitament för att bygga och godkänna nya vindkraftverk samtidigt som det även omfattar befintliga vindkraftverk på land i dag. Stödet omfattar 340 miljoner kronor 2025, 370 miljoner kronor 2026 och 400 miljoner 2027. Även om regeringen har uppgett att ersättningen ska motsvara intäkterna från fastighetsskatten på vindkraft, är det ännu oklart hur ersättningen till kommunerna ska fördelas samt på vilka kriterier.

För närvarande finns det ingen lagstadgad ersättning för de som bor i närheten av vindkraftverk och som kan uppleva negativa effekter som påverkar livskvaliteten eller fastighetsvärden. För att möta det brådskande behovet av mer klimatneutral energi är det av yttersta vikt att agera trots att det inte finns en lagstadgad ersättning för närboende. Det kan ta alldeles för lång tid att vänta på en ändring av lagstiftningen. Kommunen vill möjliggöra för energiutbyggnad redan nu då det kan ta flera år att bygga ut. Denna situation innebär att kompensationer i dagsläget måste ske genom frivilliga avtal och initiativ från de som vill bygga vindkraft själva.

Solkraft:

För närvarande finns det ingen lag eller policy för att ge kompensation till närboende i samband med etablering av solkraftparker. Detta innebär att boende i närheten av solkraftparker inte får direkt ersättning för potentiella förändringar i deras boendemiljö eller fastighetsvärden som kan uppstå till följd av dessa projekt. Markägare som väljer att arrendera ut sin mark för solkraftparkprojekt erhåller ersättning från solkraftsbolag. Ersättning förhandlas med eventuellt bolag.

4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden

Vi förstår att etablering av vindkraft och solkraft kan medföra förändringar som påverkar boendemiljön, och vi tar invånarnas oro på allvar. Samtidigt som vi strävar efter att bidra till den nödvändiga

klimatomställningen är vi medvetna om att invånare kan uppleva en negativ påverkan på sin livskvalitet. Som kommun har vi ansvar att balansera många olika intressen och behov. Översiktsplanens syfte är att hitta en balanserad avvägning mellan flera olika intressen.

I vårt arbete har vi försökt minska de områden som pekas ut för vindkraft för att lindra de negativa effekterna på boendemiljön, samtidigt som vi stödjer våra gemensamma klimatmål. Vi har justerat gränser för de föreslagna områdena och tagit bort utpekat område för solkraftpark på Massmyrberget.

För närvarande är det ännu inte klart hur många vindkraftverk som kommer att byggas eller hur höga de kommer att bli, eftersom detta beror på kommande tillståndsprövning. Översiktsplanen behandlar inte hur många verk eller deras slutgiltiga placering utan snarare över vilken yta verksamhetsutövaren kan få pröva möjligheten för att etablera vindkraft. Samma gäller för solceller; översiktsplanen specificerar inte hur många solceller som kan komma att uppföras inom Höglidåsen. Om tillstånd beviljas måste projektören arbeta för att minimera påverkan, baserat på faktorer som buller, skuggkastning och påverkan på det lokala landskapet.

Vi kan inte tillgodose alla synpunkter som har kommit in under samrådsprocessen, men vi har noggrant övervägt dem. Ett exempel är området kring Västansjö, där vi har identifierat en risk för kumulativa effekter, och där har vi tagit särskilda hänsyn.

4.7 Kommunens attraktionskraft för inflyttning och turism

Sundsvall är en kommun som erbjuder ett rikt och högklassigt friluftsliv, vilket bidrar till områdets attraktionsvärde och utgör en grund för positiv utveckling och tillväxt. Detta gynnar både boendemiljön, turismen och näringslivet. Vi är stolta över att kunna erbjuda en unik kombination av natursköna miljöer och kulturella skatter som lockar besökare året runt.

Vi är medvetna om att etablering av vindkraftverk och solkraftverk kan påverka dessa värdefulla natur- och friluftsområden, både visuellt och genom potentiella störningar. Därför tar vi dessa frågor på allvar när vi planerar för framtida etableringar av förnybar energi i vår region.

Kommunen vill integrera hållbarhet i all vår planering, så att både turism, friluftsliv och energiproduktion kan samexistera på ett sätt som gynnar hela kommunen. Genom att utveckla och diversifiera vårt utbud av besöksmål och attraktioner, samt skydda värdefulla natur- och kulturmiljöer, arbetar vi för att bevara och stärka Sundsvalls attraktionsvärde.

I översiktsplanen har vi bland annat pekat ut områden för Natur och friluftsliv, kärnområde (NFK), Natur och friluftsliv, friluftsområde (NFF) samt Natur och friluftsliv, naturområde (NFN). Vi har pekat ut områden för Landsbygd, tätortsnära kulturlandskap (LBK) samt områden för Landsbygd, turism/rekreation (LBT). I översiktsplanen finns LIS-områden för utveckling av besöksnäring och LIS-områden där samtliga dispensskäl kan prövas. Dessa områden syftar bland annat till att upprätthålla kommunens attraktionskraft för inflyttning och turism. I översiktsplanen har vi i tillägg riktlinjer för områden utpekade för vindkraft (TAV) samt för områden utpekade för verksamhet- och industri (VIF) där solkraft kan etableras. En av dessa riktlinjer är att fragmentering ska undvikas, eftersom detta bryter grön infrastruktur i naturen som är viktig för biologiska värden. Fragmentering kan också innebära negativ påverkan genom exempelvis ljusförorening, hinder för utveckling av naturturism, påverkan på vattendrag och våtmarker samt risk för jordskred. Det ska också undvikas att bygga på utsiktspunkter med viktiga utblickar mot kulturlandskapet. Det bör även undvikas att bebygga i närheten av kulturmiljöer, bland annat gamla fäbodvallar.

Vi arbetar för att främja hållbara transportlösningar och förbättra infrastrukturen, vilket stödjer både turism och energiutveckling. Genom att balansera våra mål för hållbar utveckling med strategisk planering för både tillväxt, turism och ett fossilfritt energisystem, hoppas vi kunna säkerställa att Sundsvall fortsätter att vara en attraktiv och hållbar destination för både invånare och besökare.

I Sundsvalls kommun eller i vår omedelbara närhet planeras en stor del industrisatsningar, som bland annat består av vätgasproduktion, olika typer av bio- och elektrobränslen samt produktion av batterimaterial till fordonsindustrin. Även etablerade industrier i Sundsvallsområdet har aviserat ökat elbehov i nära framtid. Tillsammans med den prognostiserade ökningen i befolkningen som följer av nyetableringar innebär detta att det framtida energi- och

effektbehovet i Sundsvalls kommun och dess närområde bedöms öka markant under de kommande decennierna. För att möta det ovan nämnda ökade effekt- och energibehovet utan att riskera energitillgången i kommunen, är det viktigt med förebyggande arbete som kan möjliggöra ny energiproduktion och hålla kommunen attraktiv för nyetableringar som skapar jobb och befolkningsökning. Att peka ut områden som lämpliga för etablering av storskalig sol- och vindkraft är därför ett viktigt steg för att förebygga eventuell framtida energi- och effektbrist. Inom samhällsplaneringen handlar det om att göra avvägningar mellan olika intressen och om Sundsvalls kommun inte planerar för mer klimatneutral energi är inte kommunen attraktiv för stora etableringar.

4.8 Kommande generationer

Många som yttrat sig har gjort investeringar, andra har levt och ägt en plats i flera generationer, det gemensamma är viljan att kunna lämna efter sig en fastighet eller en älskad plats till sina barn och barnbarn.

Det är också många som rent generellt vänder sig emot att skogen och landskapet ska förändras så att kommande generationer inte får se och uppleva orörd natur eller stora skogar utan avbrott för infrastruktur.

Det finns en målkonflikt mellan att bevara hembygdens naturområden och att säkerställa det förändrade energibehovet. För att ge kommande generationer en chans måste vi här och nu minska våra utsläpp av växthusgaser. Ett sätt är att elektrifiera produktion och transport och till det behövs mycket el, ett annat sätt är att kraftigt minska på konsumtion och resor. Båda sätten får ses som dellösningar som tillsammans behövs för att säkra framtiden.

Vi i Sverige bor långt ifrån de stora klimathändelserna, ändå drabbas även vi av perioder med torka, översvämningar och skogsbränder. Allt detta kommer att bli vanligare och våra barn och barnbarn kommer att leva med andra förutsättningar än vi. Vi som upplevt skogarna som de ser ut nu kommer alltid att minnas och jämföra, men kanske kommer våra barnbarn se på dagens vindkraftverk på samma sätt som vi ser på gamla väderkvarnar. Platserna där de stått kanske blir industriminnen precis som kolmilor och slagghögar. Det

är spekulationer, men det som står klart är att vi måste förändra vårt levnadssätt för att de ska ha en framtid.

Till granskningsskedet har alla kvarvarande områden för sol- och vindkraft minskats ner för att möta önskemålen och för att skona natur- och kulturvärden. Ett område (VIF-ä5 Massmyrberget) har tagits bort helt. Ytterligare anpassningar för att bevara olika värden kan eventuellt ske framåt i tillståndsprocessen när kunskapen om vilka värden som finns i områdena ökar.

4.9 Ekonomisk lönsamhet av väderberoende energiproduktion

Många inkomna yttranden handlar om att vindkraft inte är lönsamt då det är flertalet vindkraftsbolag som är konkursutsatta och inte går med vinst. Många yttranden handlar också om att vindkraftverk och solkraft är väderberoende och att samhället behöver stabil och trygg energiproduktion.

Översiktsplanen behandlar inte huruvida vindkraft eller solkraft är ekonomiskt lönsamma eller ej. Vindkraft och solkraft är ett komplement till landets basproduktion.

Under större delar av året har Sundsvall väldigt korta dagar och därmed nästan inget solljus. Solcellernas effektivitet påverkas tydligt av de långa, mörka vintrarna och den stora mängden snö. Det resulterar i att solcellerna producerar el i väldigt liten skala. Under sommarmånaderna har Sundsvall högre solstrålning än under övriga året, vilket potentiellt kan balansera produktionen av energi från solcellerna.

Sundsvalls kommun gör inte bedömningen i översiktsplanen om det är lönsamt eller inte utan den bedömningen får ett eventuellt bolag göra om det är lönsamt att etablera solkraftparker i Sundsvalls kommun eller ej.

4.10 Utländskt ägande av vindkraftparker och solkraftparker

Vilket bolag och i vilket land bolaget är registrerat i som potentiellt kan tänkas vilja etablera vindkraft eller solkraft i Sundsvalls kommun behandlas inte i en översiktsplan.

4.11 Nedmontering av uttjänta vind- och solkraftparker och återställning av marken

Tillstånd till en vindkraftverksamhet kan förenas med krav på att ekonomisk säkerhet ställs (16 kap. § 3 miljöbalken). Huvudsyftet med att ställa krav på ekonomisk säkerhet är att slippa riskera att allmänna medel måste användas framöver för till exempel nedmontering och återställande av mark. Det kan dock inte uteslutas att markägaren i andra hand kan bli ansvarig. I det här fallet med vindkraftparkerna Högsvedjan och Tjärdalsberget är markägaren och exploatören.

Gällande solkraftparker är det verksamhetsutövaren som är ansvarig för nedmontering av solkraftparken och återställning av marken. Om ett eventuellt bolag inte gör det, är det också markägaren som slutligen blir ansvarig. Avtal kan skrivas med ett solkraftsbolag med krav om ekonomisk säkerhet för nedmontering och återställning av marken.

Återställning av marken till samma markslag som var före etableringen ska alltid genomföras. De områden som ingår i planförslaget ska återställas till naturmark för skogsbruk, det vill säga, verksamhetsutövaren ska avlägsna tillfört material såsom kraftverkstorn respektive solpaneler och kraftledningar. Verksamhetsutövaren ska också återställa topografin, återetablera markskikt och plantera träd. Återställningen ska utföras i samråd med markägaren och tillsynsmyndigheten som i det här fallet är Sundsvalls kommun.

4.12 Klimatnytta

Vid bedömning av den samlade klimatnyttan för en solkraftpark eller vindkraftpark behöver även platsens förmåga till kolinlagring tas i beaktande. Beroende på sammansättning av skog har den olika förmåga till kolinlagring över tid, vilket påverkar hur stor den negativa klimatpåverkan blir av att skogsmarken exploateras. Skog har även andra miljövärden som behöver beaktas, så som biologisk mångfald. Granskningshandlingen har kompletterats med en riktlinje rörande klimatnytta.

4.13 Klimatpåverkan/klimatanpassning

Hållbarhetsarbetet syftar främst till att stoppa klimatförändringens framfart genom att minska klimatavtrycket via utsläppsminskande åtgärder, som vindkraft och solkraft. Vindkraft och solkraft minskar koldioxidutsläpp genom att ersätta fossil energi med förnybar, vilket bidrar till att motverka global uppvärmning. Samtidigt är det viktigt att beakta skogens roll som koldioxidlager, eftersom avverkning kan påverka både koldioxidinlagringen och den lokala biologiska mångfalden. Klimatanpassning handlar om att minska sårbarheten för klimatförändringens effekter, exempelvis genom att bevara skogsmark, motverka erosion och planera vind- och solkraftparker så att skogsavverkningen minimeras. Enligt Nationellt kunskapscentrum för klimatanpassning vid SMHI, i samverkan med Myndighetsnätverket för klimatanpassning, har fastighetsägare ett ansvar att mildra effekterna av klimatförändringarna. De ska identifiera aktuella risker och vidta förebyggande åtgärder för att skydda sin fastighet och säkra dess byggnader. Dessutom ska de se till att egendomen inte orsakar problem för andra närliggande fastigheter, inklusive risken för ytvattenavrinning som riskerar att påverka områden utanför den egna egendomen

Vid etablering av vindkraftverk är det avgörande att placeringen och byggnationen sker med hänsyn till både miljöpåverkan och säkerhet, för att undvika störningar och förhindra skador från ras, skred och översvämningar. Stora vindkraftsanläggningar kräver miljökonsekvensbeskrivningar och tillstånd enligt miljöbalken, vilket säkerställer att miljöpåverkan övervakas och minimeras.

Att etablera solkraftparker på naturmark innebär avverkning av träd och jordbearbetning vilket i sin tur kan påverka vattenavrinning och möjlighet att buffra och rena vatten. Detta är något som hanteras i ett 12:6 samråd.

Risken för påverkan på egna brunnar och dricksvatten vid etablering av vind- och solkraftparker är en viktig aspekt att beakta. Både konstruktion och drift av dessa anläggningar kan påverka grundvattenflöden, vilket kan påverka vattenkvaliteten och tillgången i närliggande brunnar. Föroreningar av grundvattnet kan främst uppstå vid olyckor och schaktningsarbeten, då det naturliga skyddet av växt- och marktäcket samt skyddande jordlager som lera avlägsnas. Under driften finns ytterligare risker vid exempelvis

rengöring av rotorblad, ytbehandling mot isbildning och vid bränder. Därför är det avgörande att noggranna miljökonsekvensbedömningar genomförs för att identifiera och minimera risker för förorening eller förändringar i vattenresurserna. Anläggningarna bör planeras för att minimera kontakt med grundvattenförande jordlager och säkerställa skydd för både allmänna och enskilda vattentäkter. Det görs inte i översiktsplanen utan eventuell påverkan på grundvatten, vattentäkter och brunnar i närområdet samt vilka åtgärder som behöver genomföras för att skydda dem, utreds av exploatören.

Påverkan på vattenavrinning hänger samman med geotekniken. För att undvika problem med vattenavrinning har de områden med störst risk för ras och skred exkluderats ur planförslaget (se avsnitt 4.14 i samrådsredogörelsen). Exploatören behöver göra utförliga utredningar för att minimera påverkan. Den slutgiltiga placeringen var vindkraftverken placeras kan vara avgörande hur stor klimatpåverkan blir.

4.14 Geoteknik

För att bedöma geotekniska frågor har kartunderlaget "Områden där skogsbruk och exploatering kan orsaka erosion, ras och slamströmmar" som tagits fram av Skogsstyrelsen i samverkan med Statens geotekniska institut (SGI) använts.

Kartunderlaget är översiktligt och Sundsvalls kommun har inte all information inför en eventuell vindkraftsetablering eller solkraftpark. Vindkraftsområdena Tjärdalsberget och Högsvedjan samt solkraftsområdet Höglidåsen innehar branta slänter med risk för ras och skred. De allra mest påverkade områdena har exkluderats från planförslaget. Ytterligare områden kan behöva undantas vid en noggrannare kartering som utförs av exploatören. Granskningshandlingen har kompletterats med information och riktlinjer.

Från solkraftsområdet Höglidåsen har följande områden exkluderats:

- Bergssluttningen mot Väster-Lövsjön.

Från vindkraftsområdet Högsvedjan har följande områden exkluderats:

- Väster om Västanbäck.

- Branter inom avrinningsområdet vid Navarn.

Från vindkraftsområdet Tjärdalsberget har följande områden exkluderats:

- Branter vid Minkelsberget och Storåsen i södra delen.
- Norra delen mot Västansjö.

Tillfartsvägar till vindkraftverken kan medföra att mängden ytvatten ökar och leds om, vilket i sin tur kan orsaka erosion och slamströmmar. Sundsvalls kommun kan inte bedöma det då den slutgiltiga placeringen av vindkraftverken inte är känt än. Det går likaså inte att bedöma för solkraftparken Höglidåsen då det inte är känt än var nya vägar kan tillkomma. Granskningshandlingen har kompletterats med information och riktlinjer.

4.15 Naturvärden

Metoden som har använts för att identifiera lämpliga områden för vind- och solkraft har inneburit att studera områden som i så stor grad som möjligt inte omfattas av riksintressen eller höga natur- och kulturvärden. Inga inventeringar har utförts i detta skede då översiktsplanen endast ska ge en översiktlig bild, det sker istället i efterföljande prövning. För vindkraftparker sker detta i tillståndsprövningen. För storskaliga solcellsparker på naturmark krävs det i princip alltid ett "12:6 samråd" - om en verksamhet eller en åtgärd som inte omfattas av tillstånds- eller anmälningsplikt enligt andra bestämmelser i miljöbalken kan komma att väsentligt ändra naturmiljön ska anmälan för samråd göras hos länsstyrelsen, alternativt ansöka om miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap miljöbalken. Länsstyrelsen kan då ställa krav på inventeringar för att utreda påverkan på bland annat naturvärden, friluftsliv och landskapsbild. Länsstyrelsen kan besluta om villkor eller förbud mot verksamheten. Att kommunen pekar ut stora områden för vind- och solkraft innebär inte att hela områdena kommer att exploateras utan noggranna vidare utredningar kring påverkan på växt- och djurliv kommer att utföras.

Många inkomna yttranden har handlat om oro och ilska kring att vind- och solkraftparkerna kommer att negativt påverka växt- och djurlivet. Detta är helt förståeligt. Att etablera vind- och solkraft i vår

del av landet där vi mestadels har skog och höga berg innebär en stor negativ påverkan på många arters livsmiljö. Detta till skillnad från södra delen av Sverige där vindkraft enklare kan etableras intill åkerkanter i stora odlingslandskap och i miljöer där det är mindre kuperat. Påverkan upplevs därmed inte som lika stor.

I Sundsvalls kommun har vi kännedom om många områden där det finns utpekade höga naturvärden, på grund av att det till exempel har inventerats eller att det har rapporterats in av både yrkesverksamma och privatpersoner. Detta är ovärderlig kunskap att ha vid all form av samhällsplanering och exploatering. Naturvärden finns överallt och på vissa platser finns det särskilt höga naturvärden som vi har ett extra ansvar att skydda. Dock är inte hela Sundsvalls kommuns yta inventerad varpå det finns platser med höga naturvärden som vi inte känner till ännu. All annan natur har i sig också ett värde, vardagsnaturen, den som också är så viktig för oss människor. Det är ofta denna vardagsnatur som tyvärr får stryka på foten vid en etablering av en vindkraftpark. Någonstans måste exploateringen ske, utifrån att politiken valt att prioritera satsning på förnyelsebar energi genom vind- och solkraft. Därför är det viktigt att det vid själva tillståndsprövningen ställs krav på inventering av naturvärden, anpassningar av exploateringen, att det ställs villkor samt skyddsåtgärder för att så långt som möjligt minimera den negativa påverkan på växt- och djurlivet.

Efter samrådet har kommunen valt att göra justeringar av utpekade sol- och vindkraftparker. Med hänsyn till höga naturvärden i området kring Navarn har kommunen valt att minska ner vindkraftparken Högsvedjan i norra delen genom att exkludera avrinningsområdet. Ett avrinningsområde är det område från vilket vatten dräneras till ett vattendrag uppströms en viss punkt. Även den södra delen av Högsvedjan har minskats ner på grund av risk för ras och skred vilket även är till fördel för de naturvärden som finns i denna del. Vindkraftparken Tjärdalsberget har minskats ner med hänsyn till det utpekade naturvårdsobjektet i norra delen men även på grund av risk för ras och skred samt med hänsyn till boende i Västansjö.

Kommunen har valt att helt ta bort solkraftparken Massmyrberget med hänsyn till naturvärden, friluftsliv och närboende. Gränserna för solkraftparken Höglidåsen har justerats för att exkludera sjön Öster-Lövsjön och med hänsyn till närheten till sjön Väster-Lövsjön som är

ett utpekat naturvårdsobjekt. Gränsen har även justerats i södra delen för att exkludera sydväxtbranten som har stor potential att hysa höga naturvärden samt exkluderat utpekad nyckelbiotop i östra delen av området.

Granskningshandlingen och hållbarhetsbedömningen med miljökonsekvensbeskrivning har uppdaterats utifrån naturvärden. Skyddsvärda arter redovisas i en separat bilaga till länsstyrelsen.

4.16 Brandrisk

Solceller har en relativt låg brandrisk men det finns fortfarande en risk och speciellt i anslutning till torrt gräs och vegetation. Detta behöver ett eventuellt solkraftsbolag beakta. Det kommer att behöva finnas servicevägar till solkraftparken vilket innebär att ytorna är nåbara för räddningstjänsten från minst en väg in i området. Brand i vindkraftverk har förekommit men det är mycket ovanligt. I de få fall som brand har uppstått har den uppstått på grund av tekniska fel i den elektriska utrustningen.

4.17 Skogsbruk

Dialog har förts med aktuell skogsägare för vindkraftsområdena som delar kommunens syn om att peka ut områdena. Möjligheten att bedriva skogsbruk inom vindkraftsområdena finns fortfarande samt att dragning av nya och bredare vägar till och med kan göra det enklare. Dialog har inte förts med aktuella skogsägare för solkraftsområdet Massmyrberget som numera har tagits bort i granskningshandlingen. Dialog har ej förts med aktuella skogsägare för solkraftsområdet Höglidåsen. Om markägare vill arrendera ut mark för solkraftparker istället för att bedriva skogsbruk är det ett val markägaren gör. Möjligheten att tacka nej vid en förfrågan från ett bolag om att arrendera mark för solkraftparker finns alltid om markägaren istället vill nyttja marken för skogsbruk. En avvägning har gjorts att energiproduktion överstiger virkesproduktion för samhällsnyttan. I planförslaget finns konsekvenser för skogsbruket beskrivet. Hållbarhetsbedömningen och miljökonsekvensbeskrivningen har kompletterats med en bedömning av skogsbruket.

4.18 Infrastruktur

Närhet till elnät är en avgörande faktor vid etablering av sol- och vindkraftparker. Om en sol- eller vindkraftpark ligger långt från det befintliga elnätet kan det bli en dyrare kostnad att bygga ut överföringsledningar men även vara tekniskt utmanande i kuperad terräng.

Närhet till vägnät är en annan viktig faktor vid etablering av sol- och vindkraftparker eftersom det underlättar transporten av stora och tunga komponenter som solpaneler, vindturbiner och fundament till byggplatsen. Dessutom är god väginfrastruktur viktig för den långsiktiga driften och underhållet av parkerna. Regelbundet underhåll och reparationer kräver att tekniker och personal snabbt kan nå anläggningen.

Eftersom kommunen inte är markägare i sol- och vindkraftsområdena kommer kommunen inte att bekosta utbyggnad av vägnätet eller elnätet. Transporter vid installation/montering av sol- eller vindkraftparker hanteras inte i en översiktsplan.

4.19 Kulturmiljö

Det finns risk för att fornlämningar och andra kulturhistoriska lämningar skadas om inte hänsyn tas. Det kan också finnas fler fornlämningar och kulturhistoriska lämningar inom vind- och solkraftparkerna som det saknas kunskap om som kan riskera att skadas. För att minimera risken för skada på fornlämningar behöver samtliga områden utredas innan exploatering för att ge länsstyrelsen ett bättre beslutsunderlag inför beslut enligt Kulturmiljölagen (1988:950). Områden med befintliga fornlämningar bör om möjligt lämnas orörda. Om det inte går att undvika skada måste en tillståndsprövning ske hos Länsstyrelsen. Ingrepp i fornlämning eller fornlämningsområde är tillståndspliktigt. De fäbodar som finns inom de utpekade områdena ska undantas exploatering och de kulturhistoriska utredningar som görs ska dokumenteras och tillgängliggöras för allmänheten.

Inom och runt om Tjärdalsbergets norra del finns en stor mängd övriga kulturhistoriska lämningar. Det är framförallt lämningar efter skogsbruk och kolningsanläggningar. Övriga kulturhistoriska lämningar omfattas inte av det direkta skyddet i 2 kap i

kulturmiljölagen (1988:950) men enligt lagen ska ”såväl enskilda som myndigheter visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön. Den som planerar eller utför ett arbete ska se till att skador på kulturmiljön undviks eller begränsas.”. Den förändrade avgränsningen av Tjärdalsberget gör att många kulturhistoriska lämningar hamnar utanför områdesgränsen. De som är kvar inom området ska visas aktsamhet.

Riktlinjen kring kulturmiljö har förtydligats i granskningshandlingen och innebär att exploatören bör undvika närområden kring kulturmiljöer. Närområdet bör bedömas utifrån den specifika kulturmiljöns värden och dess känslighet för eventuella åtgärder.

Hållbarhetsbedömningen och miljökonsekvensbeskrivningen har förtydligats med avseende på kulturmiljö.

4.20 Samhällsnytta

Upprinnelsen till planförslaget beror på att den politiska majoriteten i Sundsvalls kommun ställer sig positiva till att skapa samhällsnytta för kommunens invånare, företagare och Sverige i stort. Att planhandlingen och dess underlag handlar mycket om vilka nackdelar som finns beror på att de måste utredas. Beskrivning av samhällsnyttan som planförslaget bidrar till finns beskrivet under kapitel 1.2 i granskningshandlingen.

4.21 Friluftsliv & rekreationsområden

Kommunens målsättning är att alla invånare ska ha tillgång till rekreationsområden av god kvalitet för att förbättra folkhälsan och välmåendet. Det framgår bland annat av Natur- och friluftsplanen. I det grönytestrategiska underlaget till ÖP 2040 går att läsa om vilka mål som är satta för grönstrukturen och varför. Det grönytestrategiska underlaget har fått genomslag i riktlinjer och markanvändning i ÖP2040.

Besöksnäringen i inlandet är beroende av platsens naturvärden och att kunna erbjuda friluftsaktiviteter i en naturlig miljö. Både Holmsjön och Stor-Hullsjön har LIS-områden för utveckling av besöksnäringen. Flera befintliga investeringar såsom campingplatser, badplatser, utplanterad fisk, nybyggda eller nyrenoverade stugor eller vindskydd mm riskerar att stängslas in (om de ligger inom en

solkraftpark) eller bli oattraktiva. Här ligger ett stort ansvar på exploatören att göra anläggningarna så attraktiva som möjligt och att inte förstöra de värden som finns.

För att få stor inflyttning till kommunen, såsom vi nu eftersträvar, behövs både vackra platser att flytta till, ett attraktivt utbud av fritidsaktiviteter inklusive plats för återhämtning och energiförsörjning för de företag som inflyttarna ska arbeta vid. Om det blir en stor inflyttning till kommunen kommer behovet av ostörda rekreationsområden att bli ännu större. Att samla energianläggningarna till samma del av kommunen så att andra delar är opåverkade har därför ett syfte.

I ÖP2040 pekas två stora områden ut som opåverkade naturområden. Det är Lögdö vildmark i norr och ett område i kommunens sydvästra hörn, söder om Ljungan. Lögdö vildmark är tyvärr redan påverkad av vindkraft som är placerad både inom och utom Sundsvalls kommun men området har ändå så stora värden för natur och friluftsliv att det är fortsatt utpekat. I området söder om Ljungan finns både stora natur- och kulturvärden.

Det är lugn och ro, vacker utsikt över berg och sjöar samt möjlighet att njuta av en rik och varierad natur, som gör landsbygden så attraktiv för friluftsliv och fritidsboende. I alla de områden som vi nu utreder i planförslaget finns goda förutsättningar för ridning, skidåkning, skoter, lek, promenader, fiske, jakt, bär- och svampplockning och många uttrycker att de brukar ägna sig åt dessa aktiviteter i de utpekade områdena. De som yttrat sig är oroliga för hur förutsättningarna och attraktiviteten kommer att förändras. Oron gäller både vindkrafts- och solkraftsområden.

En kartläggning av vilka friluftsintressen som kan påverkas vid en eventuell utbyggnad av sol- och vindkraft ska genomföras av exploatören. Verksamhetsutövaren gör det nu i sin process. Kommunen har fått synpunkter om att verksamhetsutövaren har felaktigheter i sitt kartmaterial eller har missat värden. Detta ska då i första hand framföras till verksamhetsutövaren vid samråd och granskning. Kommunen framför också sina kunskaper till exploatören vid dessa tillfällen.

***Solkraft**:*
Om solkraftparken stängslas in stängs allt friluftsliv ute från området.

Beroende på hur stor en eventuell solkraftpark blir kan passager behövas genom parken, exempelvis längs med vattendragen som omfattas av strandskydd och som även är viktiga för djur och natur.

Solkraftsområden kan ibland anpassas till natur och friluftsliv på så sätt att de inte stängslas in. Då är det möjligt för friluftslivet att passera mellan raderna av solceller. Friluftslivet påverkas ändå eftersom alla aktiviteter inte är möjliga att ägna sig åt inom området. Exempelvis jakt är inte förenligt med ömtåliga solpaneler och typen av vegetation påverkas. Eventuellt kan det bli mer lingon och hallon inom solcellsparken men mindre blåbär och svamp. Intrycket och upplevelsen av platsen kommer att förändras eftersom det kommer att vara både natur och industri samtidigt på samma plats.

***Vindkraft**:*
Vistelse i vindkraftsområdena begränsas vintertid av risken för iskastning (se avsnitt 5.16). Buller och fysiska förändringar i rekreationsområdena påverkar attraktiviteten året om. Vindkraftens vägar och anläggningar är inte bara negativa för friluftslivet. De ökar tillgängligheten och orienterbarheten. Det blir lättare att ta sig ut till nya platser. Det negativa är att naturmarker fragmenteras och störs. Utsiktsplatser kan både skapas och försvinna. Det finns inga riktlinjer för skuggbildning eller ljusstörningar i rekreationsområden. Däremot har Naturvårdsverket en riktlinje om buller.

Buller utomhus från vindkraftverk ska begränsas till 35 dBA ekvivalent ljudnivå i friluftsområden. Riktvärdet gäller i första hand för de områden som har markanvändningarna inom natur och friluftsliv, det vill säga NFF Friluftsområde, NFK Kärnområde samt NFN Naturområde. Navarn är ett välbesökt utflyktsmål som är utpekat NFF-område i ÖP2040. Det är det område där 35 dBA gäller som riktvärde som ligger närmast vindkraftparkerna. Riktlinjen om buller i friluftsområden har förtydligats.

4.22 Avstånd till bebyggelse

Vindkraft:
Det finns inga generella riktlinjer för avstånd från vindkraftverk till bostäder. Länsstyrelsens miljöprövningsdelegation bedömer avstånd utifrån faktorer som ljud, skuggor och landskapsbild. Utifrån de ytor som analyserats fram för vindkraftsområdena Högsvedjan och Tjärdalsberget görs bedömningen att det skulle bli en ytterst liten yta

kvar om avståndet utökades. Det har varit problematiskt för Sundsvalls kommun att ta hänsyn till de som har yttrat sig kring avstånd till bebyggelse och samtidigt ta ställning till det ökade energibehovet som Sundsvall och Västernorrland står inför med de kommande etableringarna i framtiden. Riktlinjen om 1 kilometer kvarstår i granskningshandlingen och likaså riktlinjen att "avståndet kan behöva vara större om verken är högre". Oavsett vilket avstånd som är satt i översiktsplanen måste alla riktvärden och lagkrav uppfyllas. Det kan alltså finnas faktorer som gör att vindkraftverken inte alls kan stå så nära när förutsättningarna studeras vidare.

Hänsyn har tagits till Västansjö där Sundsvalls kommun har bedömt att de blir påverkade av vindkraft i nordlig, västlig och sydlig riktning och avståndet har därmed ökats.

Solkraft:
Sundsvalls kommun har en hållning att inte föreslå några solkraftparker inom 500 meter från bostäder. Detta bygger på konsultens erfarenheter från tidigare projekt om lämpligt avstånd. Det bör nämnas att det inte finns något lagkrav om avstånd till bebyggelse för solkraftparker men Sundsvalls kommun vill använda 500 meter i föreslaget område Höglidåsen.

5. Svar på synpunkter som innefattar vindkraft

Nedan följer svaren på de vanligaste synpunkterna som berör enbart vindkraft. Det är många som har yttrat sig om samma eller liknande frågor i samrådet rörande vindkraft. För att kunna ge utförligare svar har Sundsvalls kommun valt att gruppera inkomna synpunkter utifrån teman. I kapitel 7 har alla inkomna synpunkter sammanfattats där det också framkommer vilka teman synpunkterna berör.

5.1 Processen för vindkraft

Skillnad mellan översiktsplan och tillståndsprövning

Översiktsplanens syfte är att vägleda kring beslut om hur mark- och vattenområden ska användas, utvecklas och bevaras. Översiktsplanen ska ses som en vägvisare mot en hållbar framtid och ska ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön. Översiktsplanen är aldrig juridiskt bindande. Genom att peka ut områden för sol- och vindkraft visar kommunen viljeinriktningen och visionen samt hur kommunen vill att markytan i kommunen ska nyttjas på bästa sätt. Ett utpekat område i en översiktsplan innebär inte per automatik att det kommer att kunna uppföras industrier, bostäder, vindkraftparker etcetera. En översiktsplan redogör för viljeinriktningen samt förutsättningarna och begränsningarna. Oavsett om det gäller etablering av bostäder, industrier, verksamheter, handel, solkraft eller vindkraft så behövs det göras fördjupade utredningar eftersom det i översiktsplanen enbart har gjorts utredningar på en övergripande nivå.

Exploatörens process och tillståndsprövning

Exploatören för en vindkraftpark har en separat process där de tar fram ett betydligt mer fördjupat underlag som slutligen prövas av Länsstyrelsens miljöprövningsdelegation om det är möjligt och lämpligt att etablera vindkraft i de områden som prövas. Detta kallas för tillståndsprövning eller miljöprövning. Bedömningen görs utifrån Miljöbalken. Tillståndsprövningen syftar till att på ett rättssäkert och effektivt sätt pröva verksamheter som påverkar omgivningen. Genom prövningen säkerställs ett godtagbart skydd för människors hälsa och miljön. Länsstyrelsen tar beslut utifrån de underlag som projektören

tagit fram om hur vindkraftverken påverkar människor, arter och miljö i projektets närhet.

Detaljeringsnivån i utredningarna för vindkraft som kommuner gör jämfört med vindkraftsbolagen gör skiljer sig åt. All utpekad markanvändning i en översiktsplan utreds översiktligt utifrån den planerade förändringen som föreslås i översiktsplanen medan vindkraftsbolag har ett annat ansvar att redogöra för om det är möjligt att etablera vindkraft. Det slutgiltiga kravet för en vindkraftsetablering ligger alltså hos det företag som vill etablera vindkraft att påvisa att det är möjligt att etablera vindkraft med hänsyn till människa och natur.

Kommunal tillstyrkan (Kommunalt veto)
Det är länsstyrelsens miljöprövningsdelegation som bedömer om en vindkraftsetablering ska tillåtas enligt miljöbalken, men för att kunna ge tillstånd krävs att den berörda kommunen tillstyrker etableringen enligt miljöbalken 16 kap. 4 §. Sundsvalls kommun har ännu inte tillstyrkt vindkraftparkerna Högsvedjan och Tjärdalsberget.

Begränsningar i översiktsplanen
Det finns samrådssynpunkter om att kommunen ska peka ut fler områden för vindkraft eller helt låta marknaden avgöra vilken energiproduktion som ska placeras var. Eftersom påverkan av en vindkraftpark är så pass stor är det här den nivå kommunen valt att lägga sig på. Det är möjligt att ha en översiktsplan helt utan att peka ut områden för vindkraft. Nackdelen med att inte peka ut områden i översiktsplanen är att exploatörer kan tro att vindkraft kan prövas på platser där kommunen tycker att det är olämpligt. Det gör att företag lägger kraft på att utreda alternativ som kommunen inte kommer att tillstyrka. Alternativt kan exploatörer tro att kommunen inte alls är intresserad av mer energiproduktion. I samband med att ytorna för vindkraft pekas ut får kommunen också mer kunskap om de här områdena, utifrån analyser och samråd. Vilket underlättar när kommunen ska ta ställning vid en konkret tillståndsansökan.

5.2 Vindkraftverk som är 290 meter höga

Sundsvalls kommuns översiktsplan styr inte höjden på vindkraftverken. Verksamhetsutövaren har ansökt om tillstånd att bygga 290 meter höga vindkraftverk, som representerar en ny generation av teknologi för att maximera energiproduktionen genom

att utnyttja starkare och mer stabila vindar på högre höjder. Dessa stora verk kan dock ha betydande visuell påverkan på landskapet och skuggkastning som kan påverka boendemiljön, samt kräva avancerad teknik och noggranna säkerhetsbedömningar för att hantera extrema väderförhållanden. Länsstyrelsens miljöprövningsdelegation bedömer höjden på verken samt bullernivåerna och andra faktorer.

5.3 Metod för att hitta lämpliga områden

Flertalet faktorer behöver samspela för att lokalisera lämpliga vindkraftsområden. Vindkraftsområdena valdes ut genom en överlagringsanalys av olika kartlager. Metoden som har använts för att identifiera lämpliga områden har inneburit att studera områden som i så stor grad som möjligt inte omfattas av riksintressen eller natur- och kulturvärden. Geografiska områden som överlappar något riksintresse har valts bort, då bedömningen är att de inte är lämpliga att bebygga med sol- eller vindkraftverk.

Resterande markytor som inte täcktes in av något ovan analyserades bland annat utifrån kommunens markanvändningsdata, rekreationsområden och andra fysiska förutsättningar.

Topografi (lokala höjdpunkter), vindvärden, framkomlighet samt närhet till elnät har varit en avgörande faktor som påverkat framtagandet av planen. Områden som i högre grad är oexploaterade som söder om Ljungan vill Sundsvalls kommun bevara då vägar och elnät gör ingrepp i naturen. Områden som redan har befintliga vägar och närmare till elnät lämpar sig bättre för vindkraft.

Framför allt avgör också markägarförhållanden var ett bolag vill etablera vindkraft. De områden som återstår som potentiellt lämpliga är framförallt i de västliga delarna av kommunen, där det redan finns vindkraft. Summerat så finns det ganska få områden i Sundsvalls kommun som det är möjligt att etablera vindkraft i.

Trots att det redan finns en hög vindkraftstäthet i de västra delarna av kommunen bedömer Sundsvalls kommun att behovet av el i framtiden väger tyngre än den påverkan som vindkraft ger upphov till. Det har inte tagits fram någon analys över antalet vindkraft per invånare.

5.4 Natura 2000-område – Navarån

Med hänsyn till de höga naturvärden som finns i och omkring Navarn och Navarån har kommunen valt att exkludera Navarns avrinningsområde från vindkraftparken Högsvedjan. Ett avrinningsområde är det område från vilket vatten dräneras till ett vattendrag uppströms en viss punkt. Därmed minskar riskerna med att vindkraftparken kan komma att påverka vattenkvalitén i Navarn.

5.5 Föroreningar från vindkraft

Flertalet inkomna synpunkter handlar om oro för att dricksvattnet och grundvattnet kommer att påverkas vid en etablering av en vindkraftpark. Enligt SGU kan en etablering av vindkraft innebära risk för att grundvattnet förorenas. Detta främst vid olyckor och schaktningsarbeten då växt- och marktäcket och skyddande jordlager avlägsnas. I driftskedet finns risk för förororening av grundvattnet vid rengöring av rotorblad, ytbehandling för att motverka isbildning, vid brand och oljeläckage. Skogsavverkning och anläggande av nya vägar kan innebära en risk för grumling av vattendrag, slamströmmar etc.

Vid norra delen av Stor-Hullsjön finns en grundvattenförekomst. Vindkraftparken Högsvedjan ligger dock inte inom samma avrinningsområde som denna varpå risken för att dricksvattnet påverkas negativt vid en eventuell olycka är minimal. Kommunen har valt att exkludera avrinningsområdet för Navarn bland annat för att minimera risken att negativt påverka vattenkvalitén.

Det är viktigt att etableringen av vindkraftverk och den infrastruktur som hör till vindkraftparken görs på ett sätt som minimerar kontakt med grundvattenförande jordlager, samt att hänsyn tas till allmänna och enskilda vattentäkter. Länsstyrelsen kan komma att ställa krav på sådana utredningar i själva tillståndsprövningen.

I tillståndet för en vindkraftpark regleras skyddsåtgärder för arbeten i närhet av vattendrag och våtmarker för att undvika grumling och att de hydrologiska förutsättningarna inte ändras. I tillståndet regleras även hantering och förvaring av kemiska produkter och farligt avfall. För att minska risken för läckage av föroreningar från etableringen kan oljeavskiljare och dammar anläggas för att fånga upp vatten.

Enligt Naturvårdsverket finns det fåtal mätningar av mikroplast och de vetenskapliga studier som finns visar inte att vindkraftverk skulle vara en viktig källa till utsläpp av mikroplast. Vindkraft i jämförelse med andra källor bidrar sannolikt med försumbara mängder mikroplast.

Det är verksamhetsutövarens ansvar att följa villkoren som är uppsatta i tillståndet för etableringen och det är kommunens miljökontor som är tillsynsmyndighet och ska kontrollera verksamheten. I verksamhetsutövarens ansvar ingår alla skeden, från byggskede till avveckling och återställande. Till exempel ingår att återställa tillfälliga ytor som används under byggskedet så snart de inte längre behövs, att återvinna eller på annat sätt hantera överblivet material från bygg- och driftskede samt att följa de regler som finns för förvaring och hantering av kemikalier och så vidare.

5.6 Rennäring

Hållbarhetsbedömning och miljökonsekvensbeskrivning har kompletterats med ett avsnitt kring rennäring.

5.7 Buller

Hur mycket ett vindkraftverk låter beror på i vilken miljö det är placerat. Som flera nämnt sprids ljudet längre över vatten och dämpas fortare när marken är kuperad och vegetationsbeklädd. Tät vegetation i ojämn terräng av lösa jordarter dämpar buller bäst enligt Boverket. Det är däremot inte visat att stora träd dämpar mer än låg vegetation. Däremot är trädens sus bra för att dölja uppkommet buller. När det blåser mycket och vindkraftverken låter som mest låter också de naturligt uppkomna ljuden som mest, suset i trädkronorna och vågor som slår mot stranden kan till exempel maskera vindkraftverkens ljud. Turbintillverkarna arbetar ständigt med att minska ljudalstringen från både rotorblad och maskindelar. Det är stor variation i ljudalstring mellan olika turbiner. Vilken sorts turbin det är påverkar ljudalstringen mer än dess storlek.

Naturvårdsverkets riktvärde för ljud från vindkraft samt praxis från Mark- och miljööverdomstolen är att ekvivalent ljudnivå om 40 dB(A) inte får överskridas utomhus vid närliggande bostäder. Även Folkhälsomyndighetens allmänna råd om inomhusbuller brukar skrivas med när miljöprövningsdelegationen ger tillstånd till

vindkraft. Det ger ett riktvärde för maximal bullernivå inomhus på 45 dBA. Folkhälsomyndigheten har också riktlinjer för lågfrekvent buller, alltså buller som är så lågt att det inte alltid hörs, som tillämpas i vindkraftssamanhang.

I de flesta fall påverkas inte sömnen vid de svenska riktvärdena för buller utomhus och inomhus, men det går inte att utesluta. Påverkan är i så fall oftast mycket begränsad. Det är dock viktigt att riktvärden för buller inomhus inte överskrids och att människor inte exponeras för långa perioder av så kallat amplitudmodulerat ljud. Med amplitudmodulerat ljud menas ljud med en tydlig pulserande eller dunkande karaktär. Det kan uppstå från vindkraftverk vid vissa meteorologiska förhållanden men hörs alltså inte alltid. Amplitudmodulerat ljud uppfattas normalt som mer störande än buller med en jämn ljudnivå.

Sundsvalls kommun kan inte beräkna ljudalstringen från vindkraftparkerna i översiktsplanen utan verksamhetsutövaren tar fram beräkningar som bedöms av Länsstyrelsens miljöprövningsdelegation.

Det är miljöprövningsdelegationen på länsstyrelsen sitt ansvar att bedöma om:

- ljudnivån utomhus vid bostäder överskrider gränsvärdet
- det förekommer en risk för olägenhet för människors hälsa, exempelvis om riktvärden för buller inomhus överskrids.

Bedömningen görs utifrån teoretiska beräkningar innan exploatören får tillstånd att bygga några vindkraftverk. Beräkningsmodellerna fungerar oavsett verkens höjd, så att det inte finns några verk som är 290 m höga just nu spelar ingen roll. Beräkningarna utgår från fri ljudutbredning i medvind, det vill säga, då det blåser rakt från vindkraftverken mot bostaden, och då ljudabsorptionen i luften är låg, i princip "worst case".

Först när vindkraftverken är i drift kan faktiska mätningar av ljudnivån genomföras. Kontroll av bullernivåer ska göras av oberoende expertis inom ett år efter att vindkraftverken tagits i drift. Kontroll av buller från vindkraftverk ska ske vid den vindhastighet där vindkraftverket alstrar högst ljudnivåer eller med långtidsregistrerande ljudnivåmätare som placeras ut under en längre

tid för att fånga in ljudnivåerna vid olika meteorologiska förhållanden. Det har hänt att bolag hört av sig till kommunen och bett att få skjuta upp redovisningen av uppkommet buller för att få med rätt typ av väderförhållanden i mätningarna.

Efter den första kontrollen ska ytterligare kontroller göras varje gång det sker förändringar i verksamheten eller på tillsynsmyndighetens begäran. Tillsynsmyndighet är i det här fallet Sundsvalls kommun. Den som blir störd ska därför höra av sig till kommunen för att få hjälp.

Om närboende upplever verkens ljud som störande är det verksamhetsutövarens skyldighet att utreda situationen och vid behov vidta åtgärder. Om det visar sig att ett vindkraftverk eller en vindkraftpark orsakar för höga bullernivåer finns ett antal åtgärder som verksamhetsutövaren kan vidta för att minska ljudnivån:

- Dra ned hastigheten på vindkraftverken.
- Se över de mekaniska delarna i generator och växellåda så de inte alstrar onödigt buller.
- Fästa ljuddämpande remsor med flikar längs bladen för att minska ljudalstringen.

Buller utomhus från vindkraftverk ska enligt Naturvårdsverket begränsas till 35 dBA ekvivalent ljudnivå i friluftsområden. Riktvärdet gäller i första hand för de områden i översiktsplanen som har markanvändningarna inom natur och friluftsliv, det vill säga NFF Friluftsområde, NFK Kärnområde samt NFN Naturområde. Navarn är det närmaste NFF-området och där gäller 35 dBA som riktvärde. Riktlinjen om buller i friluftsområden har förtydligats.

5.8 Ljusstörningar

Alla föremål som är högre än 45 meter ska ljusmarkeras enligt Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd. I en vindkraftpark där vindkraftverkens totalhöjd är 150 meter eller högre ska de vindkraftverk som utgör parkens yttersta gräns markeras med högintensivt vitt, blinkande ljus, medan de inre vindkraftverken markeras med ett medelintensivt, rött fast ljus.

Ljusstörningar kan ej hanteras i en översiktsplan utan det hanteras i tillståndsprövningen hur mycket vindkraftverkens hinderbelysning kan komma att påverka närboende.

5.9 Infraljud

Infraljud är ljud som är så lågfrekvent (under 20 Hz) att vi människor inte kan höra det men vi kan ändå påverkas av det. Höga nivåer infraljud kan orsaka bland annat yrsel och huvudvärk. Vi exponeras för infraljud hela tiden från både mänskliga och naturliga bullerkällor men det är mycket ovanligt med skadliga nivåer infraljud annat än exempelvis inom vissa tunga industrier. Enligt Naturvårdsverket visar studier att vindkraftverk inte genererar sådana nivåer av infraljud att människor mår dåligt av det. Infraljud hanteras inte i en översiktsplan.

Folkhälsomyndigheten har riktlinjer för lågfrekvent buller mellan 31,5 och 200 Hz inomhus. Det är också buller som är så lågt att det inte alltid hörs. Dessa riktlinjer tillämpas i vindkraftssamanhang. Det lågfrekventa bullret ligger inom det spann som man vet kan orsaka påverkan på människors hälsa. Därför mäts och beräknas det precis som vanligt buller (se avsnitt 5.7 Buller).

5.10 Skuggor

Vindkraftverk ger upphov till en roterande skugga som i närområdet rör sig och kan skapa irritation om den till exempel rör sig över ett fönster eller på en vägg inomhus. Enligt praxis bör den teoretiska skuggtiden för störningskänslig bebyggelse inte överstiga 30 timmar per år och den faktiska skuggeffekten bör inte överstiga 8 timmar per år och 30 min om dagen.

Skuggor hanteras inte i en översiktsplan utan det görs en bedömning av länsstyrelsens miljöprövningsdelegation. Villkor för hur skuggningen ska hanteras kan skrivas in i tillståndet där det behövs.

5.11 Landskapsbild för vindkraft

290 m höga vindkraftverk byggda på berg blir mycket synliga i landskapet på milslångt avstånd, både dag och natt. En synbarhetsanalys är genomförd som visar från vilka områden vindkraftverken är synliga. Synbarhetsanalysen finns numera

inarbetad i hållbarhetsbedömningen och miljökonsekvensbeskrivningen. Det är skillnad på att se vindkraftverken och att ha stora negativa konsekvenser på landskapsbilden. Hur förändringen av landskapsbilden upplevs är subjektivt. För vissa människor är påverkan stor bara de skymtar delar av ett vindkraftverk på stort avstånd från ena hörnet av sin tomt, för andra är påverkan liten trots att vindkraftverken upptar majoriteten av utsikten utanför köksfönstret. Det vissa tycker är fint, tycker andra är fult.

Bedömningarna som görs i översiktsplanen försöker vara objektiva och utgår från avstånd, kupering, landmärken och landskapsrum. Områden med olika typer av skydd för landskapsbilden värderas högre än områden utan skydd. Med det synsättet är påverkan på landskapsbilden från Södra berget liten, trots att båda vindkraftparkerna och befintlig vindkraft syns i sin helhet, därför att det är på så stort avstånd och landskapets befintliga strukturer fortfarande framgår, dalar, älvar, bergstoppar och infrastruktur. Påverkan blir däremot stor när storskaliga objekt placeras i småskaliga landskap, när välkända landmärken förändras och när utsikten för många människor förändras åt alla håll.

Om vindkraften byggs ut i enlighet med planförslaget blir påverkan på landskapsbilden som störst där vattenytorna och dalgångarna gör att sikten mot vindkraftverken inte skyms av närbelägna träd. Det kuperade skogslandskapet i den här delen av kommunen är av typen bergkullterräng. Det är inte särskilt småskaligt, däremot innebär införandet av vindkraft i ett skogslandskap utan mänskliga anläggningar i den här skalan en stor förändring av landskapsbilden. Välkända landmärken påverkas om vindkraftverken placeras fel. Synbarhetsanalysen visar att människor kommer att få sin utsikt påverkad. En del kommer att få den påverkad i flera väderstreck och av flera vindkraftparker men ingen kommer att få utsikten påverkad åt alla håll tack vare topografin.

Landskapet såsom vi känner det har formats under lång tid. Ur det perspektivet är den påverkan som vindkraftparkerna gör på landskapsbilden tillfällig. Precis som att modernt skogsbruk påverkar landskapsbilden en period innan träden vuxit upp efter en avverkning, kan de platser där vindkraftverken stått återställas och återgå till sin ursprungliga form efteråt.

Förutom själva vindkraftverken så påverkar även de tillhörande kraftledningarna, kraftledningsgatorna och tillfartsvägarna landskapsbilden. De utformas i dialog mellan verksamhetsutövare och Trafikverket respektive Svenska Kraftnät. Översiktsplanen styr inte över var dessa placeras eller hur de utformas utan det görs en bedömning av länsstyrelsens miljöprövningsdelegation. Det finns en riktlinje i översiktsplanen som syftar till att minska påverkan på landskapsbilden från infrastrukturen.

Inte placera vindkraftverk söder om bostäder

I den antagna versionen av ÖP2040 fanns en riktlinje om att inte placera vindkraft söder om en by eller turistanläggning. Riktlinjen togs bort nu i ändringsarbetet eftersom översiktsplanen inte längre kommer att tillåta ny vindkraft på land någon annanstans än i utpekade områden, Högsvedjan och Tjärdalsberget. Eftersom inga andra områden tillåts fyller riktlinjer som handlar om hur man ska tänka vid utpekandet av nya vindkraftsområden ingen funktion. Även andra riktlinjer togs bort vid samma tillfälle och av samma anledning.

Även om riktlinjen är borttagen finns det anledning att tala om den eftersom den hade som syfte att begränsa påverkan på landskapsbilden från bostäder och utpekade områden för naturturism. Orsaken till den tidigare riktlinjens utformning var att byarna ofta är placerade på bergens södra sida där lokalklimatet är gott. Bostäderna vänder sig mot solen och utsikten ut mot dalen. Västansjö är ett typiskt sådant exempel. Kommunen har alltså frångått den tidigare riktlinjen vid placeringen av vindkraft på Tjärdalsberget. För att minska påverkan på landskapsbilden från Västansjö och Nora har Tjärdalsbergets norra del minskats ner så att avståndet till byarna blir större och vindkraftverken placeras bakom krönen på de närmaste bergen. Vindkraftverken kommer fortfarande att synas men bergens nuvarande profil är intakt och påverkan på landskapsrummet kring dalgången blir därmed mindre.

Högsvedjan är placerad söder om byarna Österström och Östanbäck samt LBT-området vid Holmsjön men på ett mycket större avstånd (cirka 7 kilometer). Där anser vi att den tidigare riktlinjen ändå följs eftersom avståndet är så stort. Siktanalysen visar att vindkraftverken kommer att vara synliga men de kommer inte påverka upplevelsen av landskapet i stort.

De boende vid Navarn har Högsvedjan åt söder. Där har kommunen frångått den tidigare riktlinjen. I och med att Högsvedjan har minskats inför granskningsskedet för att skydda olika naturvärden har även avståndet till bostäderna längs Navarns stränder ökat och påverkan på landskapsbilden minskat. Förändringarna inom Högsvedjan bidrog också med ökat avstånd från Tullnäset vid Stor-Hullsjön.

Några boende längs Stor-Hullsjöns östra strand har också delar av Högsvedjan rakt åt söder. Där har kommunen frångått den tidigare riktlinjen. Bebyggelsen längs Stor-Hullsjöns östra strand, liksom besökarna på Långnäsets camping, har sin huvudsakliga utsikt ut mot vattnet bort från Högsvedjan. Berget sluttar brant uppåt åt öster vilket gör att gör att träden och terrängen döljer stora delar av vindkraftverken för dem som bor närmast. Landskapsbilden påverkas mer för dem som bor längs Stor-Hullsjöns västra strand och i byn Stor-Hullsjön.

På de platser där principen om att inte placera vindkraft söder om bostäder eller turistanläggningar har frångåtts, är det för att överhuvudtaget få några områden att peka ut som är tillräckligt stora och där vindförhållandena är tillräckligt bra.

Det finns också boende, till exempel i Orrberget, Specksjön och Stor-Hullsjön som har sina bostäder riktade åt andra väderstreck men som ändå har utsikt ut mot en sjö eller dalgång där vindkraftverken kommer att synas på andra sidan. Deras utsikt borde inte vara mindre värd än utsikt mot söder vilket också är en anledning till att ta bort riktlinjen.

Landskapsbilden påverkas av flera vindkraftparker samtidigt

En annan riktlinje som gäller vindkraftsområdena i ÖP2040 är att vindkraftverken ska byggas ut i sammanhållna, ordnade grupper. Exploatören vill genomföra en tillståndsprövning för 290 m höga vindkraftverk. Det är 120 m högre än vindkraftverken i de angränsande vindkraftparkerna Nylandsbergen och Stockåsbodarna som kommer att vara synliga i samma landskapsrum. De olika höjderna kan göra så att vindkraftparkerna inte upplevs som sammanhållna och att den sammantagna effekten av vindkraftparkerna blir spretig. Exploatören behöver visa med fotomontage att så inte blir fallet. Utifrån de fotomontage som presenterats i verksamhetsutövarens samrådsmaterial görs den

preliminära bedömningen att där lägre vindkraftverk är placerade närmare betraktaren och de nya högre verken är placerade längre ifrån, så blir det visuella intrycket att vindkraftparkerna är närmare varandra än de är i verkligheten. Vid motsatt förhållande, där de nya höga vindkraftverken är placerade närmast betraktaren och de befintliga, lägre vindkraftverken ligger längre bort, upplevs avståndet mellan verken som större. Avstånden mellan befintliga och nya vindkraftparker är tillräckligt stora och vindkraftverken inom respektive park är tillräckligt sammanhållna för att det ska fungera med de olika höjderna ur landskapsbildssynpunkt. För att nya och befintliga vindkraftparker ska kunna läsas samman krävs att vindkraftverken är av samma färg och modell.

Kommunen har emottagit flera synpunkter som rör de fotomontage som verksamhetsutövaren har visat i sitt samråd. Att de är felaktiga eller gjorda från fel platser. Synpunkterna är framförda till verksamhetsutövaren.

Landskapsbilden från Storbergets naturreservat
Storbergets naturreservat ligger mellan Västansjö och Bryggtjärn. Naturreservatet är ett besöksmål och det kommer att bli omgärdat av vindkraft. På berget finns en utsiktsplats med utsikt åt väster. Därifrån kommer Högsvedjan att synas. Avståndet är cirka 5 km vilket gör att vindkraftverken inte kommer att skymma utsikten utan mer fungera som landmärken. Från rastplatsen på Storbergets topp går det att skymta vindkraftverken i Nylandsbergen åt norr mellan trädtopparna. Både Nylandsbergen och Tjärdalsberget befinner sig cirka 3 km från Storberget. Vegetationen i Storbergets södersluttning gör att det inte kommer vara lätt att se de nya vindkraftverken inom Tjärdalsberget. Eftersom det är ett naturreservat är sannolikheten stor att vegetationen där får vara kvar.

5.12 Trygghet

Det är naturligt att känna otrygghet, oro och rädsla inför stora förändringar. Det här är några av de vanligaste källorna till oro eller rädsla som vi fått in i samrådet:

- Rädsla för nedfallande is och vindkraftverksdelar inom och runt vindkraftsområden.

- Rädsla för att inte kunna sova på grund av ökat buller från vindkraften.
- Rädsla för ohälsa
- Rädsla för att fastighetsvärdet ska sjunka.
- Rädsla för ökad brandrisk till följd av torka och ökad solinströmning i solkraftsområden.
- Rädsla för påverkan på dricksvattnet.
- Oro för att de här vindkraftverken är så mycket högre än alla andra.
- Oro för ökad tung trafik.
- Oro för påverkan på djur och natur.
- Oro för att inte kunna eller vilja bo kvar.
- Oro för hur bygden ska utvecklas och kommande generationer.
- Oro för att skattebetalarna ska drabbas om etableringarna inte blir lönsamma.
- Oro för att utländska eller oseriösa intressenter ska etablera sig.
- Oro för vad som kommer att hända sen när vind- eller solkraftparkerna ska avvecklas.
- Oro orsakad av osäkerhet om vad som ska hända. Det har planerats för vindkraft i området tidigare men då lades planerna ner.

Mycket av otryggheten, rädslan och oron kan minskas genom information. Genom att samla på sig mer kunskap kan onödig rädsla eller oro motverkas. Vi försöker beskriva så mycket vi kan för att minska risken för onödig oro, här bland samrådssvaren, i hållbarhetsbedömningen och i miljökonsekvensbeskrivningen. Läs gärna avsnitten om iskastning, buller och andra hälsoaspekter, fastighetspriser, brandrisk, föroreningsrisker och så vidare.

Många nämner att de känner sig som försökskaniner kopplat till att det är en ny höjd på vindkraftverken. Oavsett vilken höjd det är på vindkraftverken så är varje område unikt. Därför görs alltid noggranna beräkningar om hur vindkraftverken kommer att påverka sin omgivning och hur omgivningen kommer att påverka konstruktionen i själva vindkraftverken. I beräkningar och moduleringar stoppas verkens storlek in som en variabel. Det spelar därför liten roll om de finns någon annanstans eller inte.

Hållbarhetsbedömningen och miljökonsekvensbeskrivningen har kompletterats med en bedömning av trygghet.

5.13 Barnvänlighet

Miljökonsekvensbeskrivningen och hållbarhetsbedömningen har kompletterats med ett avsnitt kring barnvänlighet.

5.14 Tysta områden

Undersökningar tyder på att vindkraftverk inte hörs om de har en ljudnivå som är minst 10 dB(A) lägre än bakgrundsljudet. Därför hade det varit logiskt att placera vindkraftverken nära andra bullerkällor, såsom högtrafikerade vägar och industrier, som hade kunnat maskera ljudet. Tyvärr är sådan infrastruktur oftast placerad på platser där det inte lämpar sig med vindkraftverk på grund av andra orsaker. Det kanske inte blåser bra, finns säkerhetsobjekt som inte får störas, närbelägna bostäder och så vidare. I den del av kommunen som vi nu tittar på för etablering av vindkraft är en majoritet av ljuden som hörs naturljud. Många beskriver dem som tysta.

I tysta områden hörs ljuden på större avstånd. De döljs inte av andra ljud på samma sätt som i en stad till exempel. Men även naturliga ljud, som vind i trädkronor eller bruset av vatten, döljer ofta ljudet av vindkraftverken. Viktigt att komma ihåg är att bara för att ett ljud går att urskilja så utsätts man inte för en hälsorisk.

De riktlinjer som finns för acceptabelt buller är lika i alla typer av boendemiljöer. Riktlinjen är till för att boende inte ska bli utsatta för ohälsosamt buller. Det finns inga riktlinjer som säger att det inte får förekomma några ljud alls. Vindkraftverken kommer att höras på ett

större avstånd än 1 km men det kommer inte att låta så mycket att det är skadligt.

Det finns önskemål om att peka ut tysta områden i översiktsplanen så att de bevaras för framtiden. Faktum är att det redan finns områden i översiktsplanen där tysthet är en prioriterad egenskap. Buller i friluftsområden från vindkraftverk ska enligt Naturvårdsverket begränsas till 35 dBA ekvivalent ljudnivå utomhus. Riktvärdet gäller i första hand för de områden som har markanvändningarna inom natur och friluftsliv, det vill säga NFF Friluftsområde, NFK Kärnområde samt NFN Naturområde. Navarn har markanvändningen NFF och är därmed det område där 35 dBA gäller som ligger närmast de föreslagna vindkraftparkerna. Riktlinjen om buller i friluftsområden har förtydligats.

Fördelen med områden som är så här pass tysta är att det går lättare att avskärma bullerkällan. Oftast går det att hitta platser i ljudskugga, där vegetationen, byggnader eller terrängen döljer ljudet.

5.15 Hemfrid

Hemfrid är en juridisk term som avser rätten att få ha sitt hem och sin privata sfär ifred från intrång och störningar, inklusive buller och olägenheter som kan påverka trivsel och privatliv negativt. Denna rättighet är en del av den personliga integriteten och kopplas ofta till mänskliga rättigheter, som rätten till privatliv enligt Europakonventionen.

Vi är medvetna om att ljudnivåer från vindkraftverk kan påverka upplevelsen av hemfrid, och att många upplever närheten till industrianläggningar som problematisk. För att skydda invånarnas hemfrid har vi därför valt att sätta ett avstånd på minst 1 km mellan vindkraftverken och bostads- eller fritidshus.

Än så länge finns inga svenska lagar som ger rätt till ersättning från vindkraftsbolag som etablerar sig i närheten. Däremot finns lagar som begränsar hur stor påverkan får vara och störningar under den nivån förväntas vara acceptabla. Begränsningsvärdet på 40 dBA för ekvivalenta ljudnivåer utomhus har fastställts för att minimera risken för olägenheter. I Länsstyrelsens tillståndsprövning tas hänsyn till invånarnas rättigheter, särskilt om ljudnivåerna skulle överskrida de fastställda gränserna, vilket kan påverka hemfriden negativt.

5.16 Iskastning

Under vissa väderförhållanden vintertid finns det risk för iskastning från vindkraftverken. Verksamhetsutövaren gör beräkningar för hur stort område som kan påverkas av iskastning och dessa ska godkännas av Länsstyrelsens miljöprövningsdelegation. Hur mycket risken för iskastning påverkar allmänheten beror på hur varningssystemet fungerar. Eftersom det är så få dagar per år som det verkligen finns någon risk blir påverkan för allmänheten liten om det finns ett välfungerande varningssystem där det är tydligt vilka dagar det gäller. Om systemet inte är pålitligt eller inte uppdateras dagligen blir påverkan stor eftersom det är ett stort område som måste undvikas under hela vintersäsongen.

Hållbarhetsbedömningen och miljökonsekvensbeskrivningen har kompletterats kring iskastning. Granskningshandlingen har även kompletterats med konsekvenserna av iskastning.

5.17 Kumulativa effekter

Hållbarhetsbedömningen och miljökonsekvensbeskrivningen har kompletterats kring kumulativa effekter. En fullständig bedömning av kumulativa effekter görs i tillståndsprövningen som verksamhetsutövaren kommer att genomgå.

I närområdet för vindkraftparkerna Högvedjan och Tjärdalsberget finns den driftsatta vindkraftparken Nylandsbergen och Stockåsbodarna som har fått tillstånd för 8 vindkraftverk. Dessa kan bidra till eventuella konsekvenser avseende kumulativa effekter. Sundsvalls kommun har beaktat Västansjö som en särskild utpekad plats för kumulativa effekter. Hänsyn har tagits till Västansjö där Sundsvalls kommun har bedömt att de blir påverkade av vindkraft i nordlig, västlig och sydlig riktning. Därför har den nordliga delen av Tjärdalsberget exkluderats.

5.18 Hälsa

Hållbarhetsbedömningen och miljökonsekvensbeskrivningen har kompletterats kring hälsa. Det bör noteras att i tillståndsprövningen bedöms det hur vindkraftverken påverkar människans hälsa.

5.19 Antal fastigheter som påverkas

Hållbarhetsbedömningen och miljökonsekvensbeskrivningen har kompletterats med karta och siffror över antalet fastigheter som påverkas i en bilaga.

5.20 Riktlinjer for vindparksetablering

Sundsvalls kommun har tagit med riktlinjer som hör till efterföljande tillståndsprövning eftersom kommunen vill visa vad som är viktigt att beakta vid vindkraftsetableringar. Det har även skrivits om skillnad mellan översiktsplan och tillståndsprövning i granskningshandlingen för att påvisa att det är just två olika processer.

6. Svar på synpunkter som innefattar solkraft

Nedan följer svaren på de vanligaste synpunkterna som berör enbart solkraft. Det är många som har yttrat sig om samma eller liknande frågor i samrådet rörande solkraft. För att kunna ge utförligare svar har Sundsvalls kommun valt att gruppera inkomna synpunkter utifrån teman. I kapitel 7 har alla inkomna synpunkter sammanfattats där det också framkommer vilka teman synpunkterna berör.

6.1 Processen för solkraft

Översiktsplanens syfte

Översiktsplanens syfte är att vägleda kring beslut om hur mark- och vattenområden ska användas, utvecklas och bevaras. Översiktsplanen ska ses som en vägvisare mot en hållbar framtid och ska ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön. Översiktsplanen är aldrig juridiskt bindande. Genom att peka ut områden för sol- och vindkraft visar kommunen viljeinriktningen och visionen samt hur kommunen vill att markytan i kommunen ska nyttjas på bästa sätt. Ett utpekat område i en översiktsplan innebär inte per automatik att det kommer att kunna uppföras industrier, bostäder, vindkraftparker etcetera. En översiktsplan redogör för viljeinriktningen samt förutsättningarna och begränsningarna. Oavsett om det gäller etablering av bostäder, industrier, verksamheter, handel, solkraft eller vindkraft så behövs det göras fördjupade utredningar eftersom det i översiktsplanen enbart har gjorts utredningar på en övergripande nivå.

12:6 samråd & tillståndsprövning

Den prövning som görs för solkraftparker är att ett solkraftsbolag genomgår ett samråd tillsammans med Länsstyrelsen. Det kallas för "12:6 samråd". Enligt 12 kap. 6 § miljöbalken ska samråd genomföras med Länsstyrelsen om en verksamhet eller åtgärd kan komma att väsentligt ändra naturmiljön, och som inte omfattas av tillstånds- eller anmälningsplikt enligt andra bestämmelser i miljöbalken. Solkraftparker är en sådan verksamhet som ändrar naturmiljön och som inte omfattas av tillstånds- eller anmälningsplikt enligt andra bestämmelser i miljöbalken. Det är den som vill uppföra

en solkraftpark som ska bedöma om åtgärden innebär en påverkan på naturmiljön och i så fall anmäla åtgärden för samråd.

Den som vill anlägga solceller på mark kan också välja att söka frivilligt tillstånd för anläggningen i enlighet med 9 kap. miljöbalken. I det fallet bereder Länsstyrelsen ansökan. Beredningen kan bland annat bestå i ett samråd och det kan även krävas en miljökonsekvensbeskrivning. Beslut om ansökan tas av Miljöprövningsdelegationen. Miljöbalken är central i prövningen och det görs en avvägning gentemot andra allmänna intressen. Tillstånd som ges är tidsbegränsade och förenade med villkor, som beskrivs i beslutet.

Syfte med att peka ut solkraftparker i en översiktsplan

Sundsvalls kommun vill vara initiativtagare till solkraftparksetableringar för att bidra med klimatneutral el. Sundsvalls kommun äger inte marken och kommer inte att driva någon solkraftpark. Intresset för solkraftparker är som störst i södra Sverige men solkraftsbolag har även visat intresse för solkraftparker i de nordligare delarna av Sverige. I samband med antagandet av Översiktsplan Sundsvall 2040 gav kommunfullmäktige i uppdrag att "utreda om det finns fler lämpliga lägen för vindkraft eller solkraft och i så fall peka ut dessa i kommunens översiktsplan."

Sundsvalls kommun vill därav visa vägen framåt och ta fram förslag för en eventuell framtida solkraftpark. Höglidåsen återstår i granskningshandlingen och gränsdragningen där har justerats.

Det finns samrådssynpunkter om att kommunen ska peka ut fler områden för solkraft eller helt låta marknaden avgöra vilken energiproduktion som ska placeras var. Det är möjligt att ha en översiktsplan helt utan att peka ut områden för solkraft. Fördelen med att peka ut områden i översiktsplanen är att erbjuda en genväg för exploatörer som funderar på att etablera sig i kommunen genom att visa att det här är en plats som Sundsvalls kommun tycker är lämplig för vidare utredning. Till skillnad från vindkraft så är det möjligt att etablera solkraft på andra platser i kommunen än på de ytor som översiktsplanen pekar ut.

6.2 Landskapsbild för solkraft

I dagsläget är det brukad skog i hela VIF-ä4 Höglidåsen. Det är morän även på toppen av berget vilket gör att toppen trädbeväxt. Det gör att hela solkraftparken kan omges av uppvuxen skog vilket i så fall skulle dölja den för dem som rör sig i närområdet eftersom solcellsanläggningar är lägre än fullvuxna träd.

Eftersom området ligger högt och är så stort kommer det att synas från andra höjder och öppna ytor, såsom sjöar, där sikten inte skyms av träd. De mest välbesökta områdena runt Höglidåsen är Sättna motorbana, badplatsen i Väster-Lövsjön och fiskesjön Öravattnet. Både de bostäder som finns och besöksmålen ligger mycket lägre i terrängen än solkraftparken. Det gör att anläggningen i sin helhet antagligen inte kommer att synas därifrån. Däremot kan delar av den vara väl synliga. Skogen mellan dessa platser och solkraftparken är endast några hundra meter bred vilket gör att den kanske inte helt kan dölja solkraftparken ur alla synvinklar och vid alla väderförutsättningar. Vid de tillfällen skogen avverkas kommer den förstås inte dölja någonting alls.

Landskapsbilden inom solkraftparken kommer att förändras helt. Solkraftparker är stora enhetliga ytor utan avgränsningar. Uppstickande objekt inom området, såsom träd, skuggar anläggningen och tas därmed bort. Beroende på hur solcellerna placeras kan det bli en ny utsiktspunkt på Höglidåsens topp. På samma sätt som landskapsbilden återställs när skogen växer upp efter en avverkning kan landskapsbilden återskapas efter solkraftparkens livstid.

Solpanelerna kan reflektera solen och ge reflexer. Det finns tekniska lösningar för att minska risken för bländning.

Solkraftparken VIF-ä5 Massmyrberget har tagits bort från planförslaget till granskningen och därför görs ingen bedömning av hur den hade påverkat landskapsbilden.

6.3 Solceller på andra ytor än naturmark

Sundsvalls kommun har år 2021 studerat förutsättningarna för klimatneutral elproduktion i Sundsvalls Kommun. Arbetet gick ut på att kartlägga vilka möjligheter det finns till klimatneutral elproduktion inom kommunkoncernen där solenergi på

kommunkoncernens tak pekades ut som en potential. Det har också installerats solpaneler på både kommunhuset men också på fastigheter på flertalet av kommunens bolag. Sundsvalls kommun ser det som positivt om även den privata marknaden vill installera solceller på taken på industrier och verksamheter men Sundsvalls kommun har ingen rådighet att styra över om ett bolag vill installera solceller eller inte. Likaså är det kring installation av solceller på nedlagda industrier att Sundsvalls kommun inte har någon rådighet över det eftersom kommunen inte är ägare till fastigheten.

Sundsvalls kommun har även studerat möjligheten att etablera solkraftparker på nedlagda deponier. Områdena är inte avfärdade men ytorna är små (under 10 ha) och vissa ytor har långt till elnät. Sundsvalls kommun gör bedömningen att ytorna över nedlagda deponier inte har potential för en eventuell solcellspark och pekas därmed inte ut i översiktsplanen. Om intresse uppstår för solceller på nedlagda deponier inom Sundsvalls kommun är det en fråga som behöver utredas vidare av ett eventuellt bolag.

Utöver utpekat område VIF-ä4 Höglidåsen ser kommunen det som positivt att tillskapa solkraftsanläggningar på annan markanvändning där det kan vara lämpligt. Granskningshandlingen har kompletterats med information om att även om Sundsvalls kommun pekar ut ett område för solkraft är det fortfarande möjligt att etablera solkraftparker på andra lämpliga ytor inom kommunen.

Granskningshandlingen har kompletterats med text kring bortval av områden.

6.4 Alldeles för stora ytor för solkraftparker

Ytan för solkraftparken Höglidåsen är stor och tar upp mycket markarealer men eftersom Sundsvalls kommun inte har kompetensen att utreda i detalj var solkraftparker är som mest lämpliga har kommunen pekat ut större ytor. Sundsvalls kommun har med hjälp av konsultbolaget AFRY utrett ytorna i Sundsvalls kommun på en övergripande nivå. På översiktsplanenivå är inte alla detaljer kända och ett eventuellt solkraftsbolag behöver göra fördjupade utredningar över Höglidåsen men också om ett bolag vill etablera solkraftparker på en helt annan plats i kommunen. Det är inte helt ovanligt att en större yta pekas ut i en översiktsplan för ett ändamål för att sedan minskas ned under processens gång. De befintliga ytor för industri

och verksamhetsmark i Översiktsplan Sundsvall 2040 som ännu inte är bebyggd är prioriterad till verksamheter och industrier som genererar arbetstillfällen med bakgrund till kommunens inriktningsmål att skapa 5000 nya jobb.

6.5 Peka ut solkraftsområden utan att fråga markägaren

I planförslaget har ytor för solkraftparker pekats ut utan att fråga markägaren om lov. Eftersom översiktsplanen inte är juridiskt bindande skickas det inte ut någon information till fastighetsägare. Översiktsplanen är kommuntäckande vilket betyder att olika markanvändningar har pekats ut på hela kommunens yta. Det är inte rimligt att kommunen ska kontakta varje fastighetsägare inom kommunens gränser personligen. Därför hålls offentliga samråd och granskning så att alla berörda kan ta del av förslaget och lämna sina synpunkter. Exempelvis har ytor för industri och verksamhet pekats ut i översiktsplanen där Sundsvalls kommun senare har köpt markytan av privatpersoner för att kunna detaljplanelägga markytan och tillskapa industrier och verksamheter.

6.6 Riktlinjer för solkraftparksetablering

Solcellsparker har växt fram väldigt snabbt de senaste åren. Solcellsparker har samtidigt inte samma tillståndsprövning som vindkraft. Eftersom det är ett något otydligt regelverk över prövning av solkraftparker väljer Sundsvalls kommun att använda fler riktlinjer än vad som kan vara nödvändigt för etablering. Eftersom Sundsvalls kommun vill vara i framkant och väljer att peka ut solkraftparken Höglidåsen men även är öppna för solkraftparksetableringar på andra ytor inom kommunen ser Sundsvalls kommun det som lämpligt att behålla riktlinjerna även i granskningshandlingen.

Det kan vara så att alla riktlinjer inte behöver uppfyllas men eftersom regelverket är något otydligt väljer Sundsvalls kommun att gardera sig. Bedömningen över vilka riktlinjer som kan vara nödvändiga avgör ett eventuellt bolag själv då Sundsvalls kommun inte har den funktionen i organisationen att säkerställa riktlinjer och pröva solkraftparksetableringar. Det kan anses felaktigt att ha med riktlinjer som Sundsvalls kommun inte kommer att kunna säkerställa att de

följs. Sundsvalls kommun vill dock visa vad vi tycker är viktigt att beakta vid en etablering av solcellsparker.

6.7 Massmyrberget utgår

Efter samrådet har vi beslutat att ta bort hela området VIF-ä5 Massmyrberget från planerna. Detta beslut grundas på de många synpunkter som inkommit och som har påpekat viktiga naturvärden, friluftsliv och rekreationsvärden i området. Dessutom har vi mottagit starka invändningar från både närboende och markägare som inte önskar solkraftutbyggnad på sin mark. Sundsvalls kommun har därför kommit fram till att utpekandet av detta område inte längre kan motiveras.

7. Inkomna synpunkter

Tack för all fakta och förslag på förbättringar. Av utrymmesskäl har vi valt att inte ta med allt detta i sin helhet då det skulle göra samrådsredogörelsen väldigt omfattande. I detta kapitel hittar ni alla inkomna yttranden och de teman som besvarar era synpunkter. Alla svar från kommunen hittar ni under kapitel 4, 5 & 6 under olika teman. När endast ett fåtal personer har yttrat sig om en specifik fråga har detta inte behandlats som ett separat tema. I dessa fall har ett svar istället lämnats direkt under kolumnen ”kommunens svar”. Yttrandena är indelade i grupper efter var yttrandet kommer ifrån.

I kolumnen ”Ärendenummer” avser det översta numret kommunens löpnummer för respektive yttrande i ärende ”KS-2023-00866 Samråd om översiktsplan Sundsvall 2040”. Det nedersta numret avser det ärendenummer som tillgavs när yttrandet lämnades in i E-tjänsten. Om synpunkten skickades in per mail eller brev till kommunen saknas det ärendenummer från E-tjänsten.

A. Myndigheter, kommuner och regioner

KS-2023-00866-16 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Lantmäteriet	Inga synpunkter.	Sundsvalls kommun noterar det.

KS-2023-00866-30 161983	Hudiksvalls kommun	Inga synpunkter.	Sundsvalls kommun noterar det.
KS-2023-00866-33 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Timrå kommun	Kommunledningskontoret avstår att svara på samrådsförslag för sol- och vindkraft i Översiktsplan Sundsvall 2040 (dnr KS/2023:544).	Sundsvalls kommun noterar det.
KS-2023-00866-92 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Svenska Kraftnät	Svenska kraftnät har endast skickat in sitt yttrande för att det skulle registreras/diarieföras. Se Länsstyrelsens yttrande	Se Länsstyrelsens svar
KS-2023-00866-96 Yttrandet har ej	Sollefteå kommun	Sollefteå kommun har inga synpunkter.	Sundsvalls kommun noterar det.

hanteraits via E-tjänsten			
KS-2023-00866-101 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Härnösand kommun	Härnösands kommun är generellt positiv till att Sundsvalls kommun utvidgar mängden energislag i sin översiktsplan och lägger till utpekade områden för solkraft. De verksamheter som planeras kommer att påverka omgivningen, genom till exempel ökad trafik och påverkan på natur- och upplevelsevärden lokalt. Vi har inte identifierat några aspekter som ger upphov till negativa konsekvenser för oss som grannkommun och som behöver beaktas i särskild ordning.	4.18 Infrastruktur, 4.15 Naturvärden, 4.21 Friluftsliv och rekreation
KS-2023-00866-115 168128	Ånge kommun	Positiva till samråd och samordning över kommungränsen för att gemensamt planera för en grön omställning. Ånge kommun har buffertzoner på 1-4 km mellan bostäder av olika slag och vindkraft. Värna landskapets och boendemiljöers värden. Kort remisstid.	4.3 Demokrati , 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 5.11 Landskapsbild för vindkraft De utpekade områdena för vindkraft ligger minst 8 km från kommungränsen och hamnar på så vis utanför angiven buffertzon i Ånge kommun.
KS-2023-00866-145 Yttrandet	Luftfartsverket LFV/ANS	LFV har inget att erinra mot ändringen i översiktsplanen men påtalar behovet av att samråda med lokala flygplatser om en etablering ska göras inom 80 km från flygplatsen.	Tack för ert yttrande. Midlanda är redan en samrådspart.

har ej hanteraits via E-tjänsten			
KS-2023-00866-163 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Region Västernorrland	Region Västernorrland ser positivt på att Sundsvalls kommun pekar ut områden för sol- och vindkraft som ska bidra till den gröna omställningen och Västernorrlands konkurrenskraft.	Sundsvalls kommun välkomnar Region Västernorrlands yttrande som ser positivt på att peka ut ytor för vindkraft och solkraft
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	**Riksintresse**	
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej	Länsstyrelsen	Kommunen skriver övergripande att geografiska områden som överlappar något riksintresse har valts bort, då bedömningen är att de inte är lämpliga att bebygga med sol- eller vindkraft. Kommunen beskriver inte vilka ställningstaganden man gjort för dessa riksintresseområden.	Områden som samfaller med riksintressen studerades aldrig.

hanteraits via E-tjänsten			
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	**Vindbruk**	
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Riksintressen för vindbruk (enligt 3 kap 8 § Miljöbalken) är utpekade 2013 av Energimyndigheten utifrån höga vindhastigheter. Kommunens ställningstaganden kring dessa bör även ingå i förslag till ändring av översiktsplan.	Ställningstaganden kring riksintressen finns beskrivna i gällande översiktsplan och kommunen har fortsatt samma syn. Detta samråd avser bara områden som föreslås för ny sol och vindkraft.
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits	Länsstyrelsen	**Totalförsvaret**	

via E-tjänsten			
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Länsstyrelsen vill upplysa om att transmissionsnätets mark- och vattenanspråk i dagsläget föreslås som riksintresseanspråk inom totalförsvarets civila del (enligt 3 kap 9 § Miljöbalken) av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Detta omfattar också transmissionsnätet i Sundsvalls kommun.	Kommunen har pekat ut befintligt transmissionsnät i gällande översiktsplan. När nya riksintressen är fastställda kan kommunen hantera dem vid revidering av översiktsplanen.
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	**Miljökvalitetsnormer**	
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits	Länsstyrelsen	**Vatten**	

via E-tjänsten			
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Länsstyrelsen bedömer att det som föreslås medverkar till att MKN enligt 5 kap. MB, följs.	Kommunen noterar synpunkten. I tillåtlighetsprocessen kan skyddsåtgärder hanteras och beslutas.
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	**Luft**	
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits	Länsstyrelsen	Länsstyrelsen bedömer att det som föreslås medverkar till att MKN enligt 5 kap. MB följs.	Kommunen noterar synpunkten.

via E-tjänsten			
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	**Mellankommunala frågor**	
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Länsstyrelsen bedömer att den i planen föreslagna mark- och vattenanvändning som berör andra kommuner samordnas på lämpligt sätt.	Kommunen noterar synpunkten.
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits	Länsstyrelsen	**Hälsa och säkerhet eller risken för olyckor,**	

via E-tjänsten		**översvämning eller erosion**	
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	**Geotekniska säkerhetsfrågor**	
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Det finns inte beskrivet vilka hinder, svårigheter och möjligheter med hänsyn till geotekniska förutsättningar, som finns i de utpekade områdena.	4.14 Geoteknik På översiktsplanenivå är inte alla frågor kända men utifrån det kända kunskapsläget har fnformation och riktlinjer lags till för både vindkraft och solkraft.
KS-2023-00866-239 Yttrandet	Länsstyrelsen	Solparker kräver avverkning av skog vilket kan leda till ändrad markavvattning.	Det står beskrivet under konsekvenser under VIF-ä4 Solpark Höglidåsen.

har ej hanteraits via E-tjänsten			
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Länsstyrelsen vill uppmärksamma kommunen på att flera av de utpekade områdena angränsar erosionskänsliga stränder samt instabila slänter. Vindkraftverk orsakar stora laster på marken, vilket påverkar markens stabilitet. Solparker kräver avverkning av skog vilket kan leda till ändrad markavvattning. Tillfartsvägar till anläggningarna kan medföra att mängden ytvatten ökar och leds om, vilket i sin tur kan orsaka erosion och slamströmmar. I branta slänter i morän och isälvsmaterial kan erosion, ras och slamströmmar inträffa. Dessa frågor anser länsstyrelsen, ska redogöras för. Planbeskrivningen bör redogöra för vilken detaljeringsnivå det geotekniska underlaget har som använts i planprocessen samt vilka osäkerheter som kvarstår.	4.14 Geoteknik
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	I underlaget redovisas kortfattat att fragmentering kan leda till slamskred (under riktlinjer för solpark samt vindkraft). Länsstyrelsen utgår från att kommunen med begreppet slamskred syftar på slamströmmar och anser att denna del av texten behöver förtydligas.	Slamskred har bytts ut mot slamströmmar. Det framgår inte vart det kan ske slamströmmar i samrådshandlingen eftersom det är skrivet under "kompletterande riktlinjer" som behandlar vindkraft generellt.

			Riktlinjen om fragmentering kring solkraft har tagits bort eftersom solkraftsparker inte leder till fragmentering i lika stor utsträckning. Riktlinjen kring fragmentering rörande vindkraft har förtydligats.
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	**Länsstyrelsens rådgivande synpunkter gällande övriga allmänna intressen enligt 2 kap. PBL**	

KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	**Nationella och regionala mål, planer och program**	
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Översiktsplanen ska vägleda mot lämpligast markanvändning. Länsstyrelsen anser att samrådsförslaget behöver förtydliga hur urvalet av områden har gått till. En lämpliglokalisering bör vägas mot andra samhällsintressen och för att skapa en hållbar planering.	Sundsvalls kommun delar uppfattningen att urvalet av solkraftsområden kan behöva förtydligas. Det har kompletterats under kapitel 2.2 & 2.3. Angående vindkraft delar inte Sundsvalls kommun uppfattningen att lämpligheten behöver beskrivas mer. Genom att läsa kapitel 2.1 & 2.2 i planbeskrivningen ges bilden av hur metoden för områdena har gått till.
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej	Länsstyrelsen	Länsstyrelsen anser att planen behöver överväga och i alla fall beskriva alternativa lokaliseringar av storskaliga solparker, som till exempel på redan exploaterad mark samt byggnader.	Alternativa lokaliseringar för solceller i Sundsvalls kommun har lagts till i granskningshandlingen

hanteraits via E-tjänsten			
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Solparker saknas genomgående i miljökonsekvensbedömningens texter.	Sundsvalls kommun delar inte uppfattningen att solparker saknas genomgående i hållbarhetsbedömningen och miljökonsekvensbeskrivningen. Sundsvalls kommun anser att bedömningar av solparker har inkluderats.
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Länsstyrelsen noterar att det inte krävs lika omfattande miljökonsekvensbedömningar för solparker som för vindkraft, då de inte genererar oljud på samma sätt, och inte reser sig i landskapet och därmed inte påverkar landskapsbilden i samma utsträckning.	Sundsvalls kommun noterar synpunkten.
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits	Länsstyrelsen	Frågan om att peka ut lämpliga och väl avvägda områden i översiktsplanen blir även extra viktig för solparkerna eftersom tydliga regelverk saknas för efterföljande processer för exploatörer.	6.7 Massmyrberget utgår Sundsvalls kommun delar uppfattningen och har gjort en avvägning och tagit bort solpark

via E-tjänsten			Massmyrberget samt minskat ned solpark Höglidåsen.
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	I framtiden bör ytterligare former av solenergilösningar analyseras och behandlas i översiktsplan, eftersom planen utgör ett underlag för detaljplaneringen.	6.3 Solceller på andra ytor än naturmark Översiktsplanen välkomnar redan solceller på tak i. Det står beskrivet under "4.2.7 Verksamheter, industri/företagsområde (VIF)" Vid en framtida revidering av översiktsplanen kan Sundsvalls kommun ta ett helhetsgrepp där hela kommunens arbete kring solenergilösningar kan inkluderas i översiktsplanen.
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	**Statlig havsplanering**	

KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Den statliga havsplaneringen är pågående med fokus på att hitta nya områden för havsbaserad energi, det behöver ingå i kommunernas översiktsplaneprocesser.	Översiktsplanen har avgränsats till att enbart behandla landbaserad vindkraft och havsbaserad vindkraft kommer inte behandlas. I den gällande översiktsplanen står det skrivet under generella riktlinjer att "Vindkraft kan endast prövas i särskilt utpekade områden...". Vid framtagandet av den gällande översiktsplanen blev det fel då det enbart ska gälla för landbaserad vindkraft. Det har förtydligats att det enbart gäller landbaserad vindkraft. I övrigt har inte havsbaserad vindkraft hanterats i förslag till ändring av översiktsplan.
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Länsstyrelsen har funnit att det inte varit helt klart om samrådshandlingarna avser att göra ett tematiskt tillägg eller en ändring av en geografiskt begränsad del, av gällande översiktsplan.	Planförslaget avser att göra en ändring av översiktsplanen. Granskningshandlingarna har justerats så att de enbart benämns som en ändring av översiktsplanen.

KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	**Areella näringar**	
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Redovisa vilken hänsyn som tagits och vilka avväganden som gjorts för att så långt som möjligt skydda brukningsvärd skog mot åtgärder som försvårar ett rationellt skogsbruk.	4.17 Skogsbruk
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Områden med höga naturvärden endast nämnda i text. Komplettera med karta.	Karta med höga naturvärden har kompletterats i Hållbarhetsbedömningen och miljökonsekvensbeskrivningen

KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Länsstyrelsen instämmer i att områden med höga naturvärden bör undantas från exploatering samt att inventeringar behöver göras för att utreda områdenas naturvärden mer noggrant.	Kommunen tackar för synpunkten.
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	**Rennäring**	
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Komplettera med en utförligare beskrivning av påverkan på rennäringen.	Hållbarhetsbedömningen och miljökonsekvensbeskrivningen har kompletterats med utförligare beskrivning kring rennäring

KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	**Infrastruktur och transporter**	
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Länsstyrelsen vill förtydliga att transporter av delar av vindparker i vissa fall kräver dispens från Trafikverket för att få köra på det statliga vägnätet.	Dialog kring transporter av delar till vindkraftsområdena får SCA ta ansvar för tillsammans med Trafikverket.
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Dagvattenhantering bör hanteras i översiktsplanen	Synpunkten noteras. Dock är det svårt att göra dagvattenstudier då det inte är kommunen som gör layouten över de olika parkerna.

KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	**Elnät**	
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Inom Sundsvalls kommun har Svenska kraftnät ett flertal befintliga ledningar och pågående projekt och Länsstyrelsen önskar att planhandlingarna visar och hänvisar till dessa.	Transmissionsnätet finns redan i markanvändningskartan för gällande översiktsplan som fortsatt ska gälla. Det är bara områdena för sol och vind som lagts till och som ingår i samrådet.
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Föreslaget område för vindpark Tjärdalsberget berör Svenska kraftnäts befintliga ledningar där områdets sydöstra del är placerat över befintliga ledningar.	Den geografiska ytan av Tjärdalsberget i sydöstra delen som berör befintliga ledningar har exluderats ur granskningshandlingarna.

KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Svenska kraftnät har flera pågående projekt och utbyggnadsplaner inom Sundsvalls kommun. Sträckan Stadsforsen-Hällsjö som är belägen inom föreslaget område för vindpark Tjärdalsberget utgör också ett projektområde för reinvestering och förnyelse av befintlig ledning.	Synpunkten noteras.
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Utöver detta berör både föreslaget vindkraftsområde för Tjärdalsberget, såväl som de båda utpekade områdena för solenergi, Svenska kraftnäts utredningskorridorer för Kustpaketet inom projektet NordSyd	Den sydöstra delen av Tjärdalsberget som berörs av kustpaketet har exkluderats från granskningshandlingarna. Massmyrberget har exluderats helt från granskningshandlingarna. Det är enbart Höglidåsen kvar som kan komma att påverka kustpaketet. Då området är utpekat i en översiktsplan är inte planen juridiskt bindande.
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits	Länsstyrelsen	Länsstyrelsen ser därför att vidare planering behöver ske i dialog och samverkan med Svenska kraftnät och specifikt med projektgruppen för Kustpaketet med förhoppningen att hitta en framkomlig väg för båda projekten.	Sundsvalls kommun har haft en dialog med Svenska kraftnät.

via E-tjänsten			
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Länsstyrelsen önskar att skrivningen om jordkabel stryks.	Synpunkten noteras. Meningen om jordkabel stryks fårn granskningshandlingen.
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Planhandlingarna bör hänvisa till information kring anmälningsplikt, svenska kraftnäts krav och säkerhetsavstånd samt att utredningar kan behövas tas fram.	Granskningshandlingen har kompletteras med information.
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits	Länsstyrelsen	**Kulturmiljövård**	

via E-tjänsten			
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Förtydliga vad som menas med närområde för gamla kulturmiljöer.	Förtydligande har gjorts i Hållbarhetsbedömningen och miljökonsekvensbeskrivningen samt granskningshandlingen.
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Platser som omnämns bör även redovisas i karta.	Karta har kompletterats i Hållbarhetsbedömningen och miljökonsekvensbeskrivningen.
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits	Länsstyrelsen	Länsstyrelsen bidrar med information kring kulturmiljöer inom vindpark Tjärdalsberget	Sundsvalls kommun tackar för bidraget med informationen. Det har lagts till i Hållbarhetsbedömningen och miljökonsekvensbeskrivningen.

via E-tjänsten			
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Länsstyrelsen bidrar med information kring kulturmiljöer inom vindpark Högsvedjan	Sundsvalls kommun tackar för bidraget med informationen. Det har lagts till i Hållbarhetsbedömningen och miljökonsekvensbeskrivningen.
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Länsstyrelsen bidrar med information kring kulturmiljöer inom solpark Höglidåsen	Sundsvalls kommun tackar för bidraget med informationen. Det har lagts till i Hållbarhetsbedömningen och miljökonsekvensbeskrivningen.
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits	Länsstyrelsen	Länsstyrelsen bidrar med information kring kulturmiljöer inom solpark Massmyrberget	Sundsvalls kommun tackar för informationen. Massmyrberget har tagits bort i granskningshandlingen och informationen tas därmed inte med.

via E-tjänsten			
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	**Naturmiljö och områdesskydd**	
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Komplettera med en detaljerad karta över områden med höga naturvärden.	Kompetterande karta över områden med höga naturvärden har lagts till i Hållbarhetsbedömningen och miljökonsekvensbeskrivningen.
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits	Länsstyrelsen	Planen behöver ta upp och motivera att föreslagen markanvändning av sol- och vindkraft verkar bli lämplig utifrån tillgängliga underlag.	Befintliga värden finns i planeringsunderlaget till översiktsplanen. I granskningshandlingen har föreslagna områden för sol och vindkraft kompletterats med information och ställningstaganden utifrån tillgängligt underlag och

via E-tjänsten			Länsstyrelsens skrivningar för respektive område.
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Information kring naturmiljö och områdesskydd inom Tjärdalsberget	Tjärdalsbergets norra del inklusive naturvårdsobjektet Mellantjärnsvägen har exluderats i granskningshandlingen. Information kring övrig naturmiljö samt motivering har lagts till i granskningshandlingen och Hållbarhetsbedömningen och miljökonsekvensbeskrivningen.
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Information kring naturmiljö och områdesskydd inom Högsvedjan.	Information och motivering kring naturmiljö och områdesskydd samt motivering har lagts till i granskningshandlingen samt Hållbarhetsbedömningen och miljökonsekvensbeskrivningen.
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits	Länsstyrelsen	Information kring naturmiljö och områdesskydd inom Höglidåsen.	De två mindre nyckelbiotoperna har exluderats från planförslaget. Höglidåsens sydvästra del har också exluderats från planförslaget med anledning av höga naturvärden samt svårigheter att etablera

via E-tjänsten			solceller i branta höjder. Information har lagts till i granskningshandlingen att det saknas kunskap om eventuella naturvärden inom området.
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Information kring naturmiljö och områdesskydd inom Massmyrberget.	Massmyrberget har exluderats från planförslaget.
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	I miljökonsekvensbeskrivningen görs bedömningen att planförslaget kommer sammantaget medföra liten negativ konsekvens på naturmiljön jämfört med nollalternativet. Länsstyrelsen anser att det inte går att utesluta att påverkan är större än ”liten”.	Hållbarhetsbedömningen och miljökonsekvensbeskrivningen har kompletterats där bedömningen nu är måttlig negativ konsekvens.
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej	Länsstyrelsen	**Artskydd**	

hanteraits via E-tjänsten			
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Nedan följer några nedslag rörande natur-och artvärden som inte beskrivs i miljökonsekvensbeskrivningen	Länsstyrelsens beskrivning kring arter av områdena har lagts till i Hållbarhetsbedömningen och miljökonsekvensbeskrivningen. Massmyrberget har tagits bort så informationen kring artskydd har inte tagits med.
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Arter som enligt Artdatabanken anses skyddsklassade bör redovisas i särskild bilaga.	En särkild bilaga till Hållbarhetsbedömningen och miljökonsekvensbeskrivningen har sammanställts.
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej	Länsstyrelsen	Länsstyrelsen rekommenderar att man utreder artskyddsfrågorna i ett tidigt skede inför exploatering	Artskyddsfrågorna har utretts på en övergripande i planförslaget inför granskning. Exploatören har därefter en skyldighet att göra fältinventeringar.

hanteraits via E-tjänsten			
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Länsstyrelsen anser att det behöver göras en avvägning om de generella riktlinjerna för etablering av vindkraft är direkt tillämpliga för etablering av solkraft eller om de kan mildras. Exempelvis är det tveksamt om särskilda fladdermusinventeringar behöver genomföras för varje planerad utbyggnad av solparker. Krav på fågelinventeringar kan också vara annorlunda än för vindkraft.	6.6 Riktlinjer för solparksetablering
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Belysningsstörning från solpaneler är en risk men uppstår främst på grund av bländning. Därtill kan en konsekvens vid byggnation av solparker vara att omkringliggande träd och buskar tas bort för att inte skugga parken, men det behöver nödvändigtvis inte vara all vegetation.	Sundsvalls kommun tackar för informationen. Avverkning av naturmark finns redan beskrivet.
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits	Länsstyrelsen	**Landskapsbild**	

via E-tjänsten			
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Samrådshandlingen beskriver att den faktiska påverkan på landskapsbilden kräver vidare undersökningar. I miljökonsekvensbeskrivningen har man dock kommit fram till att valda områden påverkas, utifrån konsultens siktanalyser som utgått från 300 meter höga verk.	Att den faktiska påverkan på landskapsbilden kräver vidare undersökningar syftar till att SCA behöver göra undersökningar av landskapsbilden. Siktanlysen som tagits fram av konsult är på en mer grov nivå och Sundsvalls kommun vet ännu inte verkens slutgiltiga placering.
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Länsstyrelsen vill nämna att teknikutvecklingen i havet går mot 360 meter höga vindkraftverk ovan vattenytan, och det är dessa höjder som statliga myndigheter använder i siktanalyser när havsplan Bottniska viken planeras.	Föreliggande samrådshandling hanterar bara land, inte hav.
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits	Länsstyrelsen	Länsstyrelsen skulle önska att en grov synlighetsanalys visas i karta till granskningshandlingarna för att underlätta förståelsen för områden som kan påverkas.	Hållbarhetsbedömningen och miljökonsekvensbeskrivningen har kompletterats med karta.

via E-tjänsten			
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	I övrigt bör kartmaterialet för avsnittet landskapsbild i miljökonsekvensbeskrivningen få en legend samt en förklarande och mer utförlig text.	Kartmaterialet har uppdaterats och mer utförligt text har kompletterats i hållbarhetsbedömningen och miljökonsekvensbeskrivningen.
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	**Övrigt**	
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits	Länsstyrelsen	**Formalia**	

via E-tjänsten			
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Inför granskning bör kommunen överväga att tydligare visa vägen in i den digitala samrådshandlingarna, alltså från välkomstsidan kring samrådet, till rubriken i den överliggande lila listen.	En guidning in till den digitala granskningshandlingen har gjorts.
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Även kartor över värden och platser som texten hänvisar till och som återfinns i den antagna översiktsplanen, skulle behöva finnas med i pdf versionen och den digitala av översiktsplanen. Alternativt skulle läshänvisningar till antagen översiktsplan, underlätta	Sundsvalls kommun anser att det är tydligt då samma kapitel-nummer används i den gällande översiktsplanen som i detta förslag till ändring av översiktsplan.
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits	Länsstyrelsen	På sida 41 i miljökonsekvensbedömningen, i den kursiva texten till tabell 6.3 finns stavfel samt att detaljplan nämns, vilket inte är aktuellt i detta ärende.	Stavfel och skrivning om detaljplan har åtgärdats.

via E-tjänsten			
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	På sid 8 i samrådshandlingen ”Sol- och vindkraft i Sundsvalls kommun” anges att det vid etablering av solparker kan bli aktuellt med ett samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken och att det är länsstyrelsen som bedömer om naturmiljön riskerar att ändras. Det kan vara bra att förtydliga att det initalt är den som vill uppföra en solpark som ska bedöma om åtgärden innebär en påverkan på naturmiljön och i så fall ska anmäla åtgärden för samråd.	Förtydligande kring 12:6 samråd har korrigerats i granskningshandlingen.
KS-2023-00866-239 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Länsstyrelsen	Även om solparker inte finns uppräknat i miljöprövningsförordningen bland de verksamheter som kräver tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken är det inte ovanligt att bolag ansöker om frivilligt tillstånd vid etableringar som tar mycket mark i anspråk. Länsstyrelsen anser att det kan vara bra att nämna i handlingarna.	Förtydligande att bolag ofta ansöker om frivilliga tillstånd har lagts till i granskningshandlingen.

B. Kommunala nämnder och råd

KS-2023-00866-56 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Barn och utbildningsnämnden	BUN framhäver att förslaget behöver ta hänsyn till förskolor och skolor i närheten samt transporter vid installation av vindkraftverk som potentiellt passerar skolor och förskolor.	4.18 Infrastruktur
KS-2023-00866-100 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Lantmäterinämnden	Lantmäterinämnden utövar huvudmannaskapet för den kommunala lantmäterimyndigheten. Lantmäterimyndigheten kan i vissa typer av ärenden få ledning av översiktsplanen men har inga synpunkter på dess innehåll. Lantmäterinämnden har därför inga synpunkter på samrådsförslaget om sol- och vindkraft i Översiktsplan Sundsvall 2040.	Mottagen information noteras
KS-2023-00866-102 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Vård- och omsorgsnämnden	Då samrådshandlingen inte omfattar någon del som berör förvaltningens verksamhet och områdena är geografiskt belägna på ett sådant sätt att ingen av förvaltningens verksamheter berörs av förslaget så har förvaltningen ingen åsikt eller synpunkter.	Mottagen information noteras
KS-2023-00866-106	Kultur och fritidsnämnden	Beskrivning av positiva effekter saknas. Otydligt hur stora solkraftsparkerna är och hur stor yta som har konsekvensbeskrivits.	6.4 Alldeles för stora ytor för solparker,

Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten		Det finns redan ca 600 ha industri- och verksamhetsmark som ännu inte är bebyggd. Att peka ut stora ytor för solkraft bör analyseras mer noggrant. Iskastning innebär ett intrång i allemansrätten. Det behövs ytterligare utredningar i samband med eventuell exploatering. Beskriv även påverkan på landskapsbilden. Planen behöver kompletteras med konsekvenserna för friluftsliv, rekreation, folkhälsa och turism. Beskriv hur folkhälsan påverkas. Komplettera med ett åtgärdsförslag om att utreda vilka kulturmiljölämningar som finns. Även kumulativa effekter av inskränkningar i allemansrätten bör beskrivas.	5.16 Iskastning 5.1 Processen för vindkraft, 5.11 Landskapsbild för vindkraft, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 5.18 Hälsa, 4.19 Kulturmiljö, 4.2 Mer energiutbyggnad i Västernorrland som redan har ett överskott av energi, 5.17 Kumulativa effekter 6.2 Landskapsbild för solkraft 4.20 Samhällsnytta
KS-2023-00866-143 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Miljönämnden	Miljönämnden anser att föreslagna områden för vindkraft kan ingå i en reviderad översiktsplan för att utredas vidare i en kommande tillstsåndsprövning enligt miljöbalken. Miljönämnden är positiv till ökad produktion av förnybar el. Följande bör särskilt beaktas i prövningen av ny vindkraft: Hur Sundsvall ska kunna erbjuda natur och friluftsliv i toppklass. Påverkan på alla värden lägre än riksintressen vad gäller landskapsbild, naturvärden, biologisk	5.1 Processen för vindkraft, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 5.11 Landskapsbild för vindkraft, 4.15 Naturvärden, 5.4 Natura 2000-område –

		mångfald, friluftsliv och kulturvärden. Risk för fragmentering av tysta, opåverkade områden och brytande av ekologiska samband. Skogar behöver vara stora för att vara robusta och motståndskraftiga mot förändring. Vindkraftverk placeras sammahållet för att minska behovet av vägar. När vindkraftverkens placering fastställts ska beräkningar och beskrivningar av alla typer av påverkan på människors hälsa redovisas. En hydromorfologisk inventering krävs för att säkerställa att hydrologin inte påverkas i värdefulla naturtyper. Effekterna av ett utökat vägnät. Närheten till Navarn. Miljönämnden anser att andra områden för solenergi ska övervägas i första hand och under en prövotid där solkraftens lönsamhet i kommunen utreds. Exempelvis nedlagda deponier och tak på stora byggnader. Att placera solkraft på oexploaterade ytor stämmer inte med kommunens vilja. Det tar upp till 1500 år att skapa ett stabilt skogsekosystem. Många av de riktlinjer som finns i ÖP2040 för VIF-områden är inte tillämpliga för solkraftsetableringar. De nya riktlinjerna som direkt riktar sig till solkraften är bra.	Navarån, 5.14 Tysta områden, 4.19 Kulturmiljö, 5.7 Buller, 5.8 Ljusstörningar, 5.10 Skuggor, 4.12 Klimatnytta, 6.3 Solceller på andra ytor än naturmark, 4.9 Ekonomisk lönsamhet av väderberoende energiproduktion
KS-2023-00866-241 Yttrandet har	Stadsbyggnadsnämnden	Stadsbyggnadskontoret (SBK) välkomnar att vindkraft och solparker inkluderas i översiktsplanen som en vägledning för kommunens ambitioner om grön energiproduktion.	5.1 Processen för vindkraft, 6.1 Processen för solkraft, 6.6 Riktlinjer för solparksetablering,

ej hanteraits via E-tjänsten		SBK det gäller vindkraft bör den endast prövas i redan utpekade områden, och för transparens kan bortvalda områden redovisas på en karta. Havsbaserad vindkraft behöver hanteras tydligare i förslaget med hänsyn till statlig havsplanering. Riktlinjer för vindkraft bör ses över; de ska fokusera på översiktsplanens vägledande nivå och inte inkludera krav för miljöprövning. Vissa specifika riktlinjer som rör miljöprövning, såsom ekosystemtjänster, buller och skuggbildning, kan tas bort eller justeras för tydlighet. För solparker, då dessa, utom transformatorstationer, inte prövas enligt PBL, bör översiktsplanens riktlinjer informera snarare än ställa krav. Solparker har unika behov och bör få en egen kategori under 4.2 Bebyggda områden. Det är positivt att solcellsparker kan övervägas inom VIF-områden, och fler områden kan inkluderas, särskilt sådana som saknar förutsättningar för annan markanvändning. För stora solcellsparker föreslås att lämpligheten prövas genom detaljplan för att hantera deras påverkan på omgivningen.	5.20 Riktlinjer for vindparksetablering, 6.3 Solceller på andra ytor än naturmark
KS-2023-00866-242 Yttrandet har	Individ- och arbetsmarknadsnämnden	Då samrådshandlingen inte omfattar någon del som berör förvaltningens verksamhet och områdena är geografiskt belägna på ett sådant sätt att ingen av förvaltningens verksamheter berörs av förslaget så har förvaltningen i sak inga åsikter om	Synpunkten noteras

ej hanteraits via E-tjänsten		samrådsförslaget. Förvaltningen kommer heller inte göra bedömningen av innehållet utifrån att det inte berör förvaltningen.	
KS-2023-00866-243 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Överförmyndarnämnden	Överförmyndarnämnden kommer i sitt arbete aldrig i kontakt med dessa frågor och får heller ingen ledning av översiktsplanen i sin dagliga verksamhet. Överförmyndarnämnden har därför inga synpunkter på samrådsförslaget om sol- och vindkraft i Översiktsplan Sundsvall 2040.	Synpunkten noteras.

C. Kommunala Bolag

KS-2023-00866-164 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Sundsvall-Timrå Airport	Sundsvall-Timrå Airport har synpunkter att det kan bli begränsningar gällande vindkraftverkens höjd. De ser inga hinder för föreslagna solkraftsområden.	Sundsvalls kommun tackar för informationen. Översiktsplanen begränsar ingen höjd utan vindkraftverkens höjd prövas i miljöprövningen.
KS-2023-00866-44 164286	Sundsvall Elnät AB	Inga synpunkter	Sundsvalls kommun noterar det.

D. Näringsliv

Ärendenummer:	Inskickad av:	Sammanfattning:	Kommunens svar:
KS-2023-00866-225 169181	SCA Energy AB	SCA Energy AB delar uppfattning om att dem utpekade områden för vindkraft är lämpliga, och att förutsättningarna är goda för storskalig vindkraftsproduktion. Närheten till befintlig elanslutning/vägnät minskar intrång i naturen. Påpekar att samrådshandlingen saknar beskrivning om att Tjärdalsberget genomkorsas av Teracom länkstråk. Bolaget kommenterar att det är Länsstyrelsen som ska bedömma flera av riktlinjerna som kompletterar de generella riktlinjerna för alla områden med beteckningen TAV i översiktsplanen, och i tillegg till flera av konsekvenserna som är listad i samrådshandlingen. Att dessa frågor är centrala i Länsstyrelsens miljöprövning och att kraven måste uppfyllas enligt kraven i svensk miljölagstiftning. Bolaget är positiva till att kommunen pekar ut områden för solkraftsetablering, men menar att det finns flera lämpliga områden i kommunen och att möjligheterna inte bör begränsas till de utpekade områden. Bolaget har synpunkter på kommunens	4.15 Naturvärden, 5.7 Buller, 5.10 Skuggor, 5.17 Kumulativa effekter, 4.22 Avstånd till bebyggelse, 6.1 Processen för solkraft, 6.6 Riktlinjer för solparksetablering, 4.18 Infrastruktur 6.7 Massmyrberget utgår Granskningshandlingen har kompletterats med information kring Teracom länkstråk inom Tjärdalsberget.

		riktlinjer för soletablering, särskilt kring inventeringar som krävs vid projektering och vem som ska mottaga och bedöma resultaten. Bolaget påpekar att enligt praxis kräver större solparker samråd med Länsstyrelsen och ibland bygglov, och anser att kommunens föreslagna riktlinjer är omotiverade och bör exkluderas från översiktsplanen. Kommunen har pekat ut två områden, VIF-ä4 Höglidåsen och VIF-ä5 Massmyrberget, som lämpliga för solparker men bolaget undrar vilka kriterier som använts utöver de som redovisats. Bolaget ifrågasätter också det föreslagna avståndet på 500 meter till bostäder, då påverkan från solparker är låg och anser att avståndet bör anpassas efter projektens förutsättningar. De anser att anslutningsmöjligheter bör beaktas vid lokalisering av lämpliga områden och noterar att Massmyrberget ligger långt från en anslutningspunkt, vilket minskar dess lämplighet. Bolaget uppskattar kommunens ambition att möjliggöra 1,2 GW installerad solkraft men påpekar att fler områden med bättre förutsättningar finns och att fördela kapaciteten på mindre, väl lämpade områden skulle öka flexibiliteten och anpassningsbarheten.	

KS-2023-00866-202 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	E.ON Energidistribution AB (E.ON)	E.ON har enbart översiktligt studerat förslagen på utbyggnadsområden för vind- och solkraft som planen föreslår. Det är viktigt att kommunen är medveten om att elnätet inte planeras utifrån vad vi tagit del av i översiktsplanen utan att varje anslutning/abonnemangsändring behöver hanteras var för sig. Kapaciteten i elnätet är på intet sätt statisk utan påverkas av samhällets utveckling, anslutning av stora konsumenter eller produktionsanläggningar i närområdet, förändrade energibehov osv. Hanteringen av anslutningsförfrågningar kan ta mycket lång tid, varför vi önskar få in förfrågningar så snart som möjligt efter att det är klargjort att mer effekt kommer behövas. E.ON önskar vara delaktiga i en fortsatt planering av utbyggnaden i enlighet med översiktsplanen. Bolaget är angeläget om ett gott samarbete med kommunen vid dessa och andra infrastrukturella projekt. Planärenden som berör E.ON tar vi tacksamt emot via pbl@eon.se.	Tack för informationen. Kommunen kommer inte att etablera vindkraft eller solkraft utan det är privata bolag som isåfall kommer att inkomma med en anslutningsförfrågan.

E. Politiska organisationer

KS-2023-00866-133 168499	Liberalerna	Säger nej till samrådsförslaget. Vindkraften ger betydande störningar i närmiljön i områden med stor artrikedom. Påverkan på boendemiljö och oklart hur närboendes hälsa påverkas. ÖP borde planera in tysta områden. Tyst orörd natur kommer vara en stor resurs i framtiden. Solkraft borde i första hand planeras på förorenad mark och tak. Finns många värden som inte är av riksintresse men som ändå borde beaktas. Bättre att vänta tills det finns intressenter för solkraft och se var de vill etablera sig.	4.15 Naturvärden, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 5.7 Buller, 5.8 Ljusstörningar, 5.14 Tysta områden, 6.3 Solceller på andra ytor än naturmark, 4.19 Kulturmiljö, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden,

F. Föreningar

Ärendenummer:	**Inskickad av:**	**Sammanfattning:**	**Kommunens svar:**
KS-2023-00866-8	Lillströms intresseförening	Sverige och världen behöver fossilfri energi och vindkraft är en del av den lösningen	4.1 Varför ska landsbygden påverkas?, 4.15 Naturvärden,

Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten		men vi motsätter oss att vårt område som redan bär en stor tyngd skall avkrävas ännu mer. Vi kommer se skog och mark skövlas, myrar och våtmarker påverkas, allemansrätten begränsas, boende och turister får sin närmiljö förstörd av ljud och ljus, huspriser halveras och djurlivet störs . Det är inte rimligt. I Norrlands inland bidrar vi med en stor del av Sveriges elförsörjning, men vår levande landsbygd klarar inte en vindkraftsanläggning på varje bergstopp!	4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 5.7 Buller, 5.8. Ljusstörningar, 4.5 Fastighetspriser och kompensationer
KS-2023-00866-61 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Attmars FVO	Konsekvenser av produktionen av anläggningarna, mänskliga rättigheter, barnkonventionen, kolsänkor som försvinner när man hugger ner skogen, förlorade arbetstillfällen pga minskad skogsproduktion, motverkar hållbarhetsmålet att minska städernas miljöpåverkan (11.6), strandskydd, undanta alla fornlämningar, saknas beskrivning av hänsyn till naturmiljön även för triviala arter, möjligheten att försörja sig på	4.3 Demokrati , 5.13 Barnvänlighet, 4.12 Klimatnytta, 4.17 Skogsbruk, 4.15 Naturvärden, 6.7 Massmyrberget utgår. 5.4 Natura 2000-område – Navarån

		landsbygden kommer minska, minska Högsvedjan så att tillrinningsområdet till Navarna inte berörs för att skydda Natura 2000-området. Höglidåsen omfattas delvis av strandskydd, minska Massmyrberget med skyddszon vid Åstjärnen så vildmarkskänslan kvarstår. Åstjärnen är ett av de viktigast put-and-take vatten.	
KS-2023-00866-75 165658	Orrbergets samfällighetsförening	Västernorrland producerar tillräckligt med el redan. Vem ersätter det minskade fastighetsvärdet? Vilka naturvärden blir förstörda? Hur fungerar varningssystemet för iskastning och vems ansvar är det om någon kommer till skada? Swecos beräkning av säkerhetsavståndet stämmer inte med Energimyndighetens beräkningsmodell. Att stora områden inte går att använda vintertid är en inskränkning i allemansrätten. Var har ljudmätningar gjorts och hur görs bullerberäkningarna? Byggnader kan fungera som resonanslådor så att det låter mer inne än ute.	5.1 Processen för vindkraft, 5.7 Buller, 4.5 Fastighetspriser och kompensationer

KS-2023-00866-111 167824	Ängoms bygdegård	Ängoms Bygdegård är negativt inställd till solparken Massmyrberget. Området har höga naturvärden, används i stor utsträckning för rörligt friluftsliv, myr- och våtmarksområden och även fem jaktlag. det saknas infrastruktur till området för logistik såväl som elnät. Detta bör vara ytterligare ett starkt motiv för att stryka området då även tillkommande kraftledningsgator skulle påverka den biologiska mångfalden negativt och investeringskostnaderna i elnätet/nätstationer mm är avsevärda. Solceller bör istället installeras på tak i verksamhetsområden. Synpunkterna handlar också om en oro över att en extern aktör står som ägare för en eventuell solpark men också påverkan på fastighetspriser och rikt djurliv. Det finns också en oro för återställande av mark efter uttjänat projekt, ökad brandrisk och räddningstjänstens möjlighet att nå området. Skogsbruk bedrivs i området och många är oroliga för att i framtiden inte	4.15 Naturvärden, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 4.18 Infrastruktur, 4.10 Utländskt ägande av vindkraftparker och solkraftsparker, 6.7 Massmyrberget utgår 4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 4.11 Nedmontering av uttjänta vind- och solkraftsparker och återställning av marken, 4.13 Klimatpåverkan /klimatanpassning, 4.17 Skogsbruk

		kunna bedriva det. Oro för aktiva bönder som påverkas. Många oroas också över enskilda vattenkällor till boende i närområdet men också vattenförorening för vattenföreningen i Ängom/Svala/Källåsens som består av 73 familjer.	
KS-2023-00866-112 167816	Ängoms Vattenförening	Risk för påverkan på vattentäkt för 73 hushåll. Fortsatt godkänt dricksvatten är livsavgörande.	4.13 Klimatpåverkan /klimatanpassning, 4.14 Geoteknik, 4.15 Naturvärden, 6.7 Massmyrberget utgår
KS-2023-00866-131 168471	Söröje bygdeförening	Föreningen har 150 medlemmar. Området har stora naturvärden och används i hög grad för friluftsliv. Saknas vägnät och ledningsnät för solkraftsparkens försörjning. Bättre bygga solceller där elen behövs och infrastrukturen finns och inte på bekostnad av naturen. Går den samhällsekonomiska kalkylen ihop? Vill inte ha en exploatör från utanför kommungränsen. Oro för värdeminskning på fastigheter. Naturen och landskapet anledningen till att bosätta sig på	4.15 Naturvärden, 4.10 Utländskt ägande av vindkraftparker och solkraftsparker, 4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 4.1 Varför ska landsbygden påverkas?, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden 4.17 Skogsbruk, 4.18 Infrastruktur, 4.11 Nedmontering av uttjänta vind- och solkraftsparker och återställning av

		landsbygden. Markägarna vill hellre bedriva skogsbruk. Risk för negativ påverkan från vägar och ledningar. Oro för återställning efter solkraftsparkens livstid. Klimatvinsten blir mindre när man tar bort skogsmark som binder koldioxid. Oro för förändringar i lokalklimat. Oro för ökad brandrisk och räddningstjänstens möjlighet att nå området. Oro för påverkan på skogsbruket. Oro för påverkan på aktivt jordbruk. Det utpekade området är väldigt stort, 8 gånger större än Torsboda etapp 1 och 2. Stora naturvärden. Avsättningar av skog för ökad biologisk mångfald. Våtmarksprojekt för gynnande av vattenkvalitet, växt- och djurliv. Höga rekreationsvärden. Exkursioner genomförs med fågelskådning och naturvård. Rödlistade arter har setts i området. Det finns fem jaktlag. Oro för hur grundvattnet påverkas av avverkningen. Försörjning och kvalitet på dricksvatten. Det finns en tjärn med fisk och rekreationsområde som kommer stängslas	marken, 4.12 Klimatnytta, 4.9 Ekonomisk lönsamhet av väderberoende energiproduktion, 4.16 Brandrisk, 4.13 Klimatpåverkan /klimatanpassning, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 6.7 Massmyrberget utgår

		in och bli onåbart. Skogens och våtmarkernas kolinlagring är bättre än tillverkning av solceller och infrastruktur som krävs för genomförande av solkraftsparken. Bortfall av skogsintäkter.	
KS-2023-00866-142 168683	Torrsjö Byalag	Kartanalysen där kommunen tog fram områden för solkraft var felaktig. Området har höga naturvärden, används i stor utsträckning för rörligt friluftsliv, myr- och våtmarksområden och även fem jaktlag. Genomförs förslaget leder det till enormt bortfall av biologisk mångfald, ekosystemtjänster och allmänhetens tillgång till naturen. Ifrågasätter om den samhällsekonomiska kalkylen går ihop när behovet av infrastruktur är stort. Oroliga för att svenska naturtillgångar säljs ut. Oroliga för värdeminskning på kringliggande fastigheter. Naturen är en anledning till att bosätta sig på landsbygden. Markägarna är negativa eftersom skogsbruket försvåras. Negativ påverkan även från tillhörande	4.15 Naturvärden, 4.10 Utländskt ägande av vindkraftparker och solkraftsparker, 4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 4.17 Skogsbruk, 4.18 Infrastruktur, 4.11 Nedmontering av uttjänta vind- och solkraftsparker och återställning av marken, 4.12 Klimatnytta, 4.13 Klimatpåverkan /klimatanpassning, 4.16 Brandrisk, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 6.7 Massmyrberget utgår

		infrastruktur. Frågor kring återställning av marken efter solkraftsparkens avveckling. Är det en vinst för klimatet? Förändringar i lokalklimatet till följd av stora kalavverkningar. Torrare lokalklimat leder till ökad brandrisk, hur hanteras detta? Vad skulle en brand få för konsekvenser för boende, vatten och miljö? Många av markägarna bedriver kontinuitetsskogsbruk och avverkningar för solkraftsparken påverkar även kommande generationer markägare och dem som bedriver jordbruk. Sättet att bedriva skogsbruk i området har lett till höga naturvärden. Det pågår projekt för att binda kol, öka vattenkvaliteten och biologisk mångfald. Området är attraktivt för friluftsliv och jakt. Där finns många olika djur- och fågelarter. Oroliga för påverkan på vattenkvaliteten.	
KS-2023-00866-172 168981	Björn Wibron, Ängoms jaktlag	Synpunkterna handlar om att Massmyrberget tar anspråk på värdefulla naturområden samt påverkar djurlivet. Flera	4.15 Naturvärden, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden 6.7 Massmyrberget utgår

		jaktlag använder även markerna för att bedriva jakt.	
KS-2023-00866-203 169059	Johnny Nylander, Bredbyn-Södergård n:a jaktlag	Företräder Bredbyn-Södergård n:a jaktlag. Är emot planförslaget om solparken Massmyrberget. I området bedrivs idag ett aktivt skogsbruk, rekreation av olika slag t.ex. ridsport, barnfamiljers utflykter, motionsutövning, naturupplevelser, jakt, svamp- och bärplockning m.m. Djur-/växtlivet är stort, både med vanliga och lite mer ovanliga arter. Vi ser de föreslagna planerna på solparken som ett stort hot att, för det första, överhuvudtaget ha möjlighet att kunna fortsätta jaga, för det andra, om det i framtiden är möjligt, kunna jaga på ett säkert, kvalitativt och effektivt sätt. Jakt och friluftsliv blir mycket begränsat om planerna med solparken blir av. En solpark på Massmyrberget skulle innebära att produktiv skogsmark kommer att tas i anspråk och det kommer krävas ännu mer anspråk på skogsmark vid dragning av nya	4.18 Infrastruktur, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 4.15 Naturvärden, 6.3 Solceller på andra ytor än naturmark, 4.17 Skogsbruk, 6.7 Massmyrberget utgår

		vägar och kraftledningar. I området finns idag inga kraftledningar av det slag som kan överföra solparkens el ut på det ”stora” nätet. Närmaste överföringsledningar ligger fågelvägen idag på 10-15 km avstånd. Det innebär att ytterligare 400-600 000 kvm produktiv skogsmark måste tas i besittning och ur skogsproduktion. Solceller bör istället etableras på gamla industriområden, nya industriområden med mark som inte nyttjas fullt ut och övriga bygggnader.	
KS-2023-00866-208 169093	Marie Behm, Lokalavdelning i Lantbrukarnas riksförbund. Tuna Attmar LRF avdelning.	Synpunkter på att solparken Massmyrberget kan påverka vattenavrinngen och således påverka närliggande jordbruksmarker och livsmedelsförörjningen. Synpunkter på solparkens påverkan djur och växter som finns inom området och kan komma att påverkas. Lämnar även synpunkter att ett så stort område som Massmyrberget har mycket god förmåga att binda stora mängder koldioxid. Anser att området inte är lämpligt för solparker och föreslår att	4.12 Klimatnytta, 4.13 Klimatpåverkan/klimatanpassning, 6.3 Solceller på andra ytor än naturmark, 6.1 Processen för solkraft, 6.7 Massmyrberget utgår Det har tagits fram en hållbarhetsbedömning och miljökonsekvensbeskrivning samt att solparker i de allra flesta fallen genomgår ett 12:6 samråd.

		Sundsvalls kommun tittar på andra områden för solparker som inte innefattar naturmark och som dessutom har ett bättre läge för vägar och elnät. Solparker kräver inte bygglov och om kommunen går vidare med planerna för Massmyrberget anser vi att en konsekvensutredning skall göras.	
KS-2023-00866-223 169176	Niklas Wikholm företräder: Holmbygdens Utveckling och Idrott, fastighetsägare, sommarbesökare, personer som turistat i området. Samt berörda jaktlag.	Föreningen anser att deras bygd redan har bidragit tillräckligt till energiomställningen med sina 66 vindkraftverk. De uttrycker oro för att boende vid Holmsjön riskerar att bli omringade av vindkraftverk och att Navarns naturreservat påverkas negativt. Dessutom finns risken för ytterligare en vindkraftspark som inte ingår i kommunens förslag. De har lämnat in en namninsamling som motsätter sig mer vindkraft, och betonar att det är tätheten och den omfattande utbyggnaden i ett begränsat område som de vänder sig emot. De föreslår att Storhullsjön bör ingå som LIS-område (Landsbygdsutveckling i strandnära lägen). Föreningen har bifogat	4.11 Nedmontering av uttjänta vind- och solkraftsparker och återställning av marken, 4.2 Mer energiutbyggnad i Västernorrland som redan har ett överskott av energi, 5.5 Föroreningar från vindkraft 4.9 Ekonomisk lönsamhet av väderberoende energiproduktion, 4.21 Frilutsliv och rekreationsområden, 5.3 Metod för att hitta lämpliga områden, 5.17 Kumulativa Effekter, 5.11 Landskapsbild för vindkraft, 4.3 Demokrati,

		flera bilagor till stöd för sitt "nej till nya vindparker". Dessa inkluderar en beskrivning av namninsamlingen, en debattartikel i Sundsvalls Tidning från 2021 som beskriver vindkraftsutvecklingen som en nykolonisering av Norrland, och ett dokument om vindkraft ur ett demokrati- och miljöperspektiv. De påpekar att utvecklingen inte bör gå ut över biologisk mångfald, naturvärden eller människor i glesbygden, och betonar vikten av tidig förankring hos närboende. Föreningen lyfter fram att landsbygdens attraktionskraft har ökat efter pandemin och att fler vindparker kan minska denna trend. De jämför med andra nordiska länder som har bättre kompensationssystem och föreslår liknande lösningar i Sverige för att gynna landsbygdsutveckling. Föreningen framhåller också att många i området valt att bo där för naturens skull och att vindkraftsetableringar hotar dessa värden. De listar frågor från boende om ljudnivåer,	4.1 Varför ska landsbygden påverkas?, 5.7 Buller, 5.8 Ljusstörningar, 5.9 Infraljud, 4.15 Naturvärden, 4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 5.14 Tysta områden, 4.10 Utländskt ägande av vindkraftparker och solkraftsparker, 4.8 Kommande generationer, 5.3 Metod för att hitta lämpliga områden, 5.4 Natura 2000-område – Navarån, 4.22 Avstånd till bebyggelse, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 4.19 Kulturmiljö, 5.15 Hemfrid, 5.18 Hälsa, 4.7 Kommunens attraktionskraft för inflyttning och turism, 5. 19 Antal fastigheter som påverkas,

		värdeminskning på fastigheter, vinster från etableringarna, och saneringsplaner efter vindkraftverkens livslängd. De beskriver områdets historiska och kulturella värden som redan har påverkats av industrialisering, och att ytterligare vindkraftsutbyggnad skulle skada dessa värden ännu mer. Föreningen avslutar med att säga att deras bygd redan har betalat ett högt pris för att tillgodose utomstående intressens behov av råvaror och energi, och att fler ingrepp hotar att urholka områdets attraktionskraft och biologiska mångfald.	4.18 Infrastruktur, 5.1 Processen för vindkraft

G. Privatpersoner

Ärendenummer:	Inskickad av:	Sammanfattning	Kommunens svar
KS-2023-00866-7 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Camilla Holmstedt	Framför oro för risker med infraljud som till exempel yrsel, huvudvärk och koncentrationssvårigheter. Det framkallar även en aktivering av det autonoma nervsystemet med ökad utsöndring av adrenalin med återföljande stresspåslag, högt blodtryck mm. Refererar till en artikel i läkartidningen.	5.9 Infraljud 5.18 Hälsa
KS-2023-00866-10 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Tanya Hadjieva	Tvekar att köpa hus i Västansjö på grund av planerna med vindkraft. Strider mot flera generella riktlinjer i ÖP2040 - Vindkraftverk bör inte byggas så att utsikten åt söder blir väsentligt påverkad. Påverkan på utsikt från Storbergets naturreservat, kumulativa effekter, värna om naturen och att folk ska vilja bo på landsbygden.	5.20 Riktlinjer for vindparksetablering, 5.11 Landskapsbild för vindkraft, 5.17 Kumulativa effekter, 4.15 Naturvärden, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden
KS-2023-00866-13 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Kamilla Klaman	Negativ påverkan på fastighetsvärde och möjlighet att sälja. Grundläggande inskränkning av vår frihet att välja och forma vår boendemiljö, demokrati och individuella rättigheter. Påverkan av buller och ljus. Efterfrågar en långtidsmätning av ljudmiljön vid en befintlig vindkraftspark vid Bryggtjärn och att resultaten ska	4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 4.3 Demokrati , 5.7 Buller, 5.8 Ljusstörningar, 5.14 Tysta områden

		spridas. Vikten av tysta platser. Efterfrågar planer för tysta områden i kommunen.	
KS-2023-00866-17 160875	Ingalill Lundgren	Är emot vindkraft då det förstör naturen när det ska byggas vägar och annat för vindsnurrorna. Det blir buller som stör människor och djur. Oro över vad som händer med vindkraftverken när de är uttjänta.	4.15 Naturvärden, 5.7 Buller, 4.11 Nedmontering av uttjänta vind- och solkraftsparker och återställning av marken
KS-2023-00866-18 160887	Hans Lindgren	Framför oro att naturen kommer bli förstörd av vindkraftverken.	4.15 Naturvärden, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 5.1 Processen för vindkraft
KS-2023-00866-19 161647	Kamilla Klaman	Brott mot mänskliga rättigheter särskilt rätten till en hälsosam miljö. Mänskliga rättigheter inkluderar även rätten till deltagande i beslutsprocesser som påverkar ens boendemiljö. Om dessa rättigheter ignoreras kan det skapa en känsla av maktlöshet och orättvisa bland invånarna. Uppmanar Sundsvalls kommun att noga överväga de långtgående konsekvenserna av att tillåta detta vindkraftsprojekt. Det är av yttersta vikt att säkerställa att demokratiska principer och mänskliga rättigheter respekteras och att lokalbefolkningens önskemål och behov vägs tungt vid beslutsfattandet.	4.3 Demokrati

KS-2023-00866-20 161678	Kamilla Klaman	En vindkraftsetablering på Tjärdalsberget kommer att negativt påverka och förändra dalgången vid Västansjö för alltid. Vi har en plikt att skydda dessa platser för kommande generationer.	4.15 Naturvärden, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 5.11 Landskapsbild för vindkraft, 4.8 Kommande generationer
KS-2023-00866-21 161703	Kamilla Klaman	Medbestämmande innebär inte bara att informera lokalbefolkningen om beslut som fattas utan också att aktivt involvera dem i beslutsprocessen. Att bygga vindkraftverk mot den tydliga viljan hos de människor som bor i området visar en brist på medbestämmande och kan underminera förtroendet för beslutsfattarna. När beslut som direkt påverkar människors vardag och närmiljö ignoreras, kan det resultera i en klyfta mellan beslutsfattare och invånare, vilket i sin tur skapar spänningar och missnöje. Hållbar utveckling inkluderar hänsyn till både ekonomiska och sociala aspekter. Att genomdriva ett projekt som möter motstånd från lokalbefolkningen kan underminera målet om hållbarhet och positiva sociala effekter.	4.3 Demokrati
KS-2023-00866-22 161706	Kamilla Klaman	Bevara tysta platser. Tysta platser en ovärderlig tillflyktsort för att återställa balansen i våra liv.	5.14 Tysta områden

KS-2023-00866-23 161736	Mattias Larsson	Är emot kommunens planer för vind- och solkraft.	4.1 Varför ska landsbygden påverkas?, 4.3 Demokrati , 5.1 Processen för vindkraft 6.1 Processen för solkraft
KS-2023-00866-24 161741	Andreas Persson	Det finns en nyckelbiotop som kommer negativt påverkas av en solpark på Massmyrberget.	6.1 Processen för solkraft 6.7 Massmyrberget utgår
KS-2023-00866-25 161742	Malin Westling	Olämpligt att peka ut solpark på Massmyrberget, där finns fina biotoper som skulle förstöras, området används för jakt och rekreation. Nyttja yta som redan är bebyggd.	6.3 Solceller på andra ytor än naturmark, 6.7 Massmyrberget utgår
KS-2023-00866-26 161747	Johan Eriksson	Området används frekvent både sommar- och vintertid för rekreation i form av vandring, cykling, skidåkning, svampplockning och friluftsliv i allmänhet. För boende och fritidsboende i närområdet kommer dessa möjligheter avsevärt försämras.	4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden
KS-2023-00866-27 161756	Martin Martinsson	Är emot solcellspark på egen mark på Massmyrberget. Det bedrivs aktivt skogsbruk, myrmark ska bevaras. Solkraft kan inte anses effektivt på våra breddgrader. Området nyttjas för friluftsliv och jakt.	6.7 Massmyrberget utgår, 6.1 Processen för solkraft, 4.9 Ekonomisk lönsamhet av väderberoende energiproduktion

KS-2023-00866-28 161762	Henrik Larsson	Negativ påverkan på natur och friluftsliv så som jakt och fiske. Ifrågastätter om det är lönsamt.	4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 4.15 Naturvärden, 4.9 Ekonomisk lönsamhet av väderberoende energiproduktion
KS-2023-00866-29 161838	Patrik Bystedt	Etablering av solkraft förstör natur, friluftsliv. Få soltimmar i norrland, norrland står redan för en stor del av produktionen, och mer än vi förbrukar.	4.1 Varför ska landsbygden påverkas?, 4.3 Demokrati, 4.9 Ekonomisk lönsamhet av väderberoende energiproduktion, 4.2 Mer energiutbyggnad i Västernorrland som redan har ett överskott av energi, 4.15 Naturvärden, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 6.1 Processen för solkraft
KS-2023-00866-31 161989	Stefan Lundberg	Är försiktigt positiv till solcellspark på Massmyrberget men beroende på hur det blir med ekonomisk ersättning och möjlighet för friluftslivet.	6.7 Massmyrberget utgår
KS-2023-00866-32 162125	Pontus Johansson	*Synpunkten har ingenting med solkraft eller vindkraft att göra*	Denna synpunkt har ingenting med sol- och vindkraft i Översiktsplan Sundsvall 2040 att göra.

KS-2023-00866-34 163173	Kamilla Klaman	Om vindkraftverk uppförs på Tjärdalsberget i Kovland skulle minst 21 fastigheter få denna industrianläggning som sin nya utsikt åt söder. Det är oacceptabelt att försätta dessa fastigheter och naturreservatet på Storberget i en situation där deras enda fria utsikt riktas mot vindkraftverken. På samrådsmötet som hölls av Sca och Sveco i Stöde den 30 november hade man hängt upp bilder på hur utsikten skulle förändras om vindkraftverken byggdes. Man hade dock låtit bli att ta med just Västansjö som exempel. Känslan detta gav var att man ville undanhålla sanningen om hur utsikten kommer att påverkas där den påverkas som allra mest.	5.20 Riktlinjer for vindparksetablering, 5.11 Landskapsbild för vindkraft, 5.8 Ljusstörningar, 5.10 Skuggor, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden
KS-2023-00866-35 163273	Kamilla Klaman	Den ekonomiska påverkan gällande sänkta fastighetsvärden och taxeringsvärden och därmed risken för höjda räntor på bostadslån är av särskild oro. Kommunen måste grundligt överväga de lokala konsekvenserna av vindkraftsprojektet och att se till att våra intressen och livskvalitet skyddas. Det vore oacceptabelt om vi, som en del av samhället, tvingas offra både ekonomisk trygghet och livskvalitet för att möta SCA:s affärsintressen.	4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 5.1 Processen för vindkraft

KS-2023-00866-36 163334	Kamilla Klaman	Påverkan på utsikt från naturreservatet Storberget, landskapsbild, tysta områden, biologisk mångfald i naturreservatet.	5.11 Landskapsbild för vindkraft, 5.14 Tysta områden, 4.15 Naturvärden
KS-2023-00866-37 163347	Kamilla Klaman	Är emot vindkraft på Tjärdalsberget, finns hotade fågelarter, negativ påverkan på biologisk mångfald. Investera istället i alternativa energilösningar och välj platser för vindkraft där påverkan på känsliga ekosystem är mninimal.	4.15 Naturvärden, 4.4 Alternativa energikällor
KS-2023-00866-38 164054	Per och Jan Westerberg	Blir omringade av vindkraftverk. Redan påverkade av Nylandsbergen och Stockåsbodarna. Buller, ljuspåverkan ljuskägla i vattnet. Påverkan på vattenkvalitén, Stor-Hullsjöns vatten går att dricka och används som dricksvatten. Risk för att förorena vattnet under byggnation och drift. Det finns inget inlopp i sjön utan bara kallkällor i bergen runt sjön. Utlopp mot Lillhullsjön och Hissjön mot Ljungan. Risk för förorening till Kockerabäcken söder om Högsvedjan, som rinner ut i Sulån. Lom i sjön, borde inventeras.	4.22 Avstånd till bebyggelse, 5.7 Buller, 5.8 Ljusstörningar, 5.5 Föroreningar från vindkraft, 5.17 Kumulativa effekter
KS-2023-00866-39 164085	Anna Silverliv	Samlat 233 röster med sitt Sundsvallsförslag "Ingen ska behöva bo närmare än 3 km från ett vindkraftverk."	4.22 Avstånd till bebyggelse, 5.7 Buller, 5.8 Ljusstörningar,

			5.18 Hälsa, 5.4 Natura 2000-område – Navarån, 5.5 Föroreningar från vindkraft, 5.17 Kumulativa effekter, 4.15 Naturvärden, 5.18 Hälsa
KS-2023-00866-40 164100	Anna Silverliv	Påverka utsikt mot söder, strider mot kommunens egen riktlinje. Det finns hotade arter.	5.11 Landskapsbild för vindkraft, 5.20 Riktlinjer for vindparksetablering, 4.15 Naturvärden
KS-2023-00866-41 164184	Petronella Strömberg + 5 barn.	Påverkan på naturreservatet Navarn, öringbestånd, flodpärlmussla, Natura 2000 Navarån. Mot de två utritade verken i utkanten av området. Buller, förstärks av vattnet. Inte beaktat ljudnivån inomhus, vädrar många månader och ljudet blir högt inomhus. SCA:s ljudtekniker berättade att det inte finns någon gräns för hur ofta eller hur länge gränsvärdet 40 dB får överskridas vid bostad (?) och att de själva bestämmer när och var en ljudmätning ska utföras och att de då kan styra ljudnivån med 10 dB. Störande ljus. Oro för hur barn med diagnos påverkas av buller och ljusstörningar. Oro för solskuggor, begränsad rörelseområde runt huset pga iskastning. Barnkonventionen. Nylandbergen, 4,5 km bort ger redan	5.4 Natura 2000-område – Navarån, 5.7 Buller, 5.8 Ljusstörningar, 5.16 Iskastning, 5.10 Skuggor, 5.13 Barnvänlighet, 4.15 Naturvärden, 5.5 Föroreningar från vindkraft, 5.17 Kumulativa effekter

		buller och ljusstörning. Dricksvatten från Navarn, flodpärlmussla. Risk vid ett ev haveri. Det finns hotade arter. Kumulativa effekter.	
KS-2023-00866-42 164185	John Albin Andreas Strömberg + 5 barn.	Påverkan på naturreservatet Navarn, öringbestånd, flodpärlmussla, Natura 2000 Navarån. Mot de två utritade verken i utkanten av området. Buller, förstärks av vattnet. Inte beaktat ljudnivån inomhus, vädrar många månader och ljudet blir högt inomhus. SCA:s ljudtekniker berättade att det inte finns någon gräns för hur ofta eller hur länge gränsvärdet 40 dB får överskridas vid bostad (?) och att de själva bestämmer när och var en ljudmätning ska utföras och att de då kan styra ljudnivån med 10 dB. Störande ljus. Oro för hur barn med diagnos påverkas av buller och ljusstörningar. Oro för solskuggor, begränsad rörelseområde runt huset pga iskastning. Barnkonventionen. Nylandbergen, 4,5 km bort ger redan buller och ljusstörning. Dricksvatten från Navarn, flodpärlmussla. Risk vid ett ev haveri. Det finns hotade arter. Kumulativa effekter.	5.4 Natura 2000-område – Navarån, 5.7 Buller, 5.8 Ljusstörningar, 5.16 Iskastning, 5.10 Skuggor, 5.13 Barnvänlighet, 4.15 Naturvärden, 5.5 Föroreningar från vindkraft, 5.17 Kumulativa effekter
KS-2023-00866-43 164277	Per Westerberg	Är emot vindkraft, bor 1 km ifrån och måste nu flytta.	4.1 Varför ska landsbygden påverkas?, 4.22 Avstånd till bebyggelse

KS-2023-00866-45 164413	Åsa Hedin	Natura 2000, naturreservat, påverkan på vatten och flodpärlmussla, buller och ljusstörning från befintlig vindkraft. Vädjar om 3 km istället för 1 km.	4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygdenn, 5.4 Natura 2000-område – Navarån, 5.11 Landskapsbild för vindkraft, 5.7 Buller, 5.8 Ljusstörningar, 5.2 Vindkraftverk som är 290 meter höga, 4.22 Avstånd till bebyggelse, 5.5 Föroreningar från vindkraft 4.15 Naturvärden, 5.1 Processen för vindkraft
KS-2023-00866-46 164373	Margareta Karlsson	Motsätter sig vindkraft.	5.1 Processen för vindkraft.
KS-2023-00866-47 164372	Rickard Göransson	Med tanke på bullernivån ifrån vindkraftverk samt istappning så känns regeln om 1 km ifrån bostadshus alldeles för nära.	5.16 Iskastning, 4.22 Avstånd till bebyggelse
KS-2023-00866-48	Tanya Hadzhieva	Tvekar att köpa hus i Västansjö på grund av planerna med vindkraft. Strider mot flera generella riktlinjer i ÖP2040 - Vindkraftverk bör inte byggas så att utsikten åt söder blir	5.20 Riktlinjer for vindparksetablering, 5.11 Landskapsbild för vindkraft, 5.17 Kumulativa effekter,

164369		väsentligt påverkad. Påverkan på utsikt från Storbergets naturreservat, kumulativa effekter, värna om naturen och att folk ska vilja bo på landsbygden.	4.15 Naturvärden, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden
KS-2023-00866-49 164351	Magnus Abrahamsson	Buller utomhus och inomhus pga inget isolerglas. Förstöra sommaridyll. Kommer inte kunna ta dricksvatten från berget där en snurra ska stå.	4.22 Avstånd till bebyggelse, 5.7 Buller, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 5.5 Föroreningar från vindkraft
KS-2023-00866-50 164349	Christina Abrahamsson	Buller utomhus och inomhus pga inget isolerglas. Förstöra sommaridyll. Kommer inte kunna ta dricksvatten från berget där en snurra ska stå.	4.22 Avstånd till bebyggelse, 5.7 Buller, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 5.5 Föroreningar från vindkraft
KS-2023-00866-51 164325	Jari Saastamoinen med familj och släkt	Många vindkraftsindustrier går dåligt ekonomiskt..varför ska det byggas fler då? Sca kan väl köpa upp befintliga snurror som redan finns eller bygga ett kärnkraftverk. Varför förstöra tillvaron för människor som väljer att bo på landsbygden.Alla ska väl inte bo i städer. Ska det byggas vindkraft så gör det ute i havet	4.9 Ekonomisk lönsamhet av väderberoende energiproduktion, 4.4 Alternativa energikällor, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 4.1 Varför ska landsbygden påverkas?
KS-2023-00866-52	Frida Melander + 4 personer	Fridfull plats byts mot buller, skuggor och stora vindsnurror.	4.1 Varför ska landsbygden påverkas?, 5.14 Tysta områden,

164321			5.7 Buller, 5.10 Skuggor
KS-2023-00866-53 164307	Solbritt Johansson	Besviken. Ifrågasätter hur vindsnurrorna ska tas om hand sen. Skydda naturen och invånarna.	5.1 Processen för vindkraft, 4.11 Nedmontering av uttjänta vind- och solkraftsparker och återställning av marken, 4.1 Varför ska landsbygden påverkas?, 4.3 Demokrati
KS-2023-00866-54 164460	Eva Eriksson	Minska storleken på parkerna, öka till 3 km avstånd.	4.22 Avstånd till bebyggelse
KS-2023-00866-55 164490	Josefine Gannå + 6 personer	Industripark, förstöra naturvärden, anledningen till att bosätta sig där, påverkar jakt, fiske, friluftsliv, bär och svamp. Bölom är en levande by, finns hotade arter, våtmarker, koldioxidsänkor, negativ klimatpåverkan att ta bort våtmarker och hugga ner träd, efterfrågar en analys för hur stora koldioxidutsläpp skogsavverkning skulle orsaka, tillverkning och byggande, vägar, infrastruktur i jämnförelse med effekten av solcellerna. Sätt upp csolceller på andra ytor. Naturen är ett kulturarv. Risk för	4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 4.15 Naturvärden, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 4.12 Klimatnytta 4.13 Klimatpåverkan /klimatanpassning, 4.10 Utländskt ägande av vindkraftparker och solkraftsparker, 6.3 Solceller på andra ytor än naturmark

		att det blir utlänska bolag som exploaterar och tar ut vinsten.	
KS-2023-00866-57 164729	Monica Lohman	Synpunkten berör försämrad livskvalitet.	4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 5.7 Buller.
KS-2023-00866-58 164742	Lars-åke Grubb	Är emot vindkraft på Tjärdalsberget pga psykisk och ekonomisk skada, buller, påverkar fastighetsvärdet negativt, ojämnlika livsvillkor mellan stad och landsbygd och är orolig inför framtiden.	4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 5.18 Hälsa, 5.7 Buller, 4.1 Varför ska landsbygden påverkas?, 4.3 Demokrati, 4.8 Kommande generationer
KS-2023-00866-59 164756	Helena Engblom	Är emot vindkraftspark på Tjärdalsberget pga påverkan av ljusstörningar, buller, minskat fastighetsvärde, förstörd natur, minskad möjlighet till friluftsliv. Det finns hotade arter. Är kritisk till om det är lönsamt miljömässigt och ekonomiskt.	4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 5.7 Buller, 5.8 Ljusstörningar, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 4.15 Naturvärden, 4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 4.9 Ekonomisk lönsamhet av

			väderberoende energiproduktion, 4.10 Utländskt ägande av vindkraftparker och solkraftsparker, 4.12 Klimatnytta, 4.13 Klimatpåverkan /klimatanpassning, 5.5 Föroreningar från vindkraft
KS-2023-00866-60 164866	Leif Arne Nordin	Har fritidshus 1 km Högsvedjan, orolig för påverkan på Navarn, riksintresse Navarån, buller, ljusstörningar och solskuggor. Speciellt emot två vindkraftsverk närmast Navarn.	5.1 Processen för vindkraft, 4.22 Avstånd till bebyggelse, 5.4 Natura 2000-område – Navarån, 4.15 Naturvärden, 5.1 Processen för vindkraft, 5.7 Buller
KS-2023-00866-62 164955	Anders Henriksson + 3 personer	Solcellsparl förstör natur, satsa på kärnkraft istället, risk för spridning av microplaster.	4.15 Naturvärden, 4.4 Alternativa energikällor, 5.5 Föroreningar från vindkraft.
KS-2023-00866-63 165008	Peter Ytterström	Synpunkter på buller och ljusstörningar. Anser att vindkraftverk ska uppföras där ljudvolymer redan är höga. Avstån på 1 km är för kort.	5.7 Buller, 5.8 Ljusstörningar, 4.22 Avstånd till bebyggelse
KS-2023-00866-64	Niklas Hägglund	Hullsjön blir omringad av vindkraft, stor påverkan för boende som nyttjar skogen för jakt, bär- och svampplockning. Vill ha lugn och ro.	5.17 Kumulativa effekter, 5.11 Landskapsbild för vindkraft, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden,

165163			4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 5.14 Tysta områden
KS-2023-00866-65 165155	Marie Sjöbom	Synpunkter på vindkraft, ljusstörningar, buller, iskastning, anspråk på naturområden samt påverkan på djur.	5.8 Ljusstörningar, 5.7 Buller, 4.15 Naturvärden, 5.16 Iskastning, 4.1 Varför ska landsbygden påverkas?
KS-2023-00866-66 165332	Raymond Svelander + 3 personer	Fyra syskon som kraftfullt motsätter sig Högsvedjan.	4.3 Demokrati
KS-2023-00866-67 165432	Angelica Åkesson	Kritiskt till att skövla natur för att bli mer klimatsmart. De globala målen handlar om att vi måste göra mindre avtryck på planeten. Förnyelsebar energi behövs för att kunna möta målen för att minska utsläpp men inte på bekostnad av naturen. Vi måste vara mer cirkulära, minska konsumtion, satsa mer på att marknadsföra den vackra landsbygden och vår vackra natur för att locka hit både turister och nya sundsvallsbor. Det finns statistik på att människan är mer stressad idag och många söker sig till landsbygden för att få ro i vardagen. Studier visar att naturen lindrar psykisk ohälsa, allt fler av den yngre	4.12 Klimatnytta, 4.13 Klimatpåverkan /klimatanpassning, 5.5 Föroreningar från vindkraft, 4.8 Kommande generationer, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 4.15 Naturvärden, 5.18 Hälsa, 6.1 Processen för solkraft

		generationen lider av psykisk ohälsa. Det är den generation som lever kvar när vi är borta och all skog har bytts ut till energiparker. Bevara naturen i första hand.	
KS-2023-00866-68 165434	Eric Ohanians	Ifrågasätter att förstöra natur för att producera solenergi. Förstör lugnet och naturen på landsbygden.	4.15 Naturvärden, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 4.7 Kommunens attraktionskraft för inflyttning och turism, 6.7 Massmyrberget utgår
KS-2023-00866-69 165444	Pia Tjärnlund Hellstrand	Störs av buller idag från Nylandsbergen. Orolig för infraljud. Fladdermössen har försvunnit och skogsfåglar. Exploatera natur, vart ska alla människor ha friluftsliv, allemansrätten. Värdet på fastigheten sjunker med 30 %. Odemokratiskt.	4.8 Kommande generationer, 5.7 Buller, 5.9 Infraljud, 4.15 Naturvärden, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 5.17 Kumulativa effekter, 5.11 Landskapsbild för vindkraft, 4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 4.10 Utländskt ägande av vindkraftparker och solkraftsparker, 4.3 Demokrati

KS-2023-00866-70 165528	Björn Malmquist + 10 personer	Mot vindkraft som stör fritidsidyllen.	4.1 Varför ska landsbygden påverkas?, 5.14 Tysta områden.
KS-2023-00866-71 165574	Per Edström	Vill inte ha vindkraft så nära Stor-Hullsjön, förstör rekreationsområde, naturen och tystheten.	5.14 Tysta områden, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 4.15 Naturvärden, 5.1 Processen för vindkraft
KS-2023-00866-72 165594	Marie Norell	Nybyggt hus, vindkraft kommer förstöra lugnet, naturen och livskvalité.	4.1 Varför ska landsbygden påverkas?, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 4.22 Avstånd till bebyggelse, 5.14 Tysta områden, 5.11 Landskapsbild för vindkraft
KS-2023-00866-73 165621	Monika Söderlund	För nära till vindkraft, iskastning, inskränka på rörelsefrihet, buller, påverkan på både människa och natur.	4.22 Avstånd till bebyggelse, 5.2 Vindkraftverk som är 290 meter höga, 5.16 Iskastning, 5.7 Buller, 5.18 Hälsa
KS-2023-00866-74	Maria Sundin Arrbo + 1 person	Skövling av skog, påverkar friluftsliv, svamp- och bärplockning och tystnaden.	4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 5.14 Tysta områden,

165628			4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden
KS-2023-00866-76 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Sten Näslund + 2 personer	Släkten har bott i Näsvattnet sedan 1600-talet. Vindkraftparken upplevs som ett övergrepp mot nuvarande och tidigare generationer, både mot byn och naturen runt om. Bara 1 km från huset kommer 22 vindkraftverk lika höga som eiffeltornet att placeras. Vi kommer utsättas för buller på minst 40 dBA och blinkande ljus dygnet runt. De vackra vyerna kommer att förfulas, ingen kommer längre stanna till för att titta på utsikten över Näsvattnet. SCA har inte gjort något fotomontage från någon av byarna Näsvattnet, Djupdalen eller Skänkåsen trots att de ligger så nära och på samma höjd. Nu är området tyst och himlen är stjärnbeströdd. Iskastningen gör att en inte kan sitta på sjön och fiska längre. Det finns fältgentiana som är utrotningshotad och som är beroende av insekter som antagligen inte kommer att trivas. 35 år upplevs som kort tid jämfört med naturen och byn som funnits så länge. Är det ens möjligt att återställa efteråt?	5.7 Buller, 4.19 Kulturmiljö, 5.11 Landskapsbild för vindkraft, 5.1 Processen för vindkraft, 5.14 Tysta områden, 4.15 Naturvärden
KS-2023-00866-77	Kerstin Blixt	Fladdremössen har försvunnit från Bryggtjärn där det tidigare funnits många sedan vindkraftparken byggdes.	4.15 Naturvärden, 5.17 Kumulativa effekter

165695		Bryggtjärn blir helt omringat av vindkraft. Blir helt förtvivlad.	
KS-2023-00866-78 165703	Anders Norin	Valde att bosätta sig på platsen för lugnet, stillheten och tystnaden liksom närhet till fiske och djurliv. Vistas mycket utomhus året om. Den livskvalitet som finns nu kommer att bli förstörd om en vindkraftpark byggs 1,5 km från bostaden. Egendomen kommer att tappa i värde. Det kommer alltid att låta, redan nu låter det från Nylandsbergen som är lägre och längre ifrån. Ljuset kommer att vara väldigt störande. Har valt att bo där det är tyst och lugnt. Det blir inte tyst och lugnt med sammanlagt ca 70 vindkraftverk runt om. Flora och fauna, bland annat i naturreservatet Storberget kommer att påverkas av ljus och ljud. Utbyggnaden av vindkraft borde ske där behoven är störst, inte här. Ni som bestämmer om vindkraften ska representera kommuninvånarna på bästa sätt så att olägenheter inte uppstår.	4.15 Naturvärden, 5.7 Buller, 4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 5.14 Tysta områden, 4.6 Försämrad 5.17 Kumulativa effekter, 4.3 Demokrati
KS-2023-00866-79 165727	Lina Palo Misch + familj	Har en stuga vid Orrberget som familjen älskar och behöver för återhämtning. Möjligheten till återhämtning kommer att försämras när det bullrar och värdet på stugan kommer att sjunka. Snälla låt inte detta gå igenom.	5.14 Tysta områden, 5.7 Buller, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 4.5 Fastighetspriser och kompensationer

KS-2023-00866-80 165737	Pia Hansson + 2 personer	Även om vindkraftverk producerar el utan fossila bränslen blir påverkan stor av buller och ingrepp i naturen. Mycket skog kommer att avverkas under byggtiden vilket påverkar de arter som lever där, både växter och djur. En av de största tillgångarna i området är tystnad, vilket är en ovanlig naturresurs i det moderna samhället. Tystnaden kommer att försvinna vid bygget av vindkraftparken. Varför placeras inte vindkraftparkerna närmare befintlig infrastruktur där det är lättåtkomligt och redan bullrar?	4.15 Naturvärden, 5.7 Buller, 4.1 Varför ska landsbygden påverkas?
KS-2023-00866-81 165757	Sangita Jonsson + 1 personer	Har skapat sitt drömboende vid Huljen nära naturen. Vindkraftparken planeras där barnen lärt sig att respektera och ta hand om naturen. Brukar tälta där. Har valt att betala en högre skatt och skjutsa sina barn mm för att kunna bo just så här på den här platsen. Blir vindkraftparkerna verklighet flyttar familjen från kommunen. Vad händer om 10-30 år? Kan vattnet i brunnen bli påverkat? Hur påverkar utsläpp av microplaster människor och djur? Hur påverkas marken efter ett eventuellt läckage av olja? Hur påverkas marken av det ämne som används för saneringen? Att lämna efter sig så många olösta frågor till barnen känns inte bra. Vad händer om 30-70 år? Det är viktigt för familjen att	4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 5.5 Föroreningar från vindkraft, 4.11 Nedmontering av uttjänta vind- och solkraftsparker och återställning av marken, 4.22 Avstånd till bebyggelse, 4.8 Kommande generationer

		naturen återställs. Är det möjligt? Vem betalar? Generella frågor: Hur hanteras material vid reparationer? Hur hanteras skador/läckage som uppstår under byggtiden? Vad händer vid en konkurs? Blir det skattebetalare som får betala sanering och demontering? Svårt att lite på löften när det sker så många miljöbrott. Finns det någon kompensation att få för värdeminskningen på huset? Varför lägga det så nära bebyggelse? Hoppas att beslutet ändras!	
KS-2023-00866-82 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Simon Enqvist	SCA säger sig vara ett hållbart bolag men detta skriker girighet som kommer förstöra skogar, naturreservat och sjöar samt friden för dem som bor där. Norra Sverige är mättat på vindkraft, det är i södra Sverige som behovet finns. Oekonomiskt och ohållbart att rensa och förstöra skog. Det är dags för kommunen att vakna. Norrland ska inte bli ett energibatteri till södra Sverige och utländska plånböcker. Det kommer att bullra över satta gränsvärden vid närliggande bostäder.Vill kommunen bidra till detta regelbrott? Hoppas att ni åtminstone fått mutor att mildra era samveten med.	4.2 Mer energiutbyggnad i Västernorrland som redan har ett överskott av energi, 4.9 Ekonomisk lönsamhet av väderberoende energiproduktion, 4.10 Utländskt ägande av vindkraftparker och solkraftsparker, 5.7 Buller, 4.15 Naturvärden, 4.12 Klimatnytta, 5.5 Föroreningar från vindkraft

KS-2023-00866-83 165956	Kamilla Klaman + byborna i Nora och Västansjö	Människor väljer att bosätta sig i Nora och Västansjö för att leva i harmoni med naturen. De uppskattar tystnaden och det vackra, orörda landskapet. Många besökare lockas hit för att njuta av naturen, fiska, åka skidor och vandra. Landskapet är alpliknande, berg möter dal och i bottnen gnistrande vatten. Området är fritt från ljusföroreningar. Området huserar också ett rikt växt- och djurliv som bla gett upphov till ett naturreservat. Beslutet att bygga så många, så höga, vindkraftverk på toppen av Tjärdalsberget är början på en förödande förändring som kommer att utplåna dess natur för all framtid och som aldrig går att återställa. Ett unikt landskap förstörs och kommande generationer berövas möjligheten att se orörd natur och storslagna utsikter, något som hittills varit karaktäristiskt för Sundsvalls kommun. Vi vädjar till både SCA och Sundsvalls kommun att noggrant överväga den enorma påverkan detta beslut skulle ha på vår gemensamma natur och att respektera betydelsen av att bevara dessa naturskatter intakta. Vindkraft är inte så hållbart som man kan tro. Sprängningar dränerar våtmarkerna som utgör livsmiljö för växter och djur. Rotorbladen slaktar fåglar och fladdermöss. Arterna som påverkas negativt spelar nyckelroller i ekosystemen vilket	4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 5.8 Ljusstörningar, 5.11 Landskapsbild för vindkraft, 4.8 Kommande generationer, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 4.15 Naturvärden, 4.9 Ekonomisk lönsamhet av väderberoende energiproduktion

		ger långtgående konsekvenser för andra arter och hela ekosystemen. Vi har en skyldighet att bevara de patser som gör vårt samhälle unikt. Detta är ingrepp som aldrig går att återställa, är det värt det? SCA badar redan i miljarder och det här är en ekonomiskt osäker satsning. Ska ett av kommunens sista oförstörda naturområden förintas för att tillgodose deras girighet?	
KS-2023-00866-84 165962	Birgitta Henriksson	Har bostad i Orrberget för platsens fina natur och lugnet. Förtvivlad över vindkraftparkerna som kommer att göra förtjänsten efter ett långt arbetsliv värd ingenting. Huset förlorar i värde både vid försäljning och som vistelseplats.	4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 5.11 Landskapsbild för vindkraft
KS-2023-00866-85 165964	Kamilla Klaman	Sverige bör mäta vindkraftsljud enligt WHO:s riktlinjer. Långtidsmätningar inomhus visar att vindkraft genererar infraljud som påverkar människors hälsa mycket negativt. De här höga vindkraftverken förväntas få ännu större effekter än de lägre där mätningarna gjorts. Det är ansvarslöst att bygga vindkraftverk där det bor människor innan det är klarlagt vilka hälsoeffekterna blir. Det är ER plikt att ta reda på hur skadligt detta kan vara och agera ansvarsfullt för att skydda människors hälsa.	5.9 Infraljud
KS-2023-00866-86	Kamilla Klaman	Är det rimligt att kommunen ska beröva markägare chansen till kompensation för att dom tvingas offra sin	4.5 Fastighetspriser och kompensationer

165975		hälsa, sitt liv, sin livsglädje och sin natur till förmån för vindkraftsindustrin genom att föregå regeringens utredning "Värdet av vinden"?	
KS-2023-00866-87 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Monica Iderström	Området bör inte belastas mer av vindkraft. Fastighetsägare vid Navarn har redan vindkraftverk i närheten. Ofattbart att man vill bygga så höga vindkraftverk.	4.2 Mer energiutbyggnad i Västernorrland som redan har ett överskott av energi, 5.17 Kumulativa effekter, 5.2 Vindkraftverk som är 290 meter höga
KS-2023-00866-93 166286	Åsa Vik	Personen är emot etablering av solkraft i Njurunda. Personen anser att detta område är intressant som strövområde och har vacker natur med ett rikt djurliv. Personen tror att påverkan på naturen, med ökat behov av infrastruktur och risk för dålig återställning, kommer att ha en negativ inverkan på personen och de boende i närområdet. Personen uttrycker oro för försäljning av naturresurser till utländskt ägande och menar att det strider mot önskan att vara självförsörjande med viktiga samhällsfunktioner.	4.15 Naturvärden, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 4.21 Friluftsliv och rekreationsområden, 4.18 Infrastruktur, 4.10 Utländskt ägande av vindkraftparker och solkraftsparker, 4.11 Nedmontering av uttjänta vind- och solkraftsverk och återställning av marken, 6.7 Massmyrberget utgår
KS-2023-00866-94	Daniel Ros	Negativ till solkraftsetablering	4.15 Naturvärden, 6.1 Processen för solkraft

166348			
KS-2023-00866-95 166364	Anders Sandström	Personen uttrycker starkt motstånd mot planerna på att bygga "världens högsta vindkraftpark" i deras närhet, och ifrågasätter hur man kan fastställa ljudnivåer och andra effekter utan någon jämförbar anläggning. Personen beskriver hur den befintliga vindparken redan orsakar ljudstörningar och oroar sig för att den nya etableringen kommer omringa byn Bryggtjärn, förstöra utsikten, naturupplevelsen och landskapsbilden, ge mera ljud- och ljusstörningar och tvinga invånarna att bo i en oönskad miljö. Den omfattande infrastrukturen som krävs vill föra till ytterligare skador. De ifrågasätter också de påstådda fördelarna med arbetstillfällen då underhållen oftast görs av utländsk arbetskraft. Personen är förtvivlad och menar kommunen ska säga nej till förslaget, eller att man måste kunna hitta andre platser så samma byar inte blir ytterligare drabbat.	5.2 Vindkraftverk som är 290 meter höga, 5.3 Metod för att hitta lämpliga områden, 4.15 Naturvärden, 5.7 Buller, 5.8 Ljusstörningar, 5.11 Landskapsbild för vindkraft, 4.10 Utländskt ägande av vindkraftparker och solkraftsparker, 4.9 Ekonomisk lönsamhet av väderberoende energiproduktion, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 5.17 Kumulativa effekter, 4.18 Infrastruktur, 5.1 Processen för vindkraft
KS-2023-00866-97	Lenita Saarela	Personen er emot etableringen av vindkraftspark, och skriver att de flyttade till landsbygden för att njuta av	4.15 Naturvärden, 4.11 Nedmontering av uttjänta vind-

166562		naturen och lugnet. De oroar sig för hur vindkraftverken kommer att påverka friluftsliv- och rekreationsvärden, det lokala djurlivet, inklusive fiskljuse, älgar och rävkullar, och undrar vad som kommer att hända med verken när deras livslängd är över. Personen ber om att få fortsätta bo kvar med sina barn och behålla den levande naturen.	och solkraftsverk och återställning av marken, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 4.8 Kommande generationer
KS-2023-00866-99 166869	Irene Eurenius	Personen menar att projektet kommer att ha en negativ miljöpåverkan, med skadad naturmiljö och att det drabbar människor, det rika djurlivet och växter. Området ger viktiga friluftslivs- och rekreationsmöjligheter, inklusive bär- och svampplockning samt fiske och vandring. Personen påpekar långt avstånd till befintligt elnät, vilket innebär att nya kraftledningsgator och vägar måste byggas.	4.15 Naturvärden, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 4.18 Infrastruktur, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden
KS-2023-00866-103 167309	Lars Kamél	Ägare till fastighet som kommer att påverkas om det blir ett solcellsindustriområde på Massmyrberget. Mycket natur och många naturvärden skulle förstöras till ingen nytta. Solceller producerar bara maximalt en kort tid under året.	4.2 Mer energiutbyggnad i Västernorrland som redan har ett överskott av energi, 4.9 Ekonomisk lönsamhet av väderberoende energiproduktion, 4.15 Naturvärden
KS-2023-00866-104	Helén Rönning	Föreningen har 150 medlemmar. Området har stora naturvärden och används i hög grad för friluftsliv. Saknas	4.15 Naturvärden, 4.10 Utländskt ägande av

167322		vägnät och ledningsnät för solkraftsparkens försörjning. Bättre bygga solceller där elen behövs och infrastrukturen finns och inte på bekostnad av naturen. Går den samhällsekonomiska kalkylen ihop? Vill inte ha en exploatör från utanför kommungränsen. Oro för värdeminskning på fastigheter. Naturen och landskapet anledningen till att bosätta sig på landsbygden. Markägarna vill hellre bedriva skogsbruk. Risk för negativ påverkan från vägar och ledningar. Oro för återställning efter solkraftsparkens livstid. Klimatvinsten blir mindre när man tar bort skogsmark som binder koldioxid. Oro för förändringar i lokalklimat. Oro för ökad brandrisk och räddningstjänstens möjlighet att nå området. Oro för påverkan på skogsbruket. Oro för påverkan på aktivt jordbruk. Det utpekade området är väldigt stort, 8 gånger större än Torsboda etapp 1 och 2. Stora naturvärden. Avsättningar av skog för ökad biologisk mångfald. Våtmarksprojekt för gynnande av vattenkvalitet, växt- och djurliv. Höga rekreationsvärden. Exkursioner genomförs med fågelskådning och naturvård.Skyddade arter har setts i området. Det finns fem jaktlag. Oro för hur grundvattnet påverkas av avverkningen. Försörjning och kvalitet på dricksvatten. Det finns en tjärn med fisk och	vindkraftparker och solkraftsparker, 4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 4.1 Varför ska landsbygden påverkas?, 4.17 Skogsbruk, 4.18 Infrastruktur, 4.11 Nedmontering av uttjänta vind- och solkraftsparker och återställning av marken, 4.12 Klimatnytta, 4.13 Klimatpåverkan /klimatanpassning, 4.16 Brandrisk, 4.21 Friluftsliv och rekreationsområden, 6.7 Massmyrberget utgår

		rekreationsområde som kommer stängslas in och bli onåbart. Skogens och våtmarkernas kolinlagring är bättre än tillverkning av solceller och infrastruktur som krävs för genomförande av solkraftsparken. Bortfall av skogsintäkter.	
KS-2023-00866-105 167355	Anneli Kristoffersson	Kritisk mot solcellsparker Massmyrberget då området är en stor areal med nya tillfartsvägar och kraftledningar. Det behövs ej mer energi i vårt område. Bekostnad av naturvärden, djurliv och människors liv och hälsa	4.2 Mer energiutbyggnad i Västernorrland som redan har ett överskott av energi, 4.18 Infrastruktur, 4.10 Utländskt ägande av vindkraftparker och solkraftsparker, 4.15 Naturvärden, 6.7 Massmyrberget utgår
KS-2023-00866-107 167564	Bernt Jonsson + 1 person	Ägare till stuga vid Navarn. Negativt inställd till vindkraft 1 km från stugan. Förutom oljud så är det ytterst tveksamt om vi fortsättningsvis kommer kunna dricka av vattnet som idag kommer från berget i riktning dit där det närmaste vindkraftverket är planerat.	4.22 Avstånd till bebyggelse, 5.5 Föroreningar från vindkraft, 5.7 Buller
KS-2023-00866-108	Ove Enqvist	Negativt inställd till vindkraft. Anser att det är alldeles för nära bebyggelse och upplever störningar från den	4.22 Avstånd till bebyggelse, 5.4 Natura 2000-område – Navarån,

167580		befintliga vindkraftsparken Nylandsbergen, främst ljud- och ljusstörningar, men även mobiltrafik, tv-mottagning och ett minskat fågelliv av främst större fågelarter. Navarns unika bestånd med flodpärlmussla riskerar att försvinna. Navarn riskerar också att förorernas från vindkraftverken. 290 meter höga vindkraftverk kommer förstöra boendemiljön med närhet till naturen.	5.17 Kumulativa effekter, 5.2 Vindkraftverk som är 290 meter höga, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden
KS-2023-00866-109 167583	Sangita Jonsson + 1 person	Familj som har valt att bosätta sig på landsbygden med naturen som granne. Vistas mycket i naturen och tycker det är tråkigt om det kommer att byggas vindkraft. Familjen kommer i sådana fall välja att flytta från Sundsvall. Hur påverkas vattnet av vindkraftverken och hur mycket påverkas djur, natur och människa av microplaster? Ljud och ljus kommer att påverka närboende i tysta områden. Oro för vad som kommer att hända med vindkraftverken när de längre inte är i bruk i framtiden. Ett vindkraftverk håller en begränsad tid, vad är planen när vindkraftparken inte går att använda längre? Hur hanteras material vid reparationer? Är det medtaget i miljösynpunkt? Bergtäkter som förser dom vägar som ska	5.5 Föroreningar från vindkraft, 4.7 Kommunens attraktionskraft för inflyttning och turism, 4.15 Naturvärden, 5.7 Buller, 5.8 Ljusstörningar, 5.14 Tysta områden, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 4.11 Nedmontering av uttjänta vind- och solkraftsparker och återställning av marken, 5.5 Föroreningar från vindkraft, 4.5 Fastighetspriser och

		brytas, återställer man naturen efter det ingreppet? Hur säkerställs att olja och bensin inte läcker ut? Vem tar ansvar vid konkurs? FInns det någon statlig kopensation? Varför planeras det vindkraft så nära bostäder?	kompensationer, 4.22 Avstånd till bebyggelse
KS-2023-00866-110 167789	Jeanette Elmen + 1 person	Negativt inställd till solparken Massmyrberget. Anser att de har flyttat till landet av olika anledningar men den största är trots allt närheten till naturen. Det kommer inskränka på möjligheten att rida, motionera, åka skoter och fyrhjuling. Oro för förorenat dricksvatten samt att solparkerna kan komma att påverka djurlivet, bland annat skyddade arter. Oro för ökad brandrisk samt oro för jordbruksmarkerna som ligger runtomkring och lantbrukarna. Vem tar ansvaret om parken går i tex konkurs och behöver saneras? Hur tas det med i beräkningen att vara miljövänligt när all skog behöver skövlas?	4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 4.13 Klimatpåverkan /klimatanpassning, 4.15 Naturvärden, 4.16 Brandrisk, 4.12 Klimatnytta, 4.11 Nedmontering av uttjänta vind- och solkraftsparker och återställning av marken 6.7 Massmyrberget utgår
KS-2023-00866-113 167841	Magnus Palo Misch	Nej till vindkraft. Har fritidshus i lugnt och vackert läge som riskerar att påverkas av buller och landskapsbild.	5.11 Landskapsbild för vindkraft, 5.7 Buller , 5.12 Trygghet, 4.3 Demokrati
KS-2023-00866-114	Naomi Moorlag + 1 person	Nej till vindkraft vid Stöde/Storhullsjön. Har fritidshus på vilsam och naturnära plats, delvis köpt som investering.	4.5 Fastighetspriser och kompensationer,

167979		Vindkraftparken påverkar tystnad, lugn, naturen och naturupplevelsen. Försämrar värdet på huset.	5.7 Buller, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden 4.15 Naturvärden, 4.2 Mer energiutbyggnad i Västernorrland som redan har ett överskott av energi, 5.3 Metod för att hitta lämpliga områden
KS-2023-00866-116 168141	Leila Vest	Ha inte så bråttom, se vad som händer med den gröna omställningen i Norrland. Vindkraft förstör mer än det ger. Västernorrland producerar redan mer el än vi gör av med. Hur blir det med finansiering av all infrastruktur om inflyttningen uteblir? Naturen är också en anledning till att flytta hit. Vad lämnar vi efter oss till kommande generationer? Risk för påverkan på Natura 2000-området Navarn om avrinningen dit påverkas eller om det blir något utsläpp. Ifrågasätter utredningar och fotomontage genomförda i SCA:s process. Kartor både i SCA:s och kommunens processer anses ofullständiga då de saknar redovisning av hur många som bor i det påverkade området. Efterfrågar landsbygdssäkring med konsekvensanalys. Besöksnäringen i området är beroende	4.2 Mer energiutbyggnad i Västernorrland som redan har ett överskott av energi, 4.12 Klimatnytta, 5.4 Natura 2000-område – Navarån, 4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 5.7 Buller, 5.8 Ljusstörningar, 5.5 Föroreningar från vindkraft, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 4.1 Varför ska landsbygden påverkas?, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden,

		av platsens naturvärden, fisket och stillheten. LIS Stor-Hullsjön syftar till utveckling av friluftslivet och besöksnäringen. Hur ska kommunen bli skandinaviens bästa friluftskommun när man ödelägger naturen i en hel kommundel?	4.7 Kommunens attraktionskraft för inflyttning och turism, 4.18 Infrastruktur, 5.1 Processen för vindkraft
KS-2023-00866-117 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Birgitta Velander + 5 personer	Onödiga kostnader för att driva planprocessen, skulle istället frågat markägarna direkt. Stora naturvärden i området, rikt djurliv. Har gjort avsättningar för orörd skogsnatur och skogsnatur med skötsel samt andra åtgärder för att öka skogens biologiska mångfald. Håller exkursioner i området. Bra förutsättningar för friluftsliv. Skogens livslängd är hundratals år med ekonomisk, social och miljönytta. Solcellers livslängd är 25-30 år. Hur ska marken sedan återställas till natur och vem ska bekosta det? Skogen binder kol medan solcellerna har stor miljöpåverkan under sin livscykel. Förändringar i lokalklimatet, ökad brandrisk samt föroreningsrisk i nära anslutning till Ljungan, boende och dricksvattentäkter.	4.3 Demokrati , 4.15 Naturvärden, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 4.12 Klimatnytta, 4.13 Klimatpåverkan /klimatanpassning, 4.2 Mer energiutbyggnad i Västernorrland som redan har ett överskott av energi, 4.18 Infrastruktur
KS-2023-00866-118 168255	Mikael Olofsson + 1 personer	Buller överskridande 40 dBA skulle kunna kränka de boendes rätt till hemfrid, mänskliga rättigheter (hälsa) samt enskildas äganderätt till följd av sänkt egendomsvärde. SCA:s projekt tillgodoser inget angeläget	5.15 Hemfrid, 4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 5.1 Processen för vindkraft,

		allmänt intresse utan bara företagets egna behov. Därför borde det inte få leda till negativa konsekvenser för enskild egendom. SCA:s fotomontage är tagna på fel platser. Infraljud påverkar hälsan och ökar med större rotordiameter. Kumulativt buller från flera vindkraftsområden saknas. I området finns höga naturvärden. Flera fågelarter och flodpärlmussla. Risk för att utsläpp från havererade vindkraftverk ska påverka höga naturvärden. Möjligheten att bedriva skogsbruk och nyttja allemansrätten påverkas av iskastning. SCA:s skuggberäkningar stämmer inte, 8 timmar kommer att överskridas. Materialet i vindkraftverken är en källa till mikroplast i naturen och vindkraftverkets livscykel ger 3 gånger mer koldioxidutsläpp per kWh än kärnkraften. Väldigt mycket energiproduktion i samma del av kommunen. Borde finnas andra platser där det inte är så många som störs. Området är känt för goda förutsättningar för friluftsliv nära både Sundsvall och Timrå. Borde bevaras för rekreation istället nu när invånarantalet växer. Fastighetsvärdet påverkas upp till 5 km från vindkraftsområdet. Borde invänta statens utvärdering "Värdet av vinden" eftersom flera länder slutat satsa på vindkraft. Oacceptabelt och oansvarigt.	5.8 Ljusstörningar, 5.7 Buller, 5.9 Infraljud, 5.17 Kumulativa effekter, 4.15 Naturvärden, 5.5 Föroreningar från vindkraft, 5.10 Skuggor, 5.16 Iskastning, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 4.3 Demokrati

KS-2023-00866-119 168269	Per Olov Sörlin	Bortfall av produktiv skogsmark samt rekreationsskog med bär och svamp.	4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 4.17 Skogsbruk, 6.7 Massmyrberget utgår
KS-2023-00866-120 168282	Jon Lundgren	Risk för nedskräpning och föroreningar. Påverkan på djur och natur. Vindkraftsbolag går i konkurs och det innebär risk att skattebetalarna får betala för nedmontering och återställning. Vindkraften borde spridas mer demokratiskt och Sundsvalls kommun borde se till sina invånares intressen i första hand.	5.5 Föroreningar från vindkraft 5.7 Buller, 4.15 Naturvärden, 4.9 Ekonomisk lönsamhet av väderberoende energiproduktion, 4.11 Nedmontering av uttjänta vind- och solkraftsparker och återställning av marken, 4.3 Demokrati
KS-2023-00866-121 168284	Peter Möller + 1 personer	Om vindkraftverk byggs på Högsvedjan kommer vi som fastighetsägare i Storhullsjön att få både ljudstörningar och visuella störningar samt begränsad allemansrätt. Därmed får vi en radikalt försämrad boende –och livsmiljö. Bullret sprids extra bra runt Storhullsjön. Nylandsbergets vindkraftspark hörs nu 6-7 km bort. Skogen förlorar sin attraktionskraft som friluftsområde och iskastningen innebär dessutom en faktisk risk som avgränsar bort stor yta under lång tid på året. Värdetrakt för sjöar och vattendrag. Storhullsjön används som	5.7 Buller, 5.11 Landskapsbild för vindkraft, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 5.10 Skuggor, 5.8 Ljusstörningar, 4.18 Infrastruktur, 5.17 Kumulativa effekter

		vattentäkt. Risk för påverkan på vattensystemet under byggtiden. Om byar som Storhullsjön och omgivande byar ska vara attraktiva för olika former av boende och verksamhet måste det finnas orörd natur, tystnad, stillhet och naturupplevelser. Orättvist att så mycket av landets energiproduktion ska lokaliseras till den här delen av Sundsvalls kommun.	
KS-2023-00866-122 168287	Birgitta Nilsson	Ett fantastiskt område kommer att bli förstört. Stressande ljud, minskat fastighetsvärde, risk för föroreningar i vattnet, tillkommande infrastruktur. Människor och djur får betala priset för kortsiktiga vinster. Bättre satsa på vattenkraft. Har redan nu ändrat sitt rörelsemönster på grund av befintlig vindkraft. Mycket skräp har grävts ner runt befintliga vindkraftsverk. 1 km från bebyggelse är för nära. NEJ till vindkraft.	5.4 Natura 2000-område – Navarån, 5.5 Föroreningar från vindkraft, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 5.7 Buller, 4.4 Andra energikällor, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 4.5 Fastighetspriser och kompensationer
KS-2023-00866-123 168288	Monica Wernberg + 4 personer	Inte mer vindkraft i Västernorrland, speciellt inte utlandsägd. Förstör naturen. Ta hänsyn till djur och människor.	4.15 Naturvärden, 4.9 Ekonomisk lönsamhet av väderberoende energiproduktion 4.10 Utländskt ägande av vindkraftparker och solkraftsparker

KS-2023-00866-124 168293	Daniel Nordlund + 2 personer	Är emot solkraftsparken på Massmyrberget på grund av ökad brandrisk, bortfall av produktiv skog med bra åldersfördelning, minskad koldioxidinlagring i träden samt försämringar för djurliv och friluftsliv.	4.16 Brandrisk 4.17 Skogsbruk, 4.12 Klimatnytta 4.13 Klimatpåverkan /klimatanpassning, 4.15 Naturvärden, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden 6.7 Massmyrberget utgår
KS-2023-00866-125 168294	Ida Vågberg	Känner stark oro inför solkraftsparken på Massmyrberget på grund av stor påverkan på den biologiska mångfalden när skogen tas bort, ökad brandrisk i ett torrare och varmare klimat, fler kraftledningar inpå boendemiljön samt minskad koldioxidinlagring i träden. Finns flera fridlysta arter i området. Stora värden förstörs för en industri med kort livslängd.	4.15 Naturvärden, 4.16 Brandrisk, 4.12 Klimatnytta 4.13 Klimatpåverkan /klimatanpassning, 4.18 Infrastruktur, 6.7 Massmyrberget utgår
KS-2023-00866-126 168383	Maria Boija	1 km avstånd till boendemiljö är för kort. Otroligt fina friluftsområden kommer att påverkas. Positiv effekt av bredbandsutbyggnad i området motverkas av vindkraftsetableringen.	4.22 Avstånd till bebyggelse, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 4.1 Varför ska landsbygden påverkas?
KS-2023-00866-127	Anders Grandell	Nej till vindkraft.	4.1 Varför ska landsbygden påverkas?, 5.1 Processen för vindkraft

168387			
KS-2023-00866-128 168454	Patrik Wallgren	Rekreationsområde med kulturhistoriska värden försvinner. Solkraftsparker är inte upphetsande i naturen. Borde placeras närmare befintlig infrastruktur. På samrådsmötet var det oklart om det finns intressenter och i så fall vilka och varifrån de kommer.	4.19 Kulturmiljö, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 6.2 Landskapsbild för solkraft, 4.15 Naturvärden, 4.18 Infrastruktur 6.7 Massmyrberget utgår
KS-2023-00866-129 168456	Fredie Wibron	Har tillbringat mycket tid i området och har sett flera skyddade fågelarter samt även rovdjur.	4.15 Naturvärden 4.18 Infrastruktur 6.7 Massmyrberget utgår
KS-2023-00866-130 168460	Maria Byman	Finns stora natur- och kulturvärden i området. Närbelägna radartorn gör platsen intressant för utländska aktörer i det säkerhetspolitiska läget vi nu befinner oss i. Hade som markägare velat bli kontaktad innan området pekades ut i det offentliga samrådet.	4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 4.19 Kulturmiljö, 4.10 Utländskt ägande av vindkraftparker och solkraftsparker, 4.3 Demokrati, 6.5 Peka ut solkraftsområden utan att fråga markägaren, 6.7 Massmyrberget utgår
KS-2023-00866-132	Gun Svedin	Föreningen har 150 medlemmar. Området har stora naturvärden och används i hög grad för friluftsliv. Saknas	4.15 Naturvärden, 4.10 Utländskt ägande av

168474		vägnät och ledningsnät för solkraftsparkens försörjning. Bättre bygga solceller där elen behövs och infrastrukturen finns och inte på bekostnad av naturen. Går den samhällsekonomiska kalkylen ihop? Vill inte ha en exploatör från utanför kommungränsen. Oro för värdeminskning på fastigheter. Naturen och landskapet anledningen till att bosätta sig på landsbygden. Markägarna vill hellre bedriva skogsbruk. Risk för negativ påverkan från vägar och ledningar. Oro för återställning efter solkraftsparkens livstid. Klimatvinsten blir mindre när man tar bort skogsmark som binder koldioxid. Oro för förändringar i lokalklimat. Oro för ökad brandrisk och räddningstjänstens möjlighet att nå området. Oro för påverkan på skogsbruket. Oro för påverkan på aktivt jordbruk. Det utpekade området är väldigt stort, 8 gånger större än Torsboda etapp 1 och 2. Stora naturvärden. Avsättningar av skog för ökad biologisk mångfald. Våtmarksprojekt för gynnande av vattenkvalitet, växt- och djurliv. Höga rekreationsvärden. Exkursioner genomförs med fågelskådning och naturvård. Rödlistade arter har setts i området. Det finns fem jaktlag. Oro för hur grundvattnet påverkas av avverkningen. Försörjning och kvalitet på dricksvatten. Det finns en tjärn med fisk och	vindkraftparker och solkraftsparker, 4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 4.1 Varför ska landsbygden påverkas?, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 4.17 Skogsbruk, 4.18 Infrastruktur, 4.11 Nedmontering av uttjänta vind- och solkraftsparker och återställning av marken, 4.12 Klimatnytta 4.13 Klimatpåverkan /klimatanpassning, 4.16 Brandrisk, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden 6.7 Massmyrberget utgår

		rekreationsområde som kommer stängslas in och bli onåbart. Skogens och våtmarkernas kolinlagring är bättre än tillverkning av solceller och infrastruktur som krävs för genomförande av solkraftsparken. Bortfall av skogsintäkter.	
KS-2023-00866-134 168517	Mattias Berglund	Solkraftsparken Massmyrberget drabbar de närboende alldeles för hårt. Anor från 1600-talet. Risk att bortfall av brukbar skogsmark gör att även jordbruket lägger ner eftersom lönsamheten är låg. Saknas ledningar för anläggningen. Bättre placera solkraft i befintliga ledningsgator som redan är utan träd. Risk att markägaren måste sanera efter anläggningen. Naturmark där stora delar är olämpliga att bebygga vilket ger små utspridda ytor för solceller med servicevägar emellan. Risk att våtmarkerna torkar ut utan skyddande vegetation och minskad mängd skog ger minskad kolinlagring i området. Det tar 80 år att återställa skogen till vad den är idag. Varför frågar man inte markägarna först innan man tar fram ett sådant här förslag? Det har medfört stor oro och ilska och bortkastade resurser. Området används för rekreation och är en anledning till att folk vill bo på	6.2 Landskapsbild för solkraft, 6.5 Peka ut solkraftsområden utan att fråga markägaren, 4.19 Kulturmiljö, 6.3 Solceller på andra ytor än naturmark, 4.11 Nedmontering av uttjänta vind- och solkraftsparker och återställning av marken, 4.15 Naturvärden, 4.18 Infrastruktur, 4.12 Klimatnytta 4.13 Klimatpåverkan /klimatanpassning, 4.3 Demokrati , 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 4.6 Försämrad livskvalitet på

		landet. Utan den möjligheten påskyndas avbefolkningen av glesbygden.	landsbygden, 6.7 Massmyrberget utgår
KS-2023-00866-135 168546	Ingemar Fagerström	Massmyrberget är ostört av människan eftersom det inte finns ett utbyggt vägnät där. Det lockar många djurarter. I området finns rödlistade arter.	4.15 Naturvärden, 6.7 Massmyrberget utgår
KS-2023-00866-136 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Peter Larsson	Sundsvall och Västernorrland exporterar redan grön el till resten av Sverige. Nu vill kommunen skövla mer utan att få någon ersättning. Vänta och fundera över priset i form av skövlad natur och kostnader för avveckling, sanering mm. Solkraft knappast lönsamt.	4.2 Mer energiutbyggnad i Västernorrland som redan har ett överskott av energi, 4.11 Nedmontering av uttjänta vind- och solkraftsparker och återställning av marken, 4.9 Ekonomisk lönsamhet av väderberoende energiproduktion
KS-2023-00866-137 168564	Christina Antonsen	Kan inte vara en miljövinst att ersätta natur med solcellspark. De flesta som bor på landsbygden gör det för naturen. Stor risk för konkurs, tydliggör att det är markägaren som får stå för avveckling då. Bygg solkraft på tak istället.	4.15 Naturvärden, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 4.12 Klimatnytta, 4.9 Ekonomisk lönsamhet av väderberoende energiproduktion, 6.3 Solceller på andra ytor än naturmark,

			4.10 Utländskt ägande av vindkraftparker och solkraftsparker, 6.7 Massmyrberget utgår
KS-2023-00866-138 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Petronella Nordvall + 6 personer	Motstridigt när det står både att barn är extra känsliga och att barnvänlighet och trygghet inte påverkas. Borde inte få placera vindkraftverk 1 km från bostäder när säkerhetsavståndet är 500 m för det blir inget rörelseutrymme kvar. Har föräldrar som bor inom 1 km från vindkraftsområdet Högsvedjan. Vägen till bostäderna och områden där barnen leker nu ligger inom det område där iskastning kan förekomma. Det är en stor inskränkning i barnens livsmiljö som påverkar deras hälsa och välmående. Både barn och vuxna känner oro för påverkad hälsa av iskastning, buller och ljus. Boendemiljön kommer att gå från paradiset på jorden till otryggt och riskfyllt. Navaren är naturreservat och Navarån har världens tätaste bestånd av föryngrande flodpärlmussla.	5.19 Antal fastigheter som påverkas, 5.12 Trygghet, 5.13 Barnvänlighet, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 4.22 Avstånd till bebyggelse, 5.7 Buller, 5.16 Iskastning
KS-2023-00866-139 168604	Ulf Sahlin + 2 personer	Förslaget till ändringar i ÖP2040 är begränsande för dem som vill producera el. Områdena är för få och det blir svårt att få bygga på annan plats. Det borde vara upp till markägaren i överenskommelse med solenergientreprenören var solkraftsparker ska anläggas.	5.1 Processen för vindkraft, 6.1 Processen för solkraft, 4.5 Fastighetspriser och kompensationer

		Det framgår inte av planen att etablering av vindkraft ger ersättning till bygden i form av pengar till bygdegård, elljusspår eller liknande. Det ger också inkomst under byggtiden, arbetstillfällen och bra vägnät för skogsbruket.	
KS-2023-00866-140 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Anette Sörlander	Det går åt mycket mark för lite energiframställning. Marken har anläggningar för friluftsliv. Ett pågående våtmarksprojekt inom området. Ökad brandrisk.	4.9 Ekonomisk lönsamhet av väderberoende energiproduktion, 4.15 Naturvärden, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 4.12 Klimatnytta, 4.16 Brandrisk, 6.7 Massmyrberget utgår
KS-2023-00866-141 168668	Per Westerberg + 1 person	Hur stort område blir bullerpåverkat av vindkraften när omgivningarna idag har lågt bakgrundsljud? Hur kan kommunen och SCA säga att det är okej att bo så nära?	5.7 Buller, 5.14 Tysta områden, 4.22 Avstånd till bebyggelse
KS-2023-00866-144 168697	Britt Norberg Persson + familjerna Näslund, Persson och Löfkvist	Har en släktgård sedan 1600-talet. Känner oro, ilska och sorg över att en älskad plats ska gå förlorad. Saknar fotomontage på hur landskapsbilden kommer förändras i SCA:s samrådsunderlag.	5.11 Landskapsbild för vindkraft, 5.1 Processen för vindkraft, 5.7 Buller, 5.8 Ljusstörningar, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden,

			4.22 Avstånd till bebyggelse, 4.19 Kulturmiljö
KS-2023-00866-146 168714	Dan Staf	Vill inte ha en exploatör från utanför kommungränsen. Oro för värdeminskning på fastigheter. Naturen och landskapet anledningen till att bosätta sig på landsbygden. Markägarna vill hellre bedriva skogsbruk. Risk för negativ påverkan från vägar och ledningar. Oro för återställning efter solkraftsparkens livstid. Klimatvinsten blir mindre när man tar bort skogsmark som binder koldioxid. Oro för förändringar i lokalklimat. Oro för ökad brandrisk och räddningstjänstens möjlighet att nå området samt oro för vad en eventuell brand skulle kunna innebära för miljön. Risk för att markägarnas möljighet till försörjning påverkas. Skogsbruket i området bedrivs så att naturvärdena är stora. Också ett pågående våtmarksprojetk. Kommunen har ett ansvar att utreda natur- och rekreationsvärdena innan ett område pekas ut. Området har en stark älgstam och även en del rödlistade arter. Oro för att dricksvattentillgången ska förändras i närområdet. Områdets rekreationsvärden blir instängslade och oanvändbara. Skogens och våtmarkernas kolinlagring är bättre än tillverkning av solceller och	4.15 Naturvärden 4.10 Utländskt ägande av vindkraftparker och solkraftsparker 4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden 4.17 Skogsbruk, 4.18 Infrastruktur 4.11 Nedmontering av uttjänta vind- och solkraftsparker och återställning av marken, 4.12 Klimatnytta, 4.13 Klimatpåverkan /klimatanpassning, 4.16 Brandrisk, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 4.4 Alternativa energikällor 6.7 Massmyrberget utgår

		infrastruktur som krävs för genomförande av solkraftsparken. Oro för att eventuella avtal kommer att sekretessbeläggas som med Torsboda. Oro för att ett kinesiskt bolag ska vinna upphandlingen och göra Sverige mer beroende av Kina. Det kan vara idé att byta ut turbinerna i befintliga vattenkraftverk och på så vis öka produktionen av el utan att ta fler naturtillgångar i anspråk.	
KS-2023-00866-147 168709	Camilla Jansson	Detta känns inte som ett bra alternativ. Bor man med naturen som granne vill man ju kunna njuta av skog å mark.	4.21 Friluftsliv & rekreationsområden 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden
KS-2023-00866-148 168722	Rolf Åke Johansson	Landsbygden får betala för det urbana samhällets energibehov. Den ekologiska balansen i området förändras. Tål vattendragen den ökade vattenavrinningen från området? Hur mycket mark behövs till vägar och ledningsgator? Det borde finnas mark närmare brukarna av elen som passar bättre.	4.1 Varför ska landsbygden drabbas? 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 4.15 Naturvärdenr, 4.12 Klimatnytta 4.13 Klimatpåverkan /klimatanpassning 6.3 Solceller på andra ytor än naturmark, 6.7 Massmyrberget utgår

KS-2023-00866-149 168741	Ebba Nyqvist + 1 person	Vill inte ha en exploatör från utanför kommungränsen. Oro för värdeminskning på fastigheter. Naturen och landskapet anledningen till att bosätta sig på landsbygden. Markägarna vill hellre bedriva skogsbruk. Risk för negativ påverkan från vägar och ledningar. Oro för återställning efter solkraftsparkens livstid. Klimatvinsten blir mindre när man tar bort skogsmark som binder koldioxid. Oro för förändringar i lokalklimat. Oro för ökad brandrisk och räddningstjänstens möjlighet att nå området. Oro för påverkan på skogsbruket. Oro för påverkan på aktivt jordbruk. Det utpekade området är väldigt stort, 8 gånger större än Torsboda etapp 1 och 2. Stora naturvärden. Avsättningar av skog för ökad biologisk mångfald. Våtmarksprojekt för gynnande av vattenkvalitet, växt- och djurliv. Höga rekreationsvärden. Exkursioner genomförs med fågelskådning och naturvård. Rödlistade arter har setts i området. Det finns fem jaktlag. Oro för hur grundvattnet påverkas av avverkningen. Försörjning och kvalitet på dricksvatten. Det finns en tjärn med fisk och rekreationsområde som kommer stängslas in och bli onåbart. Skogens och våtmarkernas kolinlagring är bättre än tillverkning av solceller och infrastruktur som krävs för genomförande av solkraftsparken.	4.10 Utländskt ägande av vindkraftparker och solkraftsparker, 4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 4.17 Skogsbruk, 4.18 Infrastruktur, 4.11 Nedmontering av uttjänta vind- och solkraftsparker och återställning av marken, 4.12 Klimatnytta 4.13 Klimatpåverkan /klimatanpassning, 4.16 Brandrisk, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 4.15 Naturvärden, 6.7 Massmyrberget utgår

KS-2023-00866-150 168746	Maria Henningsson	Brukar promenera och åka skoter i området och har sett spår efter olika rödlistade djur. Naturområdet som exploateras är alldeles för stort. Vägarna som går till området kommer inte hålla för belastningen. Säger NEJ till solpark.	4.15 Naturvärden, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 6.3 Solceller på andra ytor än naturmark
KS-2023-00866-151 168764	Lena Ytterström + 2 personer	NEJ till vindkraft i områdena Tjärdalsberget och Högsvedjan. Nylandsbergens vindkraftsindustri räcker. Störningar såsom ljud, infraljud, ljus och skuggor samt störningar under byggtiden på en plats där man vistas för att få lugn och ro. Vill inte ha 290 m höga vindkraftverk. Rädsla för iskastning och förorenat dricksvatten. Rädsla för haveri som påverkar Navarn som badsjö och biotop. Rädsla för att utsätta sig och sina barn för ohälsa. Vill fortsätta njuta av lugnet och tystnaden. Vill fortsätta bada i Navarn och njuta av allt naturen visar upp, landskapet, stjärnhimlen och olika arter. Vill inte att fastigheten ska förlora i värde. Säger nej till att vara försökskaniner. Vill att politikerna säger nej till SCA:s planer på vindkraft.	5.4 Natura 2000-område – Navarån, 5.5 Föroreningar från vindkraft, 5.7 Buller, 5.8 Ljusstörningar, 5.9 Infraljud, 5.10 Skuggor, 5.11 Landskapsbild för vindkraft, 5.12 Trygghet 4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 5.16 Iskastning, 5.18 Hälsa
KS-2023-00866-152 168778	Olivia Ytterström	Mer vindkraft i området vore ogynnsamt för ekosystem och biologisk mångfald. Om vi ska locka utbildade människor till vår region måste vi värna om naturen och det som är vackert.	4.15 Naturvärden, 5.11 Landskapsbild för vindkraft, 4.7 Kommunens attraktionskraft för

			inflyttning och turism, 4.1 Varför ska landsbygden drabbas?
KS-2023-00866-153 168784	Inger Enqvist	Märker redan av befintlig vindkraft. Det har varit en betydande minskning av fåglar, fladdermöss, insekter och andra smådjur senaste åren. Vindkraften skulle påverka ekosystemen. Natura 2000-områden ska vara skyddade mot påverkan.	4.15 Naturvärden, 5.4 Natura 2000-område – Navarån
KS-2023-00866-154 168790	Peter Forslund	Det finns både boende och skyddad natur i området. Anledningen till att bo här är att det är en så ovanligt lugn och tyst plats. Sverige är så glesbefolkat att det måste gå att hitta platser där varken människor eller natur störs.	5.14 Tysta områden, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 4.1 Varför ska landsbygden drabbas?
KS-2023-00866-155 168792	Anna Ingelsson + 8 personer	Säger nej till vindkraft i Högsvedjan. Hör redan ljudet från befintlig vindkraft 4 km bort. Högsvedjan ligger bara 1 km ifrån. Blir omringade. Arbete på regeringsnivå om att ändra hur nära vindkraft får placeras från bostäder. Förslaget är 3 km vilket redan tillämpas i delar av Sverige. Västernorrland producerar redan el som går på export. Låt andra ta sitt ansvar eller bygg i havet. Hälsoeffekter av infraljudet och hörbart buller från vindkraft. Högsvedjan ligger inom Navarns tillrinningsområde. Navarns naturreservat har inte bara flodpärlmusslor utan en hel del andra djur. Forskning visar att vindkraften påverkar	5.4 Natura 2000-område – Navarån, 4.15 Naturvärden, 5.7 Buller, 5.9 Infraljud, 4.22 Avstånd till bebyggelse, 4.10 Utländskt ägande av vindkraftparker och solkraftsparker, 4.3 Demokrati , 4.2 Mer energiutbyggnad i Västernorrland som redan har ett överskott av energi,

		reproduktionsförmågan hos vissa djur samt att djur flyttar från områden med vindkraft. Detta påverkar både floran och förekomst av andra djur.Antalet fåglar minskar i Europa och antalet fladdermöss har minskat i Navarn senaste 10 åren. Utländska pengar gör att kontrollen och arbetstillfällena försvinner. Stå upp för naturen och människorna här genom att säga nej till exploatering. Skulle ni säga ja till 290 m höga verk 1 km från er bostad? Alla kommunens delar borde behandlas lika.	4.1 Varför ska landsbygden drabbas?, 5.2 Vindkraftverk som är 290 m höga, 5.3 Metod för att hitta lämpliga områden
KS-2023-00866-156 168840	Terese Nordquist + 1 person	SCA:s representanter har inte kunnat svara på frågor i samrådet. Det har gjorts utredningar på hur djurlivet påverkas av vindkraft men det går inte att säga hur människor påverkas. Det borde gå att dra lärdomar av de vindkraftparker som redan finns i regionen. Känner stor oro för hur boendemiljön och fastighetsvärdet påverkas. Har aktivt valt att bo utanför stan för att få lugn, tystnad och närhet till naturen. Tystnaden kommer ersättas med konstant buller. Bodde tidigare vid slalombacken på Södra berget. Där bullrade snökanonerna bara på vintern, ändå gjordes begränsningar till 12 dygn/år. Här kommer det att bullra hela tiden. Bergens eko förstärker bullret. Ökad tung trafik för drift av vindkraftverken. Vem kontrollerar	5.18 Hälsa, 5.5 Föroreningar från vindkraft, 5.7 Buller, 5.8 Ljusstörningar, 5.9 Infraljud, 4.22 Avstånd till bebyggelse, 5.14 Tysta områden, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 4.1 Varför ska landsbygden drabbas?, 5.1 Processen för vindkraft

		att bullernivån på 40 dBA inte överskrids? Vem tar ansvar? Vem ställs till svars vid problem och tillbud? När SCA avverkar i skogarna och deras entreprenörer skräpar ner längs vägarna skyller de bara ifrån sig och de boende får städa upp. Befarar att beteendet kommer upprepas även i fallet vindkraft. Om det ens är SCA som kommer äga vindkraftverken. Ägandet kanske hamnar ännu längre bort, utomlands. Varför placera vindkraftverken så nära boende att de utsätts för infraljud? Hur hanteras störningar som blinkande ljus och reflektioner? Har SCA lärt sig något av katastroferna vid byggandet av vindkraftverken i Viksö? Det måste finnas andra platser där det inte bor människor i närheten som skulle passa bättre. Säg nej!	
KS-2023-00866-157 168842	Stefan Sören Andersson	Vill få mer svar på hur min hälsa påverkas av ljud, både det jag hör och lågfrekvent ljud samt att bullret beräknas vid fastigheten. Oro för påverkan på drickvatten från Backtjärn. Påverkas av tung trafik till följd av avverkningar och drift av vindkraftverken. Eftersom fastigheten ligger så nära vindkraftverken är en halvering av fastighetsvärdet trolig. Rånad på hälften av sitt livs besparingar. Livsmiljö för rödlistade arter. Rikt friluftsliv.	4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 5.18 Hälsa, 5.7 Buller, 5.8 Ljusstörningar, 5.9 Infraljud, 4.13 Klimatpåverkan /klimatanpassning, 5.3 Metod för att hitta lämpliga

		Naturen kommer bli förstörd av grustäkter, hyggen och vägar. Arbetar på kontor vid Huljen vilket innebär påverkan dygnet runt, året om. Boendemiljön för kommande generationer i kommunen begränsas kraftigt när så stora delar förstörs av vindkraften. Ingen kommer vilja bo här. Ödelagt för 35 år av osäker el till ett privat företag.	områden, 4.15 Naturvärden, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 4.5 Fastighetspriser och kompensationer
KS-2023-00866-158 168863	Jonathan Söderberg	Är emot detta projekt	5.1 Processen för vindkraft, 6.1 Processen för solkraft, 4.1 Varför ska landsbygden drabbas?
KS-2023-00866-159 168874	Hans Erik Hansson	Vindkraftparker går väldigt dåligt ekonomiskt. Elsystemet behöver el i rätt mängd vid rätt tidpunkt. Problemet med vindkraft är att den ger mycket el när det blåser och ingen el när det inte blåser. När mycket el produceras blir den billig för att det är överskott. Andra energikällor används för att kompensera denna trubbighet. Att tillföra vinkraft i Högsvedjan där det redan finns närbelägen vindkraft skulle därför inte bidra positivt och inte höja lägstanivån eftersom om det inte blåser i de närbelägna vindkraftparkerna blåser det inte i Högsvedjan heller. Nylandsbergen är inte lönsamt så varför skulle dessa nya vindkraftparker gå med vinst? I Högsvedjan finns flera	4.4 Alternativa energikällor, 4.9 Ekonomisk lönsamhet av väderberoende energiproduktion, 4.15 Naturvärden 5.4 Natura 2000-område – Navarån 5.5 Föroreningar från vinkraft

		bäckar och källor som flödar mot Navarn. Vad händer med flodpärlmusslan om en olycka lik den på Hästkullens vindkraftpark skulle hända här? Tyskland som byggt mycket vindkraft har tillfälligt återgått till kol som största energikälla och siktar på gasturbiner för mer stabil elproduktion. Vindkraft har inte de egenskaper som behövs för att vara lösningen på energiproblemet. SCA säger att vägar redan finns i området men de duger inte alls för att köra ut och installera vindkraftverk. SCA borde få lägga fram en långsiktig ekonomisk hållbarhetskalkyl. De borde åtminstone tvingas att behålla vindkraftverken i egen ägo.	
KS-2023-00866-160 168892	Thomas Löfqvist + 1 person	Vi i dessa nu attraktiva områden kommer få leva med en ständig oro för vad ljud, ljus, infraljud och påverkan för miljön kommer göra med vårt hälsotillstånd. Det blir inga attraktiva platser kvar i kommunen om det byggs mer vindkraft. Påverkar hälsan, naturen och dricksvattnet. Vindkraften inskränker på allemansrätten när man inte längre kan utnyttja området för rekreation. Påverkar jakten i området. Fastighetsvärdet sjunker. Vem ska stå för det ekonomiska tappet? Det sprids plast från vindkraftverken. Kommer påverka Natura 2000-området	4.2 Mer energiutbyggnad i Västernorrland som redan har ett överskott av energi, 5.11 Landskapsbild för vindkraft, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 4.1 Varför ska landsbygden påverkas?, 5.5 Föroreningar från vindkraft, 4.15 Naturvärden,

		Navarån dit flera biflöden från Högsvedjan rinner. Kommer påverka föryngringen hos skogsfågel och det finns bevis på missbildning hos däggdjur som lever nära vindkraft och att många djur flyttar därifrån. Finns flera felaktigheter i SCA:s samrådsmaterial: Campingen och badet i Hullsjön saknas. LIS-området utpekat saknas också. Storhullsjön har regionens bästa fiske men vem vill sitta i en industripark och fiska? Sjön kommer bli helt omringad när alla planerade vindkraftparker byggs. Man vill inte plocka svamp full med plast och inte vandra i området. Fotomontagen är helt felaktiga och lurar folk att tro att de inte kommer se verken. Västernorrland producerar redan mer el än vi behöver och exporterar till andra län. Varför ska vi då bygga fler vindkraftverk här? Vad får kommunen och boende för ersättning? Kommunen ska se till att alla invånare har det bra. Det är kommunens ansvar att ersätta dem som inte kan bo kvar. Ifrågasätter avståndet på 1 km eftersom andra kommuner satt gräns på 3 km och även det är kort. Ifrågasätter också varför kommunen har så bråttom när regeringen utreder förslag om ersättning till berörda borde det vara bättre att vänta. Vindkraftparkerna ägs av utländska bolag som inte betalar skatt i Sverige och det blir minimalt med	5.18 Hälsa, 4.13 Klimatpåverkan /klimatanpassning, 4.9 Ekonomisk lönsamhet av väderberoende energiproduktion, 4.10 Utländskt ägande av vindkraftparker och solkraftsparker, 4.22 Avstånd till bebyggelse, 4.5 Fastighetspriser och kompensationer

		arbetstillfällen, därför bör inte mer vindkraft byggas i länet.	
KS-2023-00866-161 168894	Carina Nordvall + 19 personer + 2000 personer i namninsamling	Kommunen ska värna om invånarnas hälsa och livsmiljö oavsett var i kommunen de bor. Alla delar och alla invånare behövs och är värdefulla. Kommer de som bor nära Högsvedjan och Tjärdalsberget att vilja bo kvar? Har de råd att sälja? Kommer de ha hälsan kvar om de bor kvar? Bidrar redan till energiomställningen med tre vindkraftparker i området, ytterligare en har fått tillstånd. Med de föreslagna blir det sex vindparker med totalt 118 verk i trakten. Många kommer att bli helt omringade. Det finns inga studier som visar hur 290 m höga vindkraftverk påverkar hälsa, djur och natur. Varken stat, kommun eller verksamhetsutövare kompenserar för prisraset på fastigheter när det etableras vindkraft. Säger NEJ till dessa två storskaliga vindkraftparker. Länet producerar mest el från vindkraft av alla län i Sverige. Vi producerar mycket mer el än vi förbrukar. Elen som produceras räcker till flera nya industrietableringar som förbrukar el i samma storleksordning som Kubal. Stabil elkraft efterfrågas och det är inte vindkraften. Vindkraft leder till förlust av skog, naturvärden och möjligheter för turism och friluftsliv.	5.1 Processen för vindkraft, 4.1 Varför ska landsbygden påverkas?, 5.3 Metod för att hitta lämpliga områden, 5.2 Vindkraftverk som är 290 m höga, 4.2 Mer energiutbyggnad i Västernorrland som redan har ett överskott av energi, 4.4 Alternativa energikällor, 4.15 Naturvärden, 4.3 Demokrati, 4.22 Avstånd till bebyggelse, 4.7 Kommunens attraktionskraft för inflyttning och turism, 5.12 Trygghet, 5.17 Kumulativa effekter, 5.18 Hälsa, 5.7 Buller, 5,9 Infraljud, 5.8 Ljusstörningar,

		Trots omfattande teknisk utveckling med både högre vindkraftverk och större rotorblad är det samma säkerhetsavstånd som för 10 år sedan. Att bullret ska undergå 40 dBA på 1 km avstånd kan inte garanteras från de 290 m höga verken. Risken för kumulativa effekter är påtaglig vad gäller buller, infraljud, uttorkning av skogsmark, faunaflykt, insektsdöd mm. Flera byar kommer att bli obeboeliga. Säkerhetsavståndet borde vara minst 3 km. SCA har inte lagt fram några bevis på att den planerade vindkraftsutbyggnaden är av angeläget allmänt intresse vilket betyder att de inte har rätt att inskränka användandet av privat egendom. Fastighetsägarna har rätt till ersättning för förlorat fastighetsvärde. Vem ser till att de får det? Vem betalar? Ur ett juridiskt perspektiv är det staten och kommunen som bär ansvaret. Den utredning som skulle göra kommuner och medborgare mer positivt inställda till etablering av vindkraft har bordlagts och är inte mycket att hoppas på. Hoppas istället att Sundsvalls kommun ska göra som många andra kommuner och stoppa ny vindkraft på land och starta egen elproduktion med solceller på kommunala byggnader. Förslaget har vägt stor misstro bland de närboende. Det är risk för att	5.10 Skuggor, 4.22 Avstånd till bebyggelse, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 5.15 Hemfrid, 4.9 Ekonomisk lönsamhet av väderberoende energiproduktion, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 5.4 Natura 2000-område – Navarån, 5.13 Barnvänlighet, 5.16 Iskastning, 5.5 Föroreningar från vindkraft, 4.19 Kulturmiljö

		motsättningar mellan stad och glesbygd förstärks för lång tid framöver. Sluta bygga vindkraft medans det fortfarande finns natur kvar för friluftsliv och turism. Gruppen har gjort flera namninsamlingar med totalt 2000 namnunderskrifter. Det har också lämnats in två fristående sundsvallsförslag som nått över gränsen på 150 röster vardera. Fastighetspriserna kommer att minska. Det anges flera exempel där personer värderat sina hus och där fastighetspriset sjunkit efter att vindkraftsplanerna blivit kända. Tillsammans blir det en värdeminskning på minst 100 miljoner för alla fastigheter inom 10 km från Tjärdalsberget och Högsvedjan. SCA tänker inte betala. kommunens veto ska helst användas i början av processen för att minska verksamhetsutövarens utgifter men det kan lämnas när som helst under handläggningstiden. Ifrågasätter kommunens påstående att det med rätt hänsynstaganden går att genomföra vindkraftetableringarna med endast liten negativ konsekvens på naturmiljön. Anser att konsekvenserna är så stora att vindkraftsetableringen strider mot miljöbalken och artskyddsförordningen och därför inte är genomförbara. Miljökonsekvensbeskrivningen redovisar inte naturreservatet Navarn eller andra sjöar på korrekt	

		sätt. Trygghet och barnvänlighet saknas i bedömningen. Därmed måste hållbarhetsbedömningen ifrågasättas för båda områdena.	
KS-2023-00866-161 168894	Carina Nordvall + 19 personer + 2000 personer i namninsamling	Västernorrland producerar redan mer vindkraftsel än alla andra län. 2021 var länets sammanlagda elproduktion (vattenkraft, vind, värmekraft, sol mm) 18,5 GWh och det som förbrukades inom länet var 7,7 GWh. Länet har 850 byggda eller beviljade vindkraftverk. Alla de 850 landbaserade vindkraftverken gav 2021 5,6 GWh el vilket är lika mycket som en föreslagen havsbaserad vindkraftpark med 310 vindkraftverk utanför Härnösand skulle ge. Förutsättningarna från regering och riksdag är otydliga. Fortfarande finns en praxis att sätta 1 km avstånd mellan vindkraftverk och bostad trots att vindkraftverken blivit så mycket högr på senare tid. Risken för kumulativa effekter är mycket stor, på både människor och miljö, eftersom de nya parkerna tillsammans med Nylandsbergens vindkraftpark ger 64 vindkraftverk inom en yta av 2 kvadratmil. Säkerhetsavståndet för kända säkerhetsrisker borde vara minst 3 km. Enligt lagen om egendomsskydd ska en fastighetsägare bara utsättas för inskränkningar i användandet av sin fastighet om det	4.3 Demokrati, 4.22 Avstånd till bebyggelse, 5.2 Vindkraftverk som är 290 meter höga, 4.2 Mer energiutbyggnad i Västernorrland som redan har ett överskott av energi, 5.17 Kumulativa effekter, 4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 5.15 Hemfrid, 4.1 Varför ska landsbygden påverkas?, 4.4 Alternativa energikällor

		krävs för att tillgodose angelägna allmänna instressen. Det är oklart om de aktuella vindkraftparkerna faktiskt är angelägna allmänna intressen. Miljöbalken slår fast att vindkraftverk är miljöfarlig verksamhet vilket betyder att lagen förutsätter att etablering av vindkraft kommer att leda till inskränkningar eller försvåra användandet av enskildas egendomar. Detta ska i så fall kompenseras för. Kommunen kommer antagligen få betala allt eller delar av den värdeminskning som uppstått på fastigheter inom kommunen. Det ser inte ut att finnas några ekonomiska incitament för kommunen att säga ja till mer vindkraft. Vill kommunen absolut ha mer elproduktion så satsa på solel på kommunala byggnader och havsbaserad vindkraft som är mer effektiv. Planerna på vindkraftparker i Högsvedjan och Tjärdalsberget skapar misstro mot politiker och gamla motsättningar mellan stad och land, norrlänningar mot sörlänningar osv tar fart. Vindkraftverken blir bilden för människans girighet och rovdriften på naturen. Länet har redan den gröna energi som behövs för att växa. Besinna er!	
KS-2023-00866-161	Carina Nordvall + 19 personer +	Redovisning av hur namninsamlingarna gått till. Insamlingarna har givit cirak 2000 röster som säger nej till	4.3 Demokrati

168894	2000 personer i namninsamling	vindkraft i Högsvedjan, TAV-ä2 och Tjärdalsberget TAV-ä3. Namninsamlingarna har pågått sedan 2021. De två Sundsvallsförslagen nämns också, liksom den tidigare ÖP-processen där många lämnade synpunkter om att inte anlägga vindkraft i området.	
KS-2023-00866-161 168894	Carina Nordvall + 19 personer + 2000 personer i namninsamling	Etableringen av vindkraft i ett område påverkar fastighetsvärdet på befintliga bostäder. En studie genomförd på KTH visar att fastigheter inom 2 kilometer från ett vindkraftverk i genomsnitt har ett cirka 20 procent lägre pris än motsvarande fastigheter som ligger 20 kilometer eller längre från kraftverken.Avståndet, höjden på vindkraftverken och hur många de är påverkar hur stor prisskillnaden är. Gruppen visar exempel på tre fastighetsvärderingar som gjorts i närtid för bostäder intill Högsvedjan och Tjärdalsberget. Värdet på bostäderna bedöms sjunka med cirka 30 % för äldre hus och så mycket som 70% för ett nybyggt hus. Ett exempel från Västerviks kommun presenteras där kommunen beslöt sig för att dra tillbaka sin tillstyrkan så sent som när länsstyrelsens beslut om hur många verk som skulle få byggas överklagats till Mark- och miljödomstolen. Det är	4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 5.1 Processen för vindkraft

		alltså möjligt för kommunen att använda sitt veto även sent i processen men ju tidigare desto bättre.	
KS-2023-00866-161 168894	Carina Nordvall + 19 personer + 2000 personer i namninsamling	Flertalet hälsorisker såsom stress, huvudvärk, migrän, yrsel, tinnitus, sömnstörningar, depression, ljudöverkänslighet, ökad aktivering av autonoma nervsystemet, hjärtproblem, riskerar att drabba de boende i närområdet till vindkraftverken, framför allt de som bor så nära som 1 km. Våra kommunpolitiker måste ta sitt ansvar på allvar och värna om vår hälsa och vår livsmiljö. Det ska finnas plats för oss att bo tryggt i våra hem, även om de ligger på landsbygden. Både kommunen och SCA uttrycker att närboende får acceptera störningar från vindkraftverken men störningar som ger skador, eller där det finns osäkerhet om de kan ge skador, ska aldrig tillåtas. Mer forskning behövs innan vindkraft kan byggas så här nära bebyggelsen. Den befintliga forskning som gjorts är på mycket mindre vindkraftverk, under en kortare tids exponering. Det bör inte byggas fler vindkraftverk om inte hälsoriskerna utretts ordentligt, eftersom man i så fall medvetet tillåter allvarliga och långsiktiga skador på människor och djur. Flertalet studier visar att människors inställning till vindkraft har	4.3 Demokrati 5.18 Hälsa, 5.8 Ljusstörningar, 5.7 Buller, 5.9 Infraljud, 5.14 Tysta områden, 5.16 Iskastning, 5.10 Skuggor, 5.2 Vindkraftverk som är 290 meter höga, 5.18 Hälsa, 5.12 Trygghet, 5.5 Föroreningar från vindkraft, 5.13 Barnvänlighet, 4.22 Avstånd till bebyggelse, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden

		förändrats till en mer negativ inställning de senaste åren. Detta kan förklaras av upplevda störningar från hinderbelysning, solskuggor, ljud och buller från vindkraftverken, som uppförts och då lett till försämrad livskvalitet och ohälsa hos människor som exponerats för vindparkerna i sitt närområde. Det är därför av största vikt att se över regelverket för etablering av vindkraft med ökat säkerhetsavstånd till bebyggelse och för att förhindra och reducera risker för vindkraftsrelaterad översjuklighet. Barn är extra känsliga och stor hänsyn bör därför tas till deras hälsa och utveckling. Det är inte lätt att flytta från området. Familjer har inte råd att flytta och blir tvungna att bo kvar i denna utsatta boendemiljö. Vid vindkraftverk över 150 meter krävs hinderbelysning i form av högintensivt vitt ljus. Ljuset reflekteras på vatten och is. Vi människor reagerar negativt på ett sådant ljus och extra känsliga personer, med exempelvis ADHD, autism, migrän eller epilepsi, får en direkt påverkan på hälsan. Vi utsätts för pulserande skuggor när rotorbladen snurrar. När bostäder är belägna så nära som 1 km från vindkraftverken kommer inte bara ett svischande ljud från rotorbladen, buller från dem och turbinerna, utan också ett mer högfrekvent maskinljud att höras. Detta	

		maskinljud är mer konstant och är mycket påfrestande att vistas i. Det är inte ovanligt att ljudnivån från vindkraftverk varierar med 20 dB på 1 km avstånd beroende på meteorologiska förhållanden. Det är det ekvivalenta ljudet som inte får överskrida 40 dBA vilket betyder att ljudet stundtals kan vara mycket högre. Det går heller inte att utesluta att sömnen blir påverkad redan vid 30 dBA. Sömnstörning är en negativ hälsoeffekt och kan i sig bidra till kroniska sjukdomar. Bullret kommer att störa vila under dagen och sömn nattetid. Det är en kränkning av den mänskliga rättigheten till vila och sömn i bostaden. Det borde beaktas att området idag är tyst samt att sjöar inte dämpar ljudet lika väl som skog. Vindkraftverken sprider också infraljud som kan ge sömnstörningar, trötthet och smärta mm. Det kan också finnas okända risker eftersom det inte forskats så mycket på infraljud än. Riskavståndet växer med verkens höjd, antal och effektstorlek. Spridning av buller ökar för högre verk och lågfrekvent- samt infraljud ökar vid större rotordiameter. Det finns mätmetoder som mäter alla typer av ljudvågor och dessa rekommenderas vid mätning av omgivningsbuller. Att bullret pulserar gör det mer hörbart och störande. Vindkraftverk som är 290 meter	

		höga har en teoretisk iskastning på ca 500 meter. Det blir ett otroligt stort område som inte kan nyttjas utan livsfara. Otryggt att det kan flyga is och otryggt att inte veta om det teoretiska avståndet gäller i praktiken. Vindkraftverken innehåller olja. Vid en olycka i Ånge kommun rann 800 liter olja ut i naturen. Påfrestningarna på verken blir större ju högre de är och de nya höga verken har inte genomgått tillräckliga tester för att vara säkra för haverier. Nötning kan leda till att rotorblad går av vilket leder till att kemiska ämnen och miljögifter sprids i naturen. När en olycka skett går det inte att återställa till hur det var innan. Att ha vindkraftsparker runt sig leder till oro och stress. Det kan också leda till inaktivitet och isolering för att de närboende inte vågar gå ut. Detta i sin tur kan leda till fysisk och psykisk ohälsa. Barn är extra känsliga och har också svårare att själva välja i vilken miljö de ska vistas. Kommunens vision är att erbjuda natur och friluftsliv i toppklass för alla kommuninvånare och besökare, ändå planeras dessa vindkraftsområden som tillsammans med säkerhetszonen upptar en yta lika stor som Alnö där ingen kan eller vill vara. Att vara friluftskommun verkar inte så viktigt längre. Allt vi tror oss veta om de här höga vindkraftverken baseras på	

		beräkningar. De borde inte testas för första gången i bebodda områden. Vi vill inte vara försökskaniner.	
KS-2023-00866-161 168894	Carina Nordvall + 19 personer + 2000 personer i namninsamling	Området har varit bebott av skogsfinnar sedan 1500-talet. De livnärde sig på svedjebruk och från 1700-talet av vanligt jordbruk. Eftersom de levde avsides levde den skogsfinska kulturen kvar på många håll och den syns fortfarande i namn på platser. Högsvedjans projektområde ligger i närheten av skogsfinnarna i Stor-Hullsjöns bosättningar. Hela Tjärdalsbergets projektområde omges av och ligger i direkt anslutning till skogsfinska byar. I Fornsök finns drygt 100 registrerade fornlämningar inom TAV-ä2 och TAV-ä3. Det är också sannolikt att det finns samiska lämningar och kulturhistoriska vägar som inte har inventerats och registrerats än. Stöde socken är mindre undersökt än Sättna socken. I Norge har skogsfinnarna status som egen nationell minoritet medan man i Sverige är en del av minoriteten Sverigefinnar. Förbundet Skogsfinnars Intressen i Sverige har sedan 2024 möjlighet till statsbidrag och fungerar som remissinstans i frågor som berör den skogsfinska minoriteten. Sedan 2018 bedrivs ett projekt för att göra Finnskogen till världsarv. I samband	4.19 Kulturmiljö, 4.7 Kommunens attraktionskraft för inflyttning och turism, 4.1 Varför ska landsbygden påverkas?

		med arbetet att upphöja skogsfinnarna till en egen minoritet vore det logiskt att skydda dessa ursprungsområden. Skogsfinnarna har varit här lika länge som staden Sundsvall och borde också firas med 400-årsjubileum.	
KS-2023-00866-161 168894	Carina Nordvall + 19 personer + 2000 personer i namninsamling	Nätverket mot Tjärdalsbergets och Högsvedjans vindkraftsparker har skickat in två Medborgarförslag. Båda förslagen har fått många fler än de 150 röster som behövs för att förslagen ska gå vidare i kommunens hantering. Bilagan visar också en mängd debattartiklar och tidningsurklipp där närboende protesterar mot planerna på ny vindkraft.	4.3 Demokrati
KS-2023-00866-161 168894	Carina Nordvall + 19 personer + 2000 personer i namninsamling	Bilaga 7 innehåller en sammanställning över naturvärden inom och i nära anslutning till Högsvedjan. En karta med skogliga värden framtagen enligt en modell från SLU och Birdlife Sverige presenteras. Den visar det finns flera skogliga värdekärnor, kontinuitetsskog, nyckelbiotoper samt rödlistade fågelarter. Halva ytan inom TAV-ä2 utgör skogliga naturvärden! Sedan presenteras en lång artlista med artskyddade och rödlistade arter som kommer från artportalen eller som observerats av närboende. Det finns också många fynd av skyddsklassade arter i Artportalen.	4.15 Naturvärden, 5.4 Natura 2000-område – Navarån, 4.7 Kommunens attraktionskraft för inflyttning och turism

		Förutsättningarna för fiske är goda i Navarn och Stor-Hullsjön. Länsstyrelsen har förbättrat lekbottnarna i sjöutloppen och fiskevårdsområdet genomför åtgärder kontinuerligt. Naturvärdena i naturreservatet Navarn är knutna till vattenkvaliteten som också kontrolleras av länsstyrelsen. Flodpärlmusslorna i Navarån studeras av forskare och biologer från hela världen. Vattenkvaliteten i Navarn riskerar att påverkas nebativt eftersom den har sitt tillrinningsområde inom TAV-ä2. Stor-Hullsjön är inte naturreservat men har liknande vattenkvalitet och goda förutsättningar för fiske. Skarpuddsbadet är ett LIS-område för turism. Vattenkvaliteteten i Storhullsjön riskerar också att påverkas negativt. Naturturismen i området växer och det är oklart hur den kommer att påverkas av ännu mer vindkraft. Lögdö Vildmark som marknadsförts som friluftsområde av både Sundsvall och Timrå, har förvandlats till ”Lögdö Vindpark”. Områdets naturvärden med dess tidigare dragningskraft för naturturism och friluftsliv har i det närmaste tillintetgjorts. Storhullsjöns och naturreservatssjön Navarns dragningskraft som frilufts- och turismområde riskerar samma öde om det blir ytterligare 2 vindparker i sjöarnas närhet. Slutsatsen blir att det är omöjligt att	

		genomföra vägbyggen, anlägga grustäkter för att bygga 22 vindkraftverk på den här marken utan att det inverkar på områdets artrikedom. Sjöarna är inte rätt hanterade i den miljökonsekvensbeskrivning som tagits fram och konsekvenserna av etableringen av vindkraft blir inte liten.	
KS-2023-00866-161 168894	Carina Nordvall + 19 personer + 2000 personer i namninsamling	Bilaga 8 innehåller en sammanställning över naturvärden inom och i nära anslutning till Tjärdalsberget. Först presenteras en karta med skogliga värden framtagen enligt en modell från SLU och Birdlife Sverige. Den visar det finns flera skogliga värdekärnor, kontiuitetsskog och nyckelbiotoper. Det finns också rapporterade rödlistade fågelarter. Sedan presenteras data från Trafikverkets inventering av artrika vägkanter som visar att det finns vägsträckor med artrika vägkanter (både örter och fjärilar) varav en del är kalkgynnade och därmed extra prioriterade. Det tredje som tas upp är en lång artlista med artskyddade och rödlistade arter som kommer från artportalen eller som observerats av närboende. Slutsatsen blir att det är omöjligt att genomföra vägbyggen, anlägga grustäkter för att bygga 22 vindkraftverk på den här marken utan att det inverkar på	4.15 Naturvärden, 5.3 Metod för att hitta lämpliga områden

		områdets artrikedom. Ett flertal av de rödlistade arter som nämnts lever i direkt anslutning till de vägar eller positioner där verken ska placeras. Den kalkrika marken och den stora andelen myrmarker, tjärnar och vattendrag ger en hint om att området hyser en natur som är viktig att värna. SCA har angett att det finns 15 rödlistade arter medan gruppen har hittat dubbelt så många inom området och ännu fler i nära anslutning.	
KS-2023-00866-162 168899	Margareta Westin	Synpunkter gällande Massmyrberget att det påverkar natur- och djurliv samt individens möjligheter till rekreation och friluftsliv. Personen anser att solceller bör placeras på industrianläggningar samt har funderingar kring trafiksituationen. Personen har även synpunkter kring om solceller lämpar sig för Norrland och om det framtida energibehovet.	4.15 Naturvärden, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 6.3 Solceller på andra ytor än naturmark, 4.18 Infrastruktur, 4.9 Ekonomisk lönsamhet av väderberoende energiproduktion 4.2 Mer energiutbyggnad i Västernorrland som redan har ett överskott av energi 6.7 Massmyrberget utgår
KS-2023-00866-165 168952	Anna Ritzén	Personen lyfter ett antal kritiska konsekvenser inom minskad naturlig förmåga att kompensera för CO2-utsläpp, reglering av vattenmängder, grundvattennivåer	4.12 Klimatnytta, 4.13 Klimatpåverkan /klimatanpassning, 6.4 Alldeles för stora ytor för solparker,

		och vattenkvalitet, skador på natur som uppstår vid solcellsetablering, utländskt ägande av solparker. Personen undrar även över nyttan av den producerade elen samt nyttan för skogsägare och fastighetsägare. Vem står för skador och hur säkerställs nämnda risker med en solpark? Varför behöver solparken vara så stor? Stödjer också de synpunkter som lämnats från styrelsen i Söröje Bygdeförening	4.10 Utländskt ägande av vindkraftparker och solkraftsparker, 4.17 Skogsbruk, 6.3 Solceller på andra ytor än naturmark, 6.1 Processen för solkraft 6.7 Massmyrberget utgår
KS-2023-00866-166 168961	Helén Brunnström	Synpunkter mot vindkraft. Personen vill bevara skog, landsbygd och Sundsvalls vackra natur. Personen vill att kommunen inte tillstyrker vindkraftsparkerna.	5.14 Tysta områden, 5.7 Buller, 5.8 Ljusstörningar, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 4.8 Kommande generationer, 4.2 Mer energiutbyggnad i Västernorrland som redan har ett överskott av energi, 4.15 Naturvärden, 5.1 Processen för vindkraft
KS-2023-00866-167 168970	Fredrik Hammarström + 4 personer	Ställer sig kritisk mot solcellsparken Massmyrberget. Området är oexploaterat och Sundsvalls kommun bör istället hitta annan lämpligare mark som redan är förstörd	6.3 Solceller på andra ytor än naturmark, 4.18 Infrastruktur,

		så som nedlagda industriområden. Området är olämpligt på grund av den befintliga infrastrukturen som finns i området avseende kraftledningar.	4.15 Naturvärden 6.7 Massmyrberget utgår
KS-2023-00866-168 168973	Camilla Holmstedt	Synpunkter angående att vindkraftverk påverkan hälsan samt djur, natur, demokratiska värden och fastighetspriser	5.18 Hälsa, 4.15 Naturvärden, 4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 4.3 Demokrati
KS-2023-00866-169 168976	KjellÅke Nordvall	Ställer sig kritisk mot vindkraft i Sundsvall. Vi leverar 60% av den energi som produceras till andra delar av landet eller utlandet. Anser att vår landsbygd inte ska offras för storskaliga vindkraftsparker. Oro över bortfallet av koldioxidupptaget vid skogsavverkning. Vindkraft kommer påverka oss bostad och fritidshusägare. Barns närmiljö kommer att ändras drastiskt då det kommer bli en bullrigare miljö och hälsoproblem. Oro för iskastning och djuren samt naturen. Trygghet och barnvänlighet behövs tas upp i Hållbarhetsbedömningen och miljökonsekvensbeskrivningen. Infraljud behövs inkluderas i bedömningen då det skapar stress och höjt blodtryck. Bullernivåer kommer att påverka oss samt kumulativa effekter från buller och ljusföroreningar.	4.2 Mer energiutbyggnad i Västernorrland som redan har ett överskott av energi, 4.12 Klimatnytta, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 5.13 Barnvänlighet, 5.18 Hälsa, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 5.16 Iskastning, 4.15 Naturvärden, 5.12 Trygghet, 5.19 Antal fastigheter som påverkas, 5.7 Buller,

		Förlorat fastighetsvärde. Området kring Högsvedjan har ett högt frilufts och rekreationsvärde. Natura 2000 område vid Navarån med bestånd av flodpärlmussla. Det riskerar att förorenas. Microplaster från vindkraftverken. Kritiskt till utländska ägare av vindkraft.	5.8 Ljusstörningar, 5.9 Infraljudkumulativa effekter, 4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 4.1 Varför ska landsbygden påverkas?, 5.14 Tysta områden, 5.5 Föroreningar från vindkraft, 4.9 Ekonomisk lönsamhet av väderberoende energiproduktion, 4.10 Utländskt ägande av vindkraftparker och solkraftsparker
KS-2023-00866-170 168978	Carina Nordvall	Ställer sig kritisk mot vindkraft i Sundsvall. Vi leverar 60% av den energi som produceras till andra delar av landet eller utlandet. Anser att vår landsbygd inte ska offras för storskaliga vindkraftsparker. Oro över bortfallet av koldioxidupptaget vid skogsavverkning. Vindkraft kommer påverka oss bostad och fritidshusägare. Barns närmiljö kommer att ändras drastiskt då det kommer bli en bullrigare miljö och hälsoproblem. Oro för iskastning och djuren samt naturen. Trygghet och barnvänlighet behövs tas upp i Hållbarhetsbedömningen och miljökonsekvensbeskrivningen. Infraljud behövs	4.2 Mer energiutbyggnad i Västernorrland som redan har ett överskott av energi, 4.12 Klimatnytta, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 5.13 Barnvänlighet, 5.18 Hälsa, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 5.16 Iskastning, 4.15 Naturvärden,

		inkluderas i bedömningen då det skapar stress och höjt blodtryck. Bullernivåer kommer att påverka oss samt kumulativa effekter från buller och ljusföroreningar. Förlorat fastighetsvärde. Området kring Högsvedjan har ett högt frilufts och rekreationsvärde. Natura 2000 område vid Navarån med bestånd av flodpärlmussla. Det riskerar att förorenas. Microplaster från vindkraftverken. Kritiskt till utländska ägare av vindkraft.	5.12 Trygghet, 5.19 Antal fastigheter som påverkas, 5.7 Buller, 5.8 Ljusstörningar, 5.9 Infraljudkumulativa effekter, 4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 4.1 Varför ska landsbygden påverkas?, 5.14 Tysta områden, 5.5 Föroreningar från vindkraft, 4.9 Ekonomisk lönsamhet av väderberoende energiproduktion, 4.10 Utländskt ägande av vindkraftparker och solkraftsparker
KS-2023-00866-171 168980	Alexandra Wibron + 1 person	Synpunkterna handlar om Försämrad livskvalitet på landsbygden, fastighetspriser, Djur, natur, Friluftsliv & rekreationsområden, Brandrisk, Påverkan på vatten vid anläggning av solparker, Solceller på andra ytor än naturmark	4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 4.15 Naturvärden, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 4.16 Brandrisk, 4.13 Klimatpåverkan/klimatanpassning,

			6.3 Solceller på andra ytor än naturmark, 6.7 Massmyrberget utgår
KS-2023-00866-173 168984	Sara Josefsson	Synpunkter på anspråktagande av naturmark samt att de har valt att bo långt ifrån stan och industrier. Tråkigt att förstöra naturområden.	4.15 Naturvärden, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden
KS-2023-00866-174 168985	Ronny Forsberg	Ifrågasätter planförslaget om vindkraft där personen anser att kommunen skjuter ifrån sig ansvaret till andra instanser. Personen anser att Sundsvalls kommun bör använda det kommunala vetot med avseende av att vindkraften kommer att påverka de närboende negativt. Synpunkten handlar också om att Västernorrland har redan ett elöverskott och behöver således inte ännu mer vindkraft. Uttrycker en oro för avstånd, höjd, buller, landskapsbild, natur samt att de redan protesterade mot vindkraften 2021.	5.1 Processen för vindkraft, 4.22 Avstånd till bebyggelse 5.2 Vindkraftverk som är 290 meter höga, 4.9 Ekonomisk lönsamhet av väderberoende energiproduktion, 5.18 Hälsa, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 5.7 Buller, 5.12 Trygghet, 4.2 Mer energiutbyggnad i Västernorrland som redan har ett överskott av energi, 5.11 Landskapsbild för vindkraft,

			4.15 Naturvärden, 4.8 Kommande generationer
KS-2023-00866-175 168986	Julia Bartling + 2 personer	Synpunkterna handlar om hur vindkraft påverkar fastighetspriser och att de närboende skulle få en försämrad boendemiljö samt att det påverkar djurliv och natur genom buller. De valde att bosätta sig i närområdet på grund av den lugna miljön. Synpunkterna handlar också om att västernorrland redan producerar mycket energi i form av vindkraft och att andra regioner bör etablera vindkraft också.	4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 4.15 Naturvärden, 5.7 Buller, 5.14 Tysta områden, 4.2 Mer energiutbyggnad i Västernorrland som redan har ett överskott av energi
KS-2023-00866-176 168988	Lennart Granberg + 1 person	Negativt inställd till solcellsparken Massmyrberget med hänsyn till djur och natur samt att området används för friluftsliv och rekreation.	4.15 Naturvärden, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden 6.7 Massmyrberget utgår
KS-2023-00866-177 168991	Fredrik Zetterlund + 1 person	Kritisk mot solparker då det förstör naturen. Solenergi bör etableras på andra ytor än naturmark.	6.3 Solceller på andra ytor än naturmark, 4.15 Naturvärden
KS-2023-00866-178	Lars Brunnström	Ägare till stuga som är orad för planerna på vindkraft. Vacker natur och tystnade lockade de till Västansjö. Det finns redan vindkraft i området som redan drabbat	4.15 Naturvärden, 5.14 Tysta områden, 4.5 Fastighetspriser och

168992		boende, djur och natur. Ställer sig kritiskt till vindkraft då bostadspriserna påverkas och vill gärna bli inlöst. Synpunkterna handlar också om avstånd till bebyggelse på 1 km samt att vindkraftverken är så höga som 290 meter och då bör avståndet vara längre. Orolig för isbildning och vem som tar ansvar för om någon skadas.	kompensationer, 4.22 Avstånd till bebyggelse, 5.2 Vindkraftverk som är 290 meter höga, 5.16 Iskastning
KS-2023-00866-179 168994	Lena Ytterström + 4 personer	Motsätter sig planförslaget kring vindkraftverk i Högsvedjan. Vill inte utsättas för ett exepiment på 290 meter höga vindkraftverk då det inte finns någon forskning kring följdeffekterna av så höga vindkraftverk. Vädjar till de förtroendevalda i Sundsvalls kommun att inte tillstyrka vindkraftverken då Västernorrland har flest vindkraftverk i Sverige och exporterar stora delar till södra Sverige. Anser att det inte är rimligt att de som sökt sig till naturen och tystnaden ska få betala priset för en vindkraftsetablering.	5.2 Vindkraftverk som är 290 meter höga, 4.2 Mer energiutbyggnad i Västernorrland som redan har ett överskott av energi, 4.3 Demokrati
KS-2023-00866-180 168995	C Petronella Nordvall Strömberg + bofasta och fritidsboende i närområdet	Nej till vindkraft. Anser att kommunpolitiker borde ta sitt ansvar och säga nej till vindkraft för att skydda både vuxna men framför allt barn mot vindkraftverkens påverkan på hälsan och möjlighet att röra sig utanför hemmet utan att träffas av iskastning. Vindkraftverk så nära som 1 km går emot barnkonventionen då de kommer	5.2 Vindkraftverk som är 290 meter höga, 5.12 Trygghet, 5.13 Barnvänlighet, 4.22 Avstånd till bebyggelse, 4.6 Försämrad livskvalitet på

	Högsvedjan och Tjärdalsberget.	påverka hälsan på grund av buller, ljusstörningar och barn kommer bli mindre aktiva ute i naturen.	landsbygden, 5.16 Iskastning, 5.12 Trygghet, 5.18 Hälsa, 5.8 Ljusstörningar, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden
KS-2023-00866-181 168997	Anonym	Boende i Västansjö som har levt där i generationer. Anser att SCA inte ska få förstöra boendemiljön får människor och påverka natur och djurlivet. Är kritisk till hur Sundsvalls kommun ska locka till sig ännu mer inflyttare och öka befolkningen när man förstår så mycket natur.	4.7 Kommunens attraktionskraft för inflyttning och turism, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 4.15 Naturvärden, 4.22 Avstånd till bebyggelse
KS-2023-00866-182 168998	Joacim Bartling + 2 personer	Säger nej till vindkraft. Det påverkar fastighetspriserna som leder till stress och påverkar psyket. Västernorrland har redan mycket vindkraft och om det ska byggas mer så ska andra län göra det före Västernorrland. Om de ska byggas vindkraft så ska det göras med ett längre avstånd till bebyggelse.	4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 5.18 Hälsa, 4.22 Avstånd till bebyggelse, 4.2 Mer energiutbyggnad i Västernorrland som redan har ett överskott av energi
KS-2023-00866-183	Karina Svensson + 3 personer	Kritisk mot solparker på naturområden. Massmyrberget innehar forlämningar och kulturlämningar inom området. Planförslaget strider mot EUs nya klimatlagstiftning som	4.12 Klimatnytta, 6.5 Peka ut solkraftsområden utan att fråga markägaren,

168999		innebär att lagra koldioxid i skog och mark fram till år 2023. Anser att solparker bör bebyggas på kommunens marker istället för att peka ut områden i översiktsplanen på privat mark.	6.3 Solceller på andra ytor än naturmark, 4.19 Kulturmiljö, 6.7 Massmyrberget utgår
KS-2023-00866-184 169000	Stefan Ytterström + 4 personer med familjer	Säger nej till solparken Höglidåsen. Anser att naturen skövlas och att kommunen är styrda av SCA	4.15 Naturvärden, 4.3 Demokrati
KS-2023-00866-185 169002	Therese Lindberg + 1 person	Kritisk inställd till vindkraft då det påverkar både människa, djur och natur. Det påverkar fastighetspriserna. Ställer sig kritisk mot att gå vidare med vindkraftsplanerna då kumulativa effekter och hälsa inte har utretts. Det kommer påverka livskvaliteten på grund av buller och ljusstörningar. Det kommer påverka skyddsvärda arter och kan komma att påverka färskvatten. Vädjar till politikerna att inte tillstyrka vindkraftsområdena.	4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 4.15 Naturvärden, 4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 5.17 Kumulativa effekter, 5.18 Hälsa, 5.7 Buller, 5.8 Ljusstörningar, 4.3 Demokrati , 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 5.16 Iskastning, 5.11 Landskapsbild för vindkraft, 5.5 Föroreningar från vindkraft

KS-2023-00866-186 169003	Catherine Morén + 1 person	Oro för vindkraftsplanerna på 290 meter och dess effekter på människa, djur och natur. Har synpunkter på SCA's samrådsmöte i Stöde att det inte informerades och presenterades tillräckligt om ljusföroreningar och buller. Ställer sig frågande kring att SCA söker tillstånd för 290 meter höga vindkraftverk utan att det finns så höga vindkraftverk och dess negativa effekter. Ställer sig frågande om vindkraft är stabilt och en hållbar energiförsörjningslösning att satsa på. Har funderingar om ett vindkraftverk kan bli omodernt på väldigt kort tid och tas i bruk. Funderar över om utländska företag kan ta över vindkraftsparken, hur det fungerar med nedmontering av uttjänta vindkraftverk och kompensationer för närboende samt vilka som får tillgång till elen. Har frågor kring varför det finns planer på vindkraft i områden som sedan tidigare har vindkraft i närområdet och om Västernorrland verkligen behöver elen när vi producerar mycket. Oroad för föroreningar från vindkraft.	5.7 Buller, 5.8 Ljusstörningar, 5.1 Processen för vindkraft, 5.2 Vindkraftverk som är 290 meter höga, 4.9 Ekonomisk lönsamhet av väderberoende energiproduktion, 4.10 Utländskt ägande av vindkraftparker och solkraftsparker, 4.11 Nedmontering av uttjänta vind- och solkraftsparker och återställning av marken, 4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 5.3 Metod för att hitta lämpliga områden, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 5.3 Metod för att hitta lämpliga områden
KS-2023-00866-187	Niklas Ytterström	Säger nej till vindkraft då det blir alldeles för stora ingrepp i naturen samt att närboende drabbas. Anser att	4.15 Naturvärden, 4.2 Mer energiutbyggnad i

169004		Sundsvalls kommun inte ska försörja storbolag och övriga Sverige med överflödig el. Vill ha en orörd natur med hög artrikedom och en stressfri tillvaro utan vindkraftverk bestående av stål, plast, betong och blinkande ljus. Synpunkter på att människors hälsa och livsmiljö är oerhört viktigt och att närboende kommer påverkas av buller, ljusstörningar, iskastning, minskning av värde på fastigheter. Ställer sig kritisk till vem som tar ansvar för de negativa effekter från vindkraft. Har även synpunkter kring föroreningar från vindkraft och hur det kan påverka Navarån och flodpärlmusslan men även övriga djur, natur och människor. Anser att avståndet till bebyggelse är för lågt och att höjden på verken är för högt så det påverkar landskapsbilden. Orolig för kumulativa effekter och att det går skoterleder i närområdet som inte är korrekt utmärkt på SCAs karta. Dessa skoterleder används flitigt till olika utflyktsmål.	Västernorrland som redan har ett överskott av energi, 5.18 Hälsa, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 5.7 Buller, 5.8 Ljusstörningar, 5.16 Iskastning, 4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 5.1 Processen för vindkraft, 5.5 Föroreningar från vindkraft, 5.4 Natura 2000-område – Navarån, 5.2 Vindkraftverk som är 290 meter höga, 4.22 Avstånd till bebyggelse, 5.17 Kumulativa effekter, 5.11 Landskapsbild för vindkraft, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden
KS-2023-00866-188 Yttrandet har ej	Peter Ytterström	Spenderar mycket tid i vindkraftsområdet. Säger nej till mer vindkraft 1km ifrån bebyggelse i Västernorrland.	4.22 Avstånd till bebyggelse

hanteraits via E-tjänsten			
KS-2023-00866-189 169005	Johanna Björk + 2 personer	Yttrandet beskriver att de står bakom Söröje bygdeförenings synpunkter.	6.7 Massmyrberget utgår
KS-2023-00866-190 169006	Markus Hedberg	Ställer sig kritisk till solparken Massmyrberget då vi borde värna om djur och natur. Anser att solceller borde etableras på andra ytor där djur och natur ej tar skada. Ställer sig kritisk kring den naturliga förmågan att reglera vattenmängder när skogen avverkas, vem som får betala för återställningen av marken, ökad brandrisk, närhet till elnät, dragning av nya vägar och landskapsbilden.	4.12 Klimatnytta, 4.13 Klimatpåverkan/klimatanpassning, 4.16 Brandrisk, 4.15 Naturvärden, 4.18 Infrastruktur, 4.11 Nedmontering av uttjänta vind- och solkraftsparker och återställning av marken, 6.2 Landskapsbild för solkraft, 6.3 Solceller på andra ytor än naturmark, 6.7 Massmyrberget utgår
KS-2023-00866-191 169007, 169063	Carina Nordvall + 55 personer och barn, barnbarn samt barnbarnsbarn	Synpunkter på att människors hälsa och livsmiljö är oerhört viktigt och att närboende kommer påverkas av buller, ljusstörningar, iskastning, minskning av värde på fastigheter. Ställer sig kritisk till vem som tar ansvar för de negativa effekter från vindkraft. Har även synpunkter	5.18 Hälsa, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 5.7 Buller 5.8 Ljusstörningar,

		kring föroreningar från vindkraft och hur det kan påverka Navarån och flodpärlmusslan men även övriga djur, natur och människor. Anser att avståndet till bebyggelse är för lågt och att höjden på verken är för högt så det påverkar landskapsbilden. Orolig för kumulativa effekter och att det går skoterleder i närområdet som inte är korrekt utmärkt på SCAs karta. Dessa skoterleder används flitigt till olika utflyktsmål.	4.22 Avstånd till bebyggelse, 5.1 Processen för vindkraft, 4.15 Naturvärden, 5.4 Natura 2000-område – Navarån 5.5 Föroreningar från vindkraft 5.2 Vindkraftverk som är 290 meter höga, 4.22 Avstånd till bebyggelse, 5.17 Kumulativa effekter, 5.11 Landskapsbild för vindkraft, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 4.2 Mer energiutbyggnad i Västernorrland som redan har ett överskott av energi
KS-2023-00866-192 169008	Josefine Gannå + 7 personer	Yttrandet beskriver att de står bakom Söröje bygdeförenings synpunkter. Föreningen har 150 medlemmar. Området har stora naturvärden och används i hög grad för friluftsliv. Saknas vägnät och ledningsnät för solkraftsparkens försörjning. Bättre bygga solceller där elen behövs och infrastrukturen finns och inte på bekostnad av naturen. Går den samhällsekonomiska kalkylen ihop? Vill inte ha en exploatör från utanför	4.15 Naturvärden, 4.10 Utländskt ägande av vindkraftparker och solkraftsparker, 4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 4.1 Varför ska landsbygden påverkas?, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden,

		kommungränsen. Oro för värdeminskning på fastigheter. Naturen och landskapet anledningen till att bosätta sig på landsbygden. Markägarna vill hellre bedriva skogsbruk. Risk för negativ påverkan från vägar och ledningar. Oro för återställning efter solkraftsparkens livstid. Klimatvinsten blir mindre när man tar bort skogsmark som binder koldioxid. Oro för förändringar i lokalklimat. Oro för ökad brandrisk och räddningstjänstens möjlighet att nå området. Oro för påverkan på skogsbruket. Oro för påverkan på aktivt jordbruk. Det utpekade området är väldigt stort, 8 gånger större än Torsboda etapp 1 och 2. Stora naturvärden. Avsättningar av skog för ökad biologisk mångfald. Våtmarksprojekt för gynnande av vattenkvalitet, växt- och djurliv. Höga rekreationsvärden. Exkursioner genomförs med fågelskådning och naturvård. Skyddade arter har setts i området. Det finns fem jaktlag. Oro för hur grundvattnet påverkas av avverkningen. Försörjning och kvalitet på dricksvatten. Det finns en tjärn med fisk och rekreationsområde som kommer stängslas in och bli onåbart. Skogens och våtmarkernas kolinlagring är bättre än tillverkning av solceller och infrastruktur som krävs för genomförande av solkraftsparken. Bortfall av skogsintäkter.	4.17 Skogsbruk, 4.18 Infrastruktur, 4.11 Nedmontering av uttjänta vind- och solkraftsparker och återställning av marken, 4.12 Klimatnytta, 4.13 Klimatpåverkan/klimatanpassning, 4.16 Brandrisk, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 6.7 Massmyrberget utgår

KS-2023-00866-193 169009	Mats Håkansson + 1 person	Negativt inställd till solcellsparken Massmyrberget för att värna om närboende, natur och djur. Synpunkterna handlar om att riktlinjen för ett avstånd om 500 meter är föra nära till boende. Yttrandet har även synpunkter kring hur solparker påverkar grundvatten och vattentäkter, hur vägar kommer att dras, att det finns närbooende som kan komma att påverkas samt att området har höga natur-, kultur- och rekreationsvärden	4.22 Avstånd till bebyggelse, 4.13 Klimatpåverkan/klimatanpassning, 4.18 Infrastruktur, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 6.1 Processen för solkraft, 4.19 Kulturmiljö, 4.15 Naturvärden, 6.7 Massmyrberget utgår
KS-2023-00866-194 169013	Marie Lejonfrid + flera personer i Norrland. Framkommer ej antal personer.	Säger nej till vindkraft i Högsvedjan och Tjärdalsberget som planeras till 290 meter med blinkande ljus samt solcellsparken Höglidåsen. Synpunkter på varför det planeras för mer energiproduktion i Västernorrland och anser att Södra Sverige borde ta ett större ansvar då en stor del av Västernorrlands energi exporteras söderut. Anser att privata hushållhåll och privata företag i södra Sverige borde uppmuntras till solceller på husväggar och hustak för att lösa energiunderskottet mer lokalt och regionalt. I yttrandet frågas det också varför skog har avverkats vid den planerade solparken Höglidåsen.	4.15 Naturvärden, 5.2 Vindkraftverk som är 290 meter höga, 5.8 Ljusstörningar, 4.2 Mer energiutbyggnad i Västernorrland som redan har ett överskott av energi Varför skogen har avverkats vet inte Sundsvalls kommun då kommunen inte står som markägare. Sundsvalls kommun har inte rådighet över energiproduktion i Södra Sverige.

KS-2023-00866-195 169014, 169032, 169033	C Petronella Nordvall Strömberg + 6 personer	Yttrandet innehåller bifogade foton som är tagna i området kring Navarn. Bilder tagna ute på isen, på en höjd på 290 meter, på en tjädertupp, samt bilder från svanatjärnen och i deras närområde. Säger nej till Högsvedjan och anser att vindkraftverken planeras för nära bostäderna och dagliga vistelseområde kring hemmet. Anser att det är ett oetiskt experiment på vuxna och framförallt barn som är extra känsliga.	5.2 Vindkraftverk som är 290 meter höga, 4.15 Naturvärden 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 5.13 Barnvänlighet, 4.22 Avstånd till bebyggelse, 5.1 Processen för vindkraft
KS-2023-00866-196 169015	Hampus Brunnström	Boende i Västansjö som precis flyttade in när de fick kännedom om vindkraftsplanerna för Högsvedjan och Tjärdalsberget. Oro för att bli omringade av vindkraft samt förstör naturen och utsikten. Anser att pengarna bör satsas på havsbaserad vindkraft	5.11 Landskapsbild för vindkraft, 4.15 Naturvärden, 5.17 Kumulativa effekter, 5.3 Metod för att hitta lämpliga områden Det planeras redan för havsbaserad vindkraft också. Havs- och vattenmydnigheten håller på att arbeta med havsplanen som innehåller förslag på områden för energiproduktion.
KS-2023-00866-197 169017	Josefine Gannå + 7 personer	Anser att solparken Massmyrberget inte ska pekas ut i översiktsplanen. Lämnar uppgifter om att det växer fridlysta orkideér i området. Många i området har egna	4.15 Naturvärden, 4.14 Geoteknik, 4.12 Klimatnytta

		brunnar och det finns en oro att en solpark skulle kunna påverka vattnet. Beskriver även att det lättare kan ske jordskred och marken blir instabil om alla träd försvinner. Beskriver att solceller bör installeras i södra Sverige med avseende till klimatpåverkan från elproduktion och konsumtion. Anser att skog inte ska huggas ner för att installera solceller. I yttrandet beskrivs det att solceller bör placeras på andra ytor än skogsmark.	4.13 Klimatpåverkan/klimatanpassning, 6.3 Solceller på andra ytor än naturmark, 6.7 Massmyrberget utgår
KS-2023-00866-198 169027	Jan Häggkvist + 4 personer	I yttrandet beskrivs det att personen är emot planförslaget.	4.2 Mer energiutbyggnad i Västernorrland som redan har ett överskott av energi
KS-2023-00866-199 169042	Maja Bergman	Är emot planförslaget då det tar anspråk på naturområden samt påverkar både människor och djur.	5.14 Tysta områden, 4.15 Naturvärden
KS-2023-00866-200 169045	Ida Backlund	Anser att det räcker med vindkraft i Norrland och i Sundsvall. Marken blir förstörd och viljan att vistas i naturområden minskar. Anser att vindkraftverk kan sättas upp någon annanstans.	4.2 Mer energiutbyggnad i Västernorrland som redan har ett överskott av energi, 4.15 Naturvärden, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden
KS-2023-00866-201	Ulf Olofsson	Tycker att vindkraftverk på Tjärdalsberget är helt oacceptabelt med tanke på hänsyn till människa, djur och	4.15 Naturvärden, 5.18 Hälsa,

169054		natur. Forskning visar att vindkraft ger upphov till hälsoproblem i form av sömnstörningar och stress bland annat. Konsekvenserna av lågfrekvent ljud och skuggpåverkan får inte underskattas. Fåglar och fladdermöss riskerar att kollidera med rotorbladen samt att vindkraftverken ger stora ingrepp i naturen som påverka lokala ekosystem. Oro för oljeläckage från vindkraftverk samt ifrågastätter vindkraftverkens lönsamhet. Med bakgrund till andra länder som har avvecklat vindkraft och andra kommuner som väntar på incitamentsutredningen "värdet av vinden" bör Sundsvalls kommun invänta resultaten från den. Sundsvalls kommun och SCA bör hitta andra lämpliga platser för vindkraft.	5.9 Infraljud, 5.10 Skuggor, 5.5 Föroreningar från vindkraft, 4.9 Ekonomisk lönsamhet av väderberoende energiproduktion, 4.5 Fastighetspriser och kompensationer 5.3 Metod för att hitta lämpliga områden
KS-2023-00866-204 169028	Avery Daniels	Det behövs fler ytor reserverade för äkta förnybara energikällor. Alltså mer solenergi och vindkraft.	Tack för synpunkten. Sundsvalls kommun arbetar just nu de ytor som finns i granskningshandlingen. Vindkraft kan enbart etableras i särskild utpekade områden. För solkraft är det möjligt att etablera solceller utan att det finns med i kommunens översiktsplan.
KS-2023-00866-205	Katrina Forsberg	Jag står bakom Söröje bygdeförenings skrivelse i denna fråga!	6.7 Massmyrberget utgår

169070			
KS-2023-00866-206 169081	Per Edström	Är emot vindkraftsparken Högsvedjan då det skulle påverka landskapsbilden, ge upphov till ljusstörningar samt att det kommer påverka fastighetspriserna. Anser att det räcker med vindkraft och att Högsvedjan är en olämplig plats för vindkraft.	5.11 Landskapsbild för vindkraft, 5.8 Ljusstörningar 5.3 Metod för att hitta lämpliga områden
KS-2023-00866-207 169091	Per Anders Persson	Ställer sig negativ till oplanerbar elproduktion med så stor förlust av höga naturvärden där klimatet kommer att försämmras och vattentillgången hotas till alla vattenbrunnar i byarna runt Massmyrberget. Dessutom försvinner 5000-7000 m3sk tillväxt på skog årligen som skogsindustrin verkligen kommer att behöva till alla förnyelsebara produkter i framtiden. Området används frekvent av orienteringsklubbar,hundklubbar,bärplockare.mm. ofta från sundsvalls stad. Som förslag till byggande av solparker, redan befintliga öppna ytor som tex, kraftledningsgator,vindkraftsparker för nära och enkel anslutning till kraftnätet.	4.13 Klimatpåverkan/klimatanpassning, 4.9 Ekonomisk lönsamhet av väderberoende energiproduktion, 4.17 Skogsbruk, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 6.3 Solceller på andra ytor än naturmark, 6.7 Massmyrberget utgår
KS-2023-00866-209	Therese Hovland + 1 person	Anser att solparken Massmyrberget är olämpligt och ser gärna att det stryks ur översiktsplanen. Förslaget innebär	4.15 Naturvärden, 4.12 Klimatnytta,

169105		alltför omfattande negativ påverkan på naturen samt för djur och människor, i förhållande till den förmodade positiva påverkan gällande en mer koldioxidneutral energiproduktion i kommunen, för att det ska vara berättigat. Ställer sig frågande hur stor del av Massmyrbergets 1190 hektar som faktiskt är lämpligt att bebygga med solparker då det förekommer norrsluttningar, sjö, vattendrag och våtmarker. Synpunkter på att solparken kommer att påverka biologiska mångfalden och hydrologin samt risken för föroreningar av grundvattnet i samband med sprängningar, markberedning, tung trafik, anläggning av vägar, utbyggnad av elnätet/kraftstationer. Synpunkter om att det finns fridlysta och hotade arter i närområdet. Området innehar fornlämning men det framgår inte på vilket sätt hänsyn kommer att tas. Det finns ett omfattande friluftsliv i det utpekade området. I detta infattas exempelvis svampplockning, bärplockning, fågelskådning, jakt, fiske, rekreation (promenader, löpturer, utflykter, grillning vid Åstjärn), ridning, skoteråkning på den skoterled som går genom området. Detta kommer påverkas negativt om förslaget fullföljs. Anläggning av solcellspark i området innebär att vägnätet	6.4 Alldeles för stora ytor för solparker, 4.13 Klimatpåverkan/klimatanpassning, 6.1 Processen för solkraft, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 4.18 Infrastruktur, 6.7 Massmyrberget utgår I hållbarhetsbedömningen och miljökonsekvensbeskrivning har konsekvenser för varje område bedömts enskilt dock inte i sammanfattningen eftersom hela planförslaget vägts mot nollalternativet

		behöver byggas om och byggas ut. Det är dessutom långt till stamnätet och det kommer krävas nya kraftledningar. Det är inte försvarbart att anlägga en solcellspark, som leder till så omfattande negativa konsekvenser inom ett flertal områden, när vinsten enbart består av en ”liten positiv påverkan”. Synpunkter på att hållbarhetsbedömningen och miljökonsekvensbeskrivningen som har gjorts utgår från att alla de fyra områden som utpekas, två avseende vindkraftverk och två avseende solcellsparker. Ställer sig frågande varför det inte har gjorts någon enskild bedömning för Massmyrberget.	
KS-2023-00866-210 169108	Anonym	Bevara skogen, naturen, djuren. Vill ej ha nån solcellspark	4.15 Naturvärden, 6.1 Processen för solkraft
KS-2023-00866-211 169111	Per Westerberg	Inskickad debattartikel som beskriver att effekterna från vindkraft på djur, natur och människa	Sundsvalls kommun noterar debattartikeln.
KS-2023-00866-212	Holger Daniels	En person uttrycker både positiva och kritiska synpunkter på samrådshandlingen för vind- och solkraft i Sundsvalls översiktsplan 2040. Personen uppskattar kommunens	4.18 Infrastruktur, 4.9 Ekonomisk lönsamhet av väderberoende energiproduktion,

169112		insikt om behovet av ny energiproduktion men anser att planen har en snäv och delvis föråldrad syn på förnybar elproduktion. Personen betonar att utvecklingen inom förnybar energi och batteriteknik går snabbt framåt och att Sundsvall har en möjlighet att leda i den gröna omställningen, vilket skulle kunna skapa arbetsplatser och intäkter. Personen anser att resiliensargumentet är underrepresenterat i samrådshandlingen. Lokalt producerad energi är fördelaktig för elnätsstabilitet och försvar, och många små anläggningar gör elförsörjningen svårare att slå ut. Sundsvall är strategiskt viktigt vid en konflikt, särskilt med Sveriges NATO-medlemskap. Det är märkligt att inga dialoger har hållits med solkraftsintressenter, trots att det finns flera sådana anläggningar i kommunen. Personen, som själv har en solkraftsanläggning, påpekar att detta är en viktig aspekt som saknas i planen. Vidare kritiseras textens antagande att endast stora företag är intresserade av att bygga anläggningar, när det också finns medborgarvindparker som ger lokala ekonomiska fördelar och högre acceptans. Personen ifrågasätter de föreslagna avstånden till bostäder för sol- och vindkraftsanläggningar, anser att	4.22 Avstånd till bebyggelse, 4.15 Naturvärden, 4.12 Klimatnytta, 6.3 Solceller på andra ytor än naturmark, 5.3 Metod för att hitta lämpliga områden 6.1 Processen för solkraft

		dessa avstånd ibland kan vara för stora, och att det är mer logiskt att placera nya anläggningar nära befintliga för att minska behovet av ytterligare infrastruktur. Det saknas också klara kriterier för varför vissa områden valts bort. Att alla vindkraftsområden ligger inom flyghinderområdet för Midlanda flygplats ifrågasätts, då särintresset för flyget inte bör slå ut allmänintresset för hållbar energiproduktion. Personen påpekar att flygplatsen redan behöver stora subventioner och att fågelslag kan minskas med tekniska lösningar som att måla en vinge svart. Ett direkt felaktigt påstående i samrådshandlingen på sida 16 och 17 om att all vegetation tas bort vid byggandet av solparker kritiseras. Personen påpekar att agrivoltaik, där solceller kombineras med lantbruk, kan ge högre avkastning och stark miljönytta. Personen påpekar också att solceller kan placeras på övergiven och belastad mark, samt på kommunala anläggningar och bullerplank längs vägar, vilket är vanligt i andra länder men saknas i översiktsplanen.	
KS-2023-00866-214 169121	Wiltrud Daniels	Personen är positiv till att Sundsvalls kommun ser behovet av att arbeta förebyggande för att möjliggöra ny energiproduktion. Dock anser personen att planen inte	4.15 Naturvärden, 4.18 Infrastruktur, 4.9 Ekonomisk lönsamhet av

		drar nytta av den senaste teknikutvecklingen och forskningen inom förnybar energi, såsom billiga batterilösningar och fallande priser på förnybar energi. Personen kritiserar den snäva synen i planen, vilket kan begränsa Sundsvalls möjligheter att ligga i framkant inom energiproduktion. Personen påpekar att det saknas möjligheter för privatpersoner att anlägga lokala vind- och solcellsanläggningar, trots att sådana investeringar har visat sig lönsamma. Det är även märkligt att kommunen inte har haft dialoger med solcellsägare för att ta tillvara deras erfarenheter. Avstånden till bostäder för vind- och solkraft ifrågasätts. Personen anser att 1000 meter för vindkraft är rimligt, men att avståndet för solkraft på 500 meter är överdrivet, särskilt eftersom solkraft inte har samma bullerproblem. Det föreslås att integrera vindkraft i befintlig industrimark, som redan har infrastruktur och buller, liksom att ta efter andra europeiska länder som Danmark, Nederländerna och Tyskland i detta avseende. Flera förslag presenteras, inklusive att använda kommunala ytor som bullerväggar och tak på kommunala byggnader för solkraft, samt att främja agrivoltaik, där solceller kombineras med lantbruk. Personen betonar	väderberoende energiproduktion, 4.22 Avstånd till bebyggelse, 4.12 Klimatnytta, 6.3 Solceller på andra ytor än naturmark, 5.3 Metod för att hitta lämpliga områden

		behovet av att inkludera aktuell forskning och erfarenheter från andra länder i planeringen och föreslår fortlöpande informationsinsatser för att öka kunskapen och acceptansen bland Sundsvalls invånare.	
KS-2023-00866-216 169129	Robert Wahlberg	Synpunkt om att kommunen borde säga nej till ytterligare vindkraftexploatering i kommunen och att folkvalda ledamöter borde ställa sig frågor om invånare drabbas av hälso-/ekonomiska problem och om grundvattnet kontamineras av vindkraftsetablering, samt om vindkraftsetablering är en ekonomisk försvarbar satsning för kommunen - och invånare inte blir rättslösa.	5.5 Föroreningar från vindkraft, 5.18 Hälsa, 4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 4.9 Ekonomisk lönsamhet av väderberoende energiproduktion, 4.3 Demokrati
KS-2023-00866-219 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Sören Ullberg	Personen uttrycker stark oro och motstånd mot den planerade vindkraftsutbyggnaden i Stöde, ifrågasätter tidpunkten för expansionen och kritiserar bristen på tydlighet kring ersättningar för kommuner och närboende. Personen hänvisar till ett remissyttrande från Stödes socialdemokratiska förening från 2021, som starkt motsatte sig vindkraft i området. Kritiken riktas även mot kommunens namnsättning av områden, vilket anses vara vilseledande, och pekar på den allvarliga påverkan på natursköna platser som Högsvedjan, där boende riskerar att drabbas hårt. Personen påtalar en obalans mellan	4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 5.2 Vindkraftverk som är 290 meter höga, 4.2 Mer energiutbyggnad i Västernorrland som redan har ett överskott av energi, 4.3 Demokrati, 4.9 Ekonomisk lönsamhet av väderberoende energiproduktion, 4.5 Fastighetspriser och

		kommunens resurser och sakägarnas möjligheter att föra sin talan och föreslår sponsrat stöd för juridik och miljöfrågor. Projektet liknas vid en expropriation av livsmiljö och livskvalitet utan tillräcklig ersättning, och det ifrågasätts varför Sundsvalls kommun ska producera mer vindkraft när det redan finns tillräcklig energiproduktion. Personen påpekar att avståndsregler mellan vindkraftsparker och bostäder är för korta och hänvisar till forskning som visar på negativa effekter på fastighetsvärden och turism. Vidare lyfter personen fram bristen på demokratisk delaktighet i processen, med otillräckligt samråd och ignorans av vindkraftskritisk forskning. Det argumenteras att vindkraftens påverkan på både människor och natur är betydande och att befintliga riktlinjer borde revideras för att öka avståndet mellan vindkraftverk och bostäder. Kritik riktas även mot den ekonomiska lönsamheten för vindkraften och tvivelaktiga ägarskap. Det ifrågasätts huruvida projektet verkligen bidrar till en socialt hållbar samhällsutveckling, med hänvisning till risker för avfolkning av skogsbyar, negativ påverkan på landskapsbilden och hälsa samt bristen på ersättning och konsekvensanalyser för de drabbade	kompensationer, 5.3 Metod för att hitta lämpliga områden, 4.15 Naturvärden, 5.4 Natura 2000-område – Navarån, 5.5 Föroreningar från vindkraft, 4.12 Klimatnytta, 5.7 Buller, 5.8 Ljusstörningar, 5.9 Infraljud, 4.22 Avstånd till bebyggelse, 5.11 Landskapsbild för vindkraft, 6.2 Landskapsbild för solkraft, 5.12 Trygghet, 5.13 Barnvänlighet, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 5.14 Tysta områden, 4.19 Kulturmiljö, 5.16 Iskastning, 5.17 Kumulativa effekter, 5.18 Hälsa, 5.19 Antal fastigheter som påverkas, 4.1 Varför ska landsbygden påverkas?,

		områdena. Slutligen listas en rad andra synpunkter på nackdelar och konsekvenser av vindkraften.	4.18 Infrastruktur, 4.7 Kommunens attraktionskraft för inflyttning och turism, 6.3 Solceller på andra ytor än naturmark, 4.13 Klimatpåverkan/klimatanpassning, 4.17 Skogsbruk, 5.1 Processen för vindkraft 6.7 Massmyrberget utgår
KS-2023-00866-224 169177	Inga Öström	Tveksam till solpark Massmyrberget - markägare och aktiv skogbrukare i solpark-området. Oroar sig för minsking av fastighetsvärde, minskning av koldioxidbinding, eget skogsbruk och torka/översvämning på grund av ändrade markförutsätningar. Påverkning på omgivningen på grund av eventuell anläggning av infrastruktur til och från solkraftspark. Området innehåller kala berghällar	4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 4.12 Klimatnytta, 4.13 Klimatpåverkan/klimatanpassning, 4.18 Infrastruktur, 4.17 Skogsbruk 6.7 Massmyrberget utgår
KS-2023-00866-227 169196	David Holmstedt	Personen behöver lugn och ro för att kunna fungera normalt och vila. Personen skriver att kommunen/SCA planerar att bygga en stor vindkraftsanläggning 1 km från personen hus, vilket skulle tvinga hen att flytta på grund av hens känslighet för buller, ljus, infraljud och elektromagnetiska fält. Personen förstår inte varför	5.18 Hälsa, 5.7 Buller, 5.8 Ljusstörningar, 5.9 Infraljud, 5.17 Kumulativa effekter, 4.22 Avstånd till bebyggelse,

		kommunen anser detta vara ett alternativ när det redan finns vindkraftverk i närheten och ytterligare 8 planeras, vilket skulle innebära att området blir helt omringat av vindkraft, och att länet redan producerar mer grön el än det konsumerar. Personen motsätter sig starkt fler vindkraftverk i området.	4.2 Mer energiutbyggnad i Västernorrland som redan har ett överskott av energi. Elektromagnetiska fält hanteras inte i Översiktsplanen. Både verksamhetsutövare och ledningsägare behöver följa de lagar och rekommendationer som finns.
KS-2023-00866-228 169197	Helio Forsberg	Personen protesterar mot de planerade vindkraftsparkerna Tjärdalsberget och Högsvedjan. Personen har djupa rötter i Västanjö Kovland och älskar området. Personen anser att vindkraftsparkerna skulle förstöra höga naturvärden och livsmiljöer för djur, natur och människor, vilket personen menar motsäger syftet med den "gröna" omställningen. Personen uppmanar beslutsfattarna att tänka om.	4.15 Naturvärden, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 4.8 Kommande generationer, 4.13 Klimatpåverkan/klimatanpassning 5.1 Processen för vindkraft
KS-2023-00866-229 169198	Lena Nässén	Personen motsätter sig planerna på att anlägga Solpark Höglidåsen i Sundsvall av flera skäl. För det första skulle det hota den biologiska mångfalden på mark som brukats i generationer och utsetts som en av de finaste slåttermarkerna i Medelpad. Vidare kan	4.16 Brandrisk, 4.13 Klimatpåverkan/klimatanpassning, 4.18 Infrastruktur, 4.17 Skogsbruk,

		klimatförändringar, ökad brandrisk, negativ påverkan på familjens skogsbruk, förändrad hydrologi, samt utökad el- och väginfrastruktur skada både miljön och fastigheten. Personen påpekar också att området redan bidragit till förnybar energi genom befintlig vindkraft och argumenterar för att skydda den biologiska mångfalden och landsbygden för nuvarande och kommande generationer.	4.15 Naturvärden, 6.1 Processen för solkraft
KS-2023-00866-230 169201	Maria Caddick	Förslaget om Solenergiparken Massmyrberget kommer att förstöra stora skogs- och naturområden med rikt växt- och djurliv. Eftersom endast utländska företag är intresserade, skapas inga lokala arbetstillfällen. Personen efterfrågar ansvaret vid eventuell konkurs och återställning av marken. Personen frågar också om det är kommunen som ska betala för vägbyggen som krävs. Personen menar att skattepengarna borde istället användas till viktigare utgifter som skola, äldrevård och LSS. Personen är starkt emot förslaget och anser att det borde skrotas omedelbart.	4.10 Utländskt ägande av vindkraftparker och solkraftsparker, 4.15 Naturvärden, 4.18 Infrastruktur, 4.11 Nedmontering av uttjänta vind- och solkraftverk och återställning av marken, 6.7 Massmyrberget utgår
KS-2023-00866-231 169203	Leila Vest	Personen rekommenderar kommunen att läsa en debattartikel i Göteborgs Posten, och hoppas att kommunen kommer tillämpa försiktighetsprincipen	Det är verksamhetsutövare som kan tillämpa försiktighetsprincipen vid vindkraftsanläggningar. Sundsvalls

			kommun är inte verksamhetsutövare utan tar enbart fram översiktsplanen som inte är juridiskt bindande men vägledande för beslut.
KS-2023-00866-232 169204	Annika Larsson	Personen ifrågasätter Sundsvalls kommuns plan att utse nästan 1200 hektar för solenergiparken VIF-ä5 Massmyrberget, vilket innebär kalavverkning och instängsling av marken. Personen är oroad över hur detta påverkar biologisk mångfald, ekosystemet och allmänhetens tillgång till naturen. Det saknas infrastruktur för både logistik och elnät, och personen undrar om Sundsvalls kommun tagit med det i sin beräkning gällande tillkommande kraftledningsgator och hur det skulle påverka den biologiska mångfalden samt investeringskostnaderna i elnätet/mätstationerna, samt om det inns en hållbar plan på hur den nya infrastrukturen ska budgeteras och underhållas. Solcellers livslängd är kort jämfört med skogens ekonomiska, sociala och miljömässiga nytta. Det ifrågasätts om det är rimligt att lägga en solcellspark i ett snörikt område, och hur mycket el solcellerna kan producera på vinterstid och ifrågasätter att kommunen säljer naturtillgångar till	4.15 Naturvärden, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 4.9 Ekonomisk lönsamhet av väderberoende energiproduktion, 4.17 Skogsbruk, 6.4 Alldeles för stora ytor för solparker, 6.1 Processen för solkraft, 4.18 Infrastruktur, 6.7 Massmyrberget utgår

		externa aktörer som drivs av vinstintresse. Personen betonar de höga naturvärdena med växter, våtmarker, djur och rekreationsmöjligheterna i området och är starkt emot förslaget.	
KS-2023-00866-234 169209	Johanna Thurdin	Personen är positiv till att Sundsvalls kommune väljar att peka ut sol- och vindkraftsområden, men betonar vikten av att även överväga andra potentiella platser. Det föreslås att låta miljöprövningar avgöra lämpligheten för dessa platser, med hänsyn till teknikutvecklingen som kan göra framtida energilösningar mer miljövänliga och effektiva.	5.1 Processen för vindkraft, 6.1 Processen för solkraft, 6.3 Solceller på andra ytor än naturmark
KS-2023-00866-235 169212	Carina Zätterquist +1 person	Personerna uttrycker oro över planerna på att bygga vindkraftsindustri i deras fina naturområde, som hyser sällsynta djur och växter. De uppmanar kommunen att kräva mer forskning och noggrant överväga beslutet innan det genomförs.	4.15 Naturvärden, 5.2 Vindkraftverk som är 290 meter höga, 5.1 Processen för vindkraft
KS-2023-00866-237 169214	Elin Persson	Personen uttrycker stark oro över planerna på att bygga vindkraftsindustri på Tjärdalsberget. Personen beskriver hur detta skulle förstöra deras lugna och stressfria miljö, vilken är avgörande för dens hälsa och livskvalitet. Personen hänvisar till studier som visar på negativa hälsoeffekter av att bo nära vindkraftverk, inklusive	4.2 Mer energiutbyggnad i Västernorrland som redan har ett överskott av energi, 4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 4.15 Naturvärden,

		sömnstörningar, depression, yrsel och tinnitus med mera. Det ifrågasättes om rättvisan i att deras län ska behöva bära en oproportionerlig andel av vindkraftsproduktionen och efterlyser en mer jämlik fördelning över landet. Slutligen kritiserar de kommunen för att prioritera industri över mänskligt och djurligt liv på landsbygden.	5.7 Buller, 5.8 Ljusstörningar, 5.9 Infraljud, 5.16 Iskastning, 5.12 Trygghet, 5.15 Hemfrid, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 4.1 Varför ska landsbygden påverkas?, 5.18 Hälsa, 5.5 Föroreningar från vindkraft
KS-2023-00866-88 165980	Elin Fällström +1 personer	Personerna bor i Västansjö sedan 2020, och beskriver sitt hem som ett lugnt paradis med enastående natursköna förhållanden och ett rikt djurliv. Efter att ha investerat alla sina besparingar och med flera framtidsdrömmar för området, uttrycker de starkt sitt motstånd mot SCAs planer på att bygga vindkraftverk på Tjärdalsberget och Högsvedjan. Planerna skulle innebära att de kommer att bo inom 1000 meter från det närmaste av 22 planerade vindkraftverk, något de anser kommer att påverka dem negativt på flera sätt. De är särskilt oroade över hur de stora vindkraftverken kommer att påverka livskvaliteten	4.11 Nedmontering av uttjänta vind- och solkraftsparker och återställning av marken, 4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 5.3 Metod för att hitta lämpliga områden, 5.4 Natura 2000-område – Navarån, 4.15 Naturvärden, 5.5 Föroreningar från vindkraft, 5.7 Buller,

		och hälsan i området, med tanke på den bristande forskningen om effekterna av ljud och ljus från så stora verk på så nära håll. De riskerar sömnproblem, stress och en drastisk försämring av livskvaliteten. Den planerade tätheten av vindkraftverk, med upp till 15 verk per kvadratmil, menar dom är orimligt och ytterligare parker kommer tvinga boende att flytta och bidra till att byarna dör. De uppger att fastighetsvärdet på deras och grannarnas egendomar förväntas sjunka med 30-40%, och att de måste välja mellan att bo kvar med inskränkt frihet och livskvalitet och stor risk för ohälsa eller sälja deras fastighet med förlust. Det skulle innebära att de blir skuldsatta och troligtvis går i personlig konkurs. De är oroliga för att inte vindkraftsbolagen ska ta ekonomiskt ansvar för dessa förluster, och efterfrågar ersättning/kompensation för fastighetsägare i området. Byggnationen av vindkraftverken bedöms också som en kraftig begränsning av rörelsefriheten i en annars fantastisk skogsmiljö. Ljud och ljus från verken kommer att störa den tysta skogsmiljön och påpekar att risken för iskast under vintertid, gör det osäkert att röra sig fritt i området. Detta inskränker allemansrätten och påverkar även turism, rekreations- och friluftslivet- och de menar	5.8 Ljusstörningar, 4.22 Avstånd till bebyggelse, 5.11 Landskapsbild för vindkraft, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 5.16 Iskastning, 5.17 Kumulativa effekter, 5.18 Hälsa, 4.7 Kommunens attraktionskraft för inflyttning och turism, 5.19 Antal fastigheter som påverkas, 5.2 Vindkraftverk som är 290 meter höga, 4.18 Infrastruktur 5.1 Processen för vindkraft

		det är oacceptabelt. De efterfrågar garantier för trygghet och säkerhet för boenden i området, och vilka hänsyn som kommer tas till människors rättigheter. Personerna oroar sig över att naturvärdena i området kan komma att påverkas allvarligt, och listar upp flera rödlistade och hotade arter, och skriver att det finns ett skyddsvärt kalkpåverkat område med stor artrikedom. Det finns även oro för påverkan färskvattenkällor som bäckar, åar och sjöar - och egna brunnar - från den omfattande markberedningen, vägdragningen och tungtrafik. Invånarna kräver att SCA garanterar att deras vatten inte skadas. De vill att landsbygden ska väga tyngre än industrisatsningar, och menar att konsekvenserna för de människor som bor där blir för stora och kommer att inskränka gravt på livskvalitet, liv och hälsa. För naturvärdena kommer det att bli förödande.	
KS-2023-00866-89 166032	Elin Andersson	Personen skriver att den har lärt sig att respektera och värna om naturen, en värdering som även förmedlas till dagens förskolebarn genom aktiviteter som Skogsmulle. Personen menar de nuvarande industriella projekten står i stark kontrast till de värderingar barnen lär sig, vilket skapar konflikt mellan undervisning och verklighet.	4.8 Kommande generationer, 4.15 Naturvärden, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 6.1 Processen för solkraft,

		Personen frågar hur barn ska kunna få uppleva naturen när det tillåtes industriell verksamhet överallt. Personen menar att Sundsvall har tillräckligt med vindkraft och att både natur, djur och människor på landsbygden har offrat nog, och undrar vart naturen, skogen och djuren, samt människor som valt att bo i den ska ta vägen. Personen ifrågasätter logiken bakom att placera solkraftverk i snörika områden och nära en sjö med kommunal badstrand, och menar kommunen motarbetar sig själva. Personen undrar hur klimatet, påverkar naturen och djuren, när temperaturen förändras, över tid. Slutligen framhåller personen att invånarna i Sundsvall nu har fått nog och önskar en trygg natur för kommande generationer.	4.9 Ekonomisk lönsamhet av väderberoende energiproduktion, 4.13 Klimatpåverkan /klimatanpassning, 5.5 Föroreningar från vindkraft
KS-2023-00866-90 166057	Elin Persson +4 personer	Personerna startar med att berätta om deras bruk av skogen som barn, och att det nu planeras för vindkraftverk som kommer att förstöra den naturliga tystnaden, skapa ljusföroreningar och generera konstant buller. De lyfter också fram de ekologiska skadorna som projektet kan orsaka, inklusive torrläggning av våtmarker och avverkning av skog. Vidare ifrågasätter de kommunens beslut att tillåta prospektering för	4.3 Demokrati, 5.2 Vindkraftverk som är 290 meter höga, 4.2 Mer energiutbyggnad i Västernorrland som redan har ett överskott av energi, 4.5 Fastighetspriser och kompensationer,

		Tjärdalsberget, med tyckande om liten påverkning på människor och natur, och undrar om kommunen inte ser dom som människor. Dom kritiserar att det inte pratas om djuren och växter och naturvärden, och oroar sig för konsekvenserna för dessa, samt historiska platser och kulturmiljön. Personerna argumenterar att vindkraften i Västernorrland redan uppfyller sina mål och att det är dags för andra län att ta sitt ansvar. De ifrågasätter också tätheten på vindkraftverken, då det genererar mera buller och mindre el om vindkraftverken står för tätt. Dom saknar kartor som markerar var de naturvärdena och den biologiska mångfalden i området finns, och nämner flertal arter som finns där. Personerna uttrycker oro för potentiell isbildning på rotorbladen och de faror det kan medföra, och kritiserar riskbedömningen för boskap, byggnader och andra organismer i samrådsunderlaget. Dom ifrågasätter hur naturen och människorna ska kompenseras för de negativa hälsoeffekterna, och risken för personlig konkurs på grund av minskade fastighetsvärden, samt hur dryckesvattnet påverkas vid föroreningar. De avslutar med att betona att dom förstår tanken bak energiproduktionen och energibehovet, men att	4.8 Kommande generationer, 5.3 Metod för att hitta lämpliga områden, 5.4 Natura 2000-område – Navarån, 4.15 Naturvärden, 5.5 Föroreningar från vindkraft, 5.6 Rennäring, 5.7 Buller, 5.8 Ljusstörningar, 5.12 Trygghet, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 5.14 Tysta områden, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 4.19 Kulturmiljö, 5.15 Hemfrid, 5.16 Iskastning, 5.18 Hälsa, 5.1 Processen för vindkraft

		Västernorrland redan har tagit sitt ansvar för vindkraftsproduktion. Dom ber om att deras liv, drömmar, hälsa, historia och utvecklingspotential ska beaktas och respekteras i beslutsprocessen.	
KS-2023-00866-91 166063	Daniel Norin Van Balen	Personen har vuxit upp i Västansjö, där föräldrarna fortfarande bor. Familjen har varit mycket i skogen för rekreations- och friluftslivsaktiviteter båda förr i tiden och nu, och nu oroar sig personen för att tystnaden och lugnet kan försvinna, och menar vindkraftsparker kommer rasera allt. Tidigare tanker på att ta över föräldrarnas hus och mark är inte lika aktuellt med ytterligare vindkraftsetablering. Personen hoppas att bygge inte träder i kraft för människor, naturen och djuren, och framtida generationers skull.	4.8 Kommande generationer, 4.15 Naturvärden, 5.7 Buller, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 5.14 Tysta områden
KS-2023-00866-98 166669	Stig Edfast +13 personer	Flera boende i området protesterar mot planerna på att etablera en vindkraftspark i Tjärdalsberget och Högsvedjan, med 44 stycken 290 m höga vindkraftverk som skulle skapa ett stort industriområde. De uttrycker oro över de negativa konsekvenserna för både människor och natur, inklusive försämrad livskvalitet och sänkta fastighetsvärden. De påpekar att vindkraftverk av denna storlek aldrig tidigare har byggts, och att påverkan på	5.2 Vindkraftverk som är 290 meter höga, 4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 5.3 Metod för att hitta lämpliga områden, Rödlistade/hotade/fridlysta arter, 4.15 Naturvärden,

		djurliv, växtlighet och omgivande miljö är okänd. De skriver att rekreationsvärden och friluftslivet är fantastiskt, med vildmark, rikt djur- och fågelliv och nämner et antal djur och fåglar. De efterfrågar kartbilder som visar hur deras bygd påverkas visuellt, och har fått hjälp med projiceringar från kunniga personer om hur det kan komma se ut - där dom skriver att deras bygd kommer vara av dom värst drabbade med ljud- och ljusföroreningar. Avslutningsvis uttrycker dom rädsla för förlorat livskvalitet och värde på deras fastigheter, och att dom tar avstånd från SCAs planer samt kräver att kommunen säger nej till ansökan.	5.7 Buller, 5.8 Ljusstörningar, 5.11 Landskapsbild för vindkraft, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 5.12 Trygghet, 5.15 Hemfrid, 5.19 Antal invånare och fastigheter som påverkas, 5.1 Processen för vindkraft
KS-2023-00866-213 169119	Britt Hovland +1 person	Negativ påverkan på djur och natur, samt friluftsliv och rekreationsområden. Ställer sig bakom yttrandet från Söröje bygdeförening.	4.15 Naturvärden, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 6.7 Massmyrberget utgår
KS-2023-00866-215 169126	Emil Nyström +8 person	Motsätter sig förslaget om solcellsparker på Massmyrberget. Lyfter bekymmer kring brandrisker, avvattning, dragning av kraftledning och annan infrastruktur, djurlivet, kompensation för byggden och mikroklimat. Området är viktigt för rekreation och livskvalité	4.13 Klimatpåverkan/klimatanpassning, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 4.18 Infrastruktur, 4.15 Naturvärden, 4.5 Fastighetspriser och kompensationer,

			4.21 Friluftsliv och rekreationsområden 6.7 Massmyrberget utgår
KS-2023-00866-217 169131	Lena Eriksson +3 personer	Främst synpunkter om vindkraft på Högsvedjan, men att synpunkterna är applicerbara på övriga byar nära vindkraftsparker. Att man som landsbygdsbor offrar vissa saker som närhet till allt man behöver i vardagen, att vägarna är dårliga och att man är bilberoende - något som går utöver privatekonomin. Förändrad landskapsbild och synintryck. Ljudstörning - detta blir ännu mer påtagligt i en annars tyst miljö. Ljusstörning - kvällar och nätter kommer dessa att bli extremt påtagliga i en annars helt mörk omgivning. Negativ påverkan på fastighetspriser. Negativ påverkan på djur - finns ett antal spelplatser och ansamling av fåglar i eller i områdets omedelbara närhet.	4,5 Fastighetspriser och kompensationer, 4.21 Friluftsliv och rekreationsområden, 5.7 Buller, 5.14 Tysta områden, 5.8 Ljusstörningar, 4.15 Naturvärden, 5.11 Landskapsbild för vindkraft, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden
KS-2023-00866-218 169136	Åsa Karlsson +4 personer	Negativ till sol- och vindpark i Lövsjön	
KS-2023-00866-220 169152	Örjan Bergman +1 person	Flyttade till Lillström för fin natur och lugnet - industripak vill förstöra naturområdet för omkringboende. Västernorrland har nog med energiproduksjon och	4.11 Nedmontering av uttjänta vind- och solkraftverk och återställning av marken,

		allehanda industrier. Ställer fråga om ekonomisk ansvar/ansvar för bortforsling/städning/sanering när vinkraftverken är uttjänta. Fin natur för rekreation bör förskonas.	4.2 Mer energiutbyggnad i Västernorrland som redan har ett överskott av energi, 4.9 Ekonomisk lönsamhet av väderberoende energiproduktion, 4.21 Frilutsliv och rekreationsområden, 4.15 Naturvärden
KS-2023-00866-221 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Jörgen Jonsson +2 personer	Saknar utredningar i gällande eventuell påverkan på dricksvatten/grundvatten, samt förorening av bäckar/vattendrag som i slutändan påverkar Ljungan (vattentäkt) i samrådsunderlaget. Saknar utredningar i samrådsunderlaget kring eventuell påverkan på kolinlagring i området Tjärdalsberget (finns våtmarker i området i form av myrar/slumskog). För liten hänsyn har tagits till områdets karaktär/landskapsbild, och ljud/ljusstörning för boende och besökare. Finns redan ett högt antal vindkraftverk i Sundsvall och fråger varför kommunen ska tillåta fler vindkraftverk som påverkar människor negativt. Påpekar att påståndet om att "alternativa energikällor behövs till kärnkraften" är felaktigt.	5.5 Föroreningar från vindkraft, 4.12 Klimatnytta, 4.13 Klimatpåverkan/klimatanpassning, 5.11 Landskapsbild för vindkraft, 5.7 Buller, 5.14 Tysta områden, 5.8 Ljusstörningar, 4.9 Ekonomisk lönsamhet av väderberoende energiproduktion, 4.4 Alternativa energikällor

KS-2023-00866-222 169155	Maja-Klara Lundahl +1 person	Familj berättar om och utgår från sitt liv i Kåski, Lillström, och att dom uppskattar den naturen ger och tystnaden dom omges av. Vindkraftsparker vill ge ljud/ljusföroreningar. De lyfter hur vindkraftparker med transportvägar vill kunna förstöra och förorena livsmiljö och de höga naturvärdena (i mark och vatten) och nämnar ett flertal rödlistade arter dom har observerat i området (NT, VU och EN). De oroar sig för hur vindkraftsparkerna vill påverka kulturmiljön, och berättar om den långa/rika kulturhistoria i området. Dom oroar sig för inskränkning av allemansrätten och iskastning, samt kring hur detta kommer att påverka landsbygden, att landsbygden bara uttnyttjas för industrimark och råvarutillförsel till staden. Motsättningarna mellan stad och land ökar och dom frågaar hur kommunen tänker att ytterligare vindkraft i så nära anslutning till byar kommer till att bidra till politiska mål om en levande landsbygd när naturen och kulturmiljön förstörs, fastighetspriserna minskar och hälsan påverkas. Dom motsätter sig en industrialisering av skogsmark i Tjärdalsberget, Högsvedjan och även de två områden som utpekas som solenergianläggningar, för den biologiska mångfaldens, klimatets, lokalbefolkningens och Västernorrlands skull.	4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 4.21 Friluftsliv och rekreationsområden, 4.19 Kulturmiljö, 5.16 Iskastning, 5.7 Buller, 5.14 Tysta områden, 5.8 Ljusstörningar, 4.15 Naturvärden, 5.11 Landskapsbild för vindkraft, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 4.1 Varför ska landsbygden påverkas?, 5.18 Hälsa, 4.7 Kommunens attraktionskraft för inflyttning och turism, 5.5 Föroreningar från vindkraft

KS-2023-00866-226 169194	Krister Persson +3 personer	En familj uttrycker starkt motstånd mot uppförandet av vindkraftpark i Högsvedjan, Storhullsjön, på grund av de negativa effekterna på miljö, samhälle och fastighetsvärden. De har nyligen investerat mycket i området för att skapa ett fridfullt hem för sin familj i natursköna omgivningar och känner att vindkraftparken skulle förstöra deras drömmar och livskvalitet. Familjen oroar sig för att vindkraftverken skulle orsaka buller, fågeldöd, landskapsförändringar, risk för olyckor och höga kostnader. De uppmanar politiker att inte godkänna fler vindkraftstillstånd och att överväga alternativa platser längre bort från samhällen och byar. De påpekar också att Västernorrland redan levererar mest vindkraftsel i Sverige och att ytterligare exploatering är onödig och skadlig för regionen.	4.2 Mer energiutbyggnad i Västernorrland som redan har ett överskott av energi, 4.9 Ekonomisk lönsamhet av väderberoende energiproduktion, 4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 4.8 Kommande generationer, 5.3 Metod för att hitta lämpliga områden, 4.15 Naturvärden, 5.7 Buller, 5.11 Landskapsbild för vindkraft, 5.12 Trygghet, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 5.18 Hälsa, 4.7 Kommunens attraktionskraft för inflyttning och turism, 4.3 Demokrati, 5.1 Processen för vindkraft, 5.5 Föroreningar från vindkraft

KS-2023-00866-233 169208	Ingeborg Wiksten +3 personer	Invånare i Lillström uttrycker oro och motstånd mot en planerad vindkraftsetablering i Lillström. De framhåller att byn har en unik och orörd natur med rikt djurliv, gamla skogar och kulturhistoriska värden som skulle förstöras av vindkraftparken, och skriver att den lugna och stressfria miljön är avgörande för deras livskvalitet och hälsa. De skriver att byn har ett aktivt samhällsliv med många aktiviteter och starkt engagemang för lokal utveckling, vilket de menar skulle påverkas negativt av vindkraftetableringen. De föreslår alternativa lösningar, som att förtäta vindkraftsproduktionen där den redan finns, undvika byggnation närmare än 3 km från bebyggelse och kombinera vind- och solenergi. Invånarna påpekar att regionen redan bidrar med stor elproduktion genom vattenkraft och vindkraft, och att detta har inte lett till stor nyetablering av företag. De anser att det är orättvist att deras naturvärden ska offras för att lösa elbristen i södra Sverige. Slutligen betonar de behovet av restriktiv planering och att ta hänsyn till ny forskning om vind- och solenergins påverkan på miljö och hälsa. Dom vill skydda sin unika miljö och livskvalitet och föreslår alternativa lösningar som bevarar naturen och invånarnas	4.2 Mer energiutbyggnad i Västernorrland som redan har ett överskott av energi, 4.7 Kommunens attraktionskraft för inflyttning och turism, 5.3 Metod för att hitta lämpliga områden, 4.15 Naturvärden, 5.7 Buller, 5.8 Ljusstörningar, 4.22 Avstånd till bebyggelse, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 5.14 Tysta områden, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 4.19 Kulturmiljö, 4.3 Demokrati, 5.18 Hälsa, 5.1 Processen för vindkraft, 4.13 Klimatpåverkan/klimatanpassning, 4.18 Kommande generationer,

		intressen. De står bakom Lillströms interesseförenings yttrande.	
KS-2023-00866-236 169213	Karina Svensson +3 personer	Kritisk mot solparker på naturområden. Massmyrberget innehar forlämningar och kulturlämningar inom området. Planförslaget strider mot EUs nya klimatlagstiftning som innebär att lagra koldioxid i skog och mark fram till år 2023. Anser att solparker bör bebyggas på kommunens marker istället för att peka ut områden i översiktsplanen på privat mark. (Sammanfattning av ärende nr. 168999 i E-tjänsten)	4.12 Klimatnytta, 6.3 Solceller på andra ytor än naturmark, 6.5 Peka ut solkraftsområden utan att fråga markägaren, 4.19 Kulturmiljö 6.7 Massmyrberget utgår (Teman från synpunkt i ärende nr. 169899 i E-tjänsten)
KS-2023-00866-238 169215	Trond Holdaa +3 personer	Invånarar kritiserar planerna på att bygga nya vindkraftområden och solcellsparker inom Sundsvalls kommun och anser dem oansvariga. De argumenterar för att solcellsparker är onödiga och föreslår att solceller istället installeras på tak och väggar av befintliga byggnader. De påpekar att produktiv skogsmark inte bör omvandlas till industriområden och lyfter särskilt fram problem med området Höglidåsen, där våtmarker, gamla stigar och djurliv hotas. De uttrycker starkt motstånd mot vindkraft på grund av dess negativa effekter på människor, djur och natur, inklusive mikroplastförorening	4.2 Mer energiutbyggnad i Västernorrland som redan har ett överskott av energi, 4.16 Brandrisk, 4.12 Klimatnytta, 4.15 Naturvärden, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 4.19 Kulturmiljö, 6.3 Solceller på andra ytor än

		och ljus- och ljudföroreningar. Invånararna anser att kommunen är för fokuserad på att producera "grön" el för resten av Sverige och uppmanar till att skydda den lokala naturen och tänka på framtida generationer.	naturmark, 4.13 Klimatpåverkan/klimatanpassning, 5.1 Processen för vindkraft, 6.1 Processen för solkraft, 4.3 Demokrati, 5.8 Ljusstörningar, 4.7 Buller, 4.15 Naturvärden, 5.5 Föroreningar från vindkraft, 4.8 Kommande generationer, 4.11 Nedmontering av uttjänta vind- och solkraftsparker och återställning av marken, 4.9 Ekonomisk lönsamhet av väderberoende energiproduktion 6.7 Massmyrberget utgår
KS-2023-00866-240 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Bofasta och fritidsboende i Norra Stöde, Västra Kovland och Holmbygden (21 personer)	Kommunen ska värna om invånarnas hälsa och livsmiljö oavsett var i kommunen de bor. Alla delar och alla invånare behövs och är värdefulla. Kommer de som bor nära Högsvedjan och Tjärdalsberget att vilja bo kvar? Har de råd att sälja? Kommer de ha hälsan kvar om de bor kvar? Bidrar redan till energiomställningen med tre	5.1 Processen för vindkraft, 4.1 Varför ska landsbygden påverkas?, 5.3 Metod för att hitta lämpliga områden, 5.2 Vindkraftverk som är 290 m höga, 4.2 Mer energiutbyggnad i

		vindkraftparker i området, ytterligare en har fått tillstånd. Med de föreslagna blir det sex vindparker med totalt 118 verk i trakten. Många kommer att bli helt omringade. Det finns inga studier som visar hur 290 m höga vindkraftverk påverkar hälsa, djur och natur. Varken stat, kommun eller verksamhetsutövare kompenserar för prisraset på fastigheter när det etableras vindkraft. Säger NEJ till dessa två storskaliga vindkraftparker. Länet producerar mest el från vindkraft av alla län i Sverige. Vi producerar mycket mer el än vi förbrukar. Elen som produceras räcker till flera nya industrietableringar som förbrukar el i samma storleksordning som Kubal. Stabil elkraft efterfrågas och det är inte vindkraften. Vindkraft leder till förlust av skog, naturvärden och möjligheter för turism och friluftsliv. Trots omfattande teknisk utveckling med både högre vindkraftverk och större rotorblad är det samma säkerhetsavstånd som för 10 år sedan. Att bullret ska undergå 40 dBA på 1 km avstånd kan inte garanteras från de 290 m höga verken. Risken för kumulativa effekter är påtaglig vad gäller buller, infraljud, uttorkning av skogsmark, faunaflykt, insektsdöd mm. Flera byar kommer att bli obeboeliga. Säkerhetsavståndet borde vara minst 3 km. SCA har inte lagt fram några bevis på att	Västernorrland som redan har ett överskott av energi, 4.4 Alternativa energikällor, 4.15 Naturvärden, 4.3 Demokrati, 4.22 Avstånd till bebyggelse, 4.7 Kommunens attraktionskraft för inflyttning och turism, 5.12 Trygghet, 5.17 Kumulativa effekter, 5.18 Hälsa, 5.7 Buller, 5,9 Infraljud, 5.8 Ljusstörningar, 5.10 Skuggor, 4.22 Avstånd till bebyggelse, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 4.5 Fastighetspriser och kompensationer, 5.15 Hemfrid, 4.9 Ekonomisk lönsamhet av väderberoende energiproduktion,

		den planerade vindkraftsutbyggnaden är av angeläget allmänt intresse vilket betyder att de inte har rätt att inskränka användandet av privat egendom. Fastighetsägarna har rätt till ersättning för förlorat fastighetsvärde. Vem ser till att de får det? Vem betalar? Ur ett juridiskt perspektiv är det staten och kommunen som bär ansvaret. Den utredning som skulle göra kommuner och medborgare mer positivt inställda till etablering av vindkraft har bordlagts och är inte mycket att hoppas på. Hoppas istället att Sundsvalls kommun ska göra som många andra kommuner och stoppa ny vindkraft på land och starta egen elproduktion med solceller på kommunala byggnader. Förslaget har vägt stor misstro bland de närboende. Det är risk för att motsättningar mellan stad och glesbygd förstärks för lång tid framöver. Sluta bygga vindkraft medans det fortfarande finns natur kvar för friluftsliv och turism. Gruppen har gjort flera namninsamlingar med totalt 2000 namnunderskrifter. Det har också lämnats in två fristående sundsvallsförslag som nått över gränsen på 150 röster vardera. Fastighetspriserna kommer att minska. Det anges flera exempel där personer värderat sina hus och där fastighetspriset sjunkit efter att	4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 5.4 Natura 2000-område – Navarån, 5.13 Barnvänlighet, 5.16 Iskastning, 5.5 Föroreningar från vindkraft, 4.19 Kulturmiljö

		vindkraftsplanerna blivit kända. Tillsammans blir det en värdeminskning på minst 100 miljoner för alla fastigheter inom 10 km från Tjärdalsberget och Högsvedjan. SCA tänker inte betala. kommunens veto ska helst användas i början av processen för att minska verksamhetsutövarens utgifter men det kan lämnas när som helst under handläggningstiden. Ifrågasätter kommunens påstående att det med rätt hänsynstaganden går att genomföra vindkraftetableringarna med endast liten negativ konsekvens på naturmiljön. Anser att konsekvenserna är så stora att vindkraftsetableringen strider mot miljöbalken och artskyddsförordningen och därför inte är genomförbara. Miljökonsekvensbeskrivningen redovisar inte naturreservatet Navarn eller andra sjöar på korrekt sätt. Trygghet och barnvänlighet saknas i bedömningen. Därmed måste hållbarhetsbedömningen ifrågasättas för båda områdena.	

H. Sundsvallsförslaget

Sundsvallsförslaget är en digital tjänst där invånare kan skicka in förslag på hur Sundsvall kan bli ännu bättre. Om förslaget får minst 150 röster inom 90 dagar skickas det till ansvariga politiker, som tar upp förslaget för beslut. Det inkom två förslag som handlade om vindkraft och eftersom det är en pågående fråga skulle förslagen inte ha publicerats. Båda förslagen fick över 150 röster men plockades ned och förslagen inkluderades istället som synpunkter i samrådsprocessen.

Ärendenummer:	**Inskickad av:**	**Sammanfattning:**	**Kommunens svar:**
KS-2023-00866-244 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Gerd Carina Nordvall + 175 personer	Det finns redan mycket vindkraft i Sundsvalls kommun och nu planeras ännu fler vindkraftsparker upp till 290 meter höga. 290 meter höga vindkraftverk kommer att alstra ljud dygnet runt och ingen vet hur så höga verk kommer att påverka människors hälsa eller djur och natur. Forsknings visar att ljud och ljus har större påverkan än man tidigare trott och framför allt på barn. Hur ska landsbygden överleva? Vart ska människor kunna uppsöka tystnad och levande natur. Många områden är skyddade och djur och växter är redan hotade. Sundsvalls kommun har bidragit tillräckligt av sin yta till vindkraftsproduktion. Vindkraft gynnar ofta utländska vinstintressen och ibland med ägarstrukturer som är otydliga med dotterbolag på dotterbolag. Låt landsbygden leva.	5.2 Vindkraftverk som är 290 meter höga, 5.7 Buller, 5.8 Ljusstörningar, 4.15 Naturvärden, 5.18 Hälsa, 5.13 Barnvänlighet, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 5.14 Tysta områden, 4.21 Friluftsliv & rekreationsområden, 5.1 Processen för vindkraft, 4.10 Utländskt ägande av vindkraftparker och solkraftsparker,

			4.7 Kommunens attraktionskraft för inflyttning och turism
KS-2023-00866-245 Yttrandet har ej hanteraits via E-tjänsten	Lena Kristina Elisabet Ytterström + 318 personer	Ingen ska behöva bo närmare än 3 km från ett vindkraftverk. SCA planerar att bygga ytterligare 44 vindkraftverk med en höjd av 290 meter. Det kommer påverka ägare till permanentbostäder och fritidshusägare. I dessa områden samlar vi ny kraft och vilar från arbete och stress. Vindkraft som står 1 km från bostadshus kommer generara buller och ljusstörningar som är en hälsofara. Barn, vuxna, djurliv, vatten och naturreservt i Navarn kommer påverkas. Vindkraftverk påverkar dricksvatten. FOlkvalda politiker behöver tänka till. Ingen ska behöva bo närmare än 3 km från ett vindkraftverk och därmed riskera sin hälsa!	5.2 Vindkraftverk som är 290 meter höga, 4.6 Försämrad livskvalitet på landsbygden, 4.22 Avstånd till bebyggelse, 5.7 Buller, 5.8 Ljusstörningar, 4.15 Naturvärden, 5.4 Natura 2000-område – Navarån, 5.18 Hälsa